

3-4

LETO XXXVIII

1 9 3 7

„Slovenski učitelj“ izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, „Stan in dom“ ob Tržaški cesti / Upraviništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij „Slovenskega učitelja“ / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč, Ljubljana //

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI

Vsebina št. 3—4: Vzgojitelj in samovzgoja. Fr. Čiček. — Po pedagoškem tečaju. V. Brumen. — Izdelane kateheze za prvo šolsko leto. I. Kramar. — O važnosti in pomenu prostega spisja v šoli. Ema Deisinger. — Kako naučimo podeželske pevske zборе petja po notah. Jože Tavželj. — Nekaj statistike o protialkoholnem gibanju drugod in pri nas. Alfonz Kopriva. — Več narodne in domovinske vzgoje! Vojteh Cuš. — Strukturna psihologija in pedagogika. Et. Bojc. — Svetovnonazorska pogojenost vzgojstva. Ema Deisinger. — Po psihoanalizi. E. D. — Slomšekova izdaja šolskih knjig. V. Brumen. — Kulturno-peda- goški pomen knjige »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«. A. Klementina. — Slomšek-Pestalozzi. Ema Deisinger. — Listek. — Anica Lebar. — † Gustav Vodušek. — Esperanto. — Beležke. — Razglednik.

DEŠKA PREDPUBERTETNA DOBA

Spisala profesorica Ema Deisinger

Pisateljica te knjige se je odločila, da poda o malo raziskani deški predpubertetni dobi posebno znanstveno razjasnitev. Predstavila je sliko, kako je življenje dečka od 11.—14. leta podobno nekemu valovanju, ki nekaj išče, se pa zopet izgublja v sebi. Na izredno zajemljiv način in v prav lepem jeziku je pisateljica pokazala, kakšen naj bi bil pri taki mladini razgovor o postanku človeka. Posamezna poglavja se ozi- rajo na versko, estetsko in drugo čustvovanje. Izčrpna so po- glavja o socialnem čustvovanju, o redu in pravičnosti. Veliko gradiva je pisateljica nabrala iz šole in iz prostih spisnih nalog dečkov. Knjiga je samostojno delo v našem slovstvu in ni kak prenos iz tujega. Take tvarine niti drugi narodi niso uredili. Za knjigo bi se morali posebno zanimati starši, da vedo prav ravnati z mladino in jo prav zaposliti. Priporočamo to delo v nakup šolskim učiteljskim in drugim knjižnicam. Dobiva se pri Jugo- slovanski knjižarni v Ljubljani. Cena je Din 16.—.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 Din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 52 Din.

Franjo Čiček

Vzgojitelj in samovzgoja

Prava pot

(Dalje.)

Jasno in razumljivo je, da takšna vzgoja ni in ne more biti prava. Prišel bo čas, ko se bodo tudi slepim odprle oči, samo če ne bo prepozno. Absurdno je, če kdo misli, da ima takšna vzgoja bodočnost in bo osrečila človeški rod. Mnogo gorja bo rodila in že rodi. Ko se bo človeštvo zopet kopalo v lastni krvi, bo spoznalo, da je šlo napačno pot, da komunistične in fašistične ideje niso osrečuječe, temveč tirajo človeka na stopnjo zveri, ki pozna le svojo moč in lastno ugodje ter ji je namen in smisel življenja in trpljenja nepoznan pojem. Takrat, po preobilni preizkušnji in najhujšem telesnem in duševnem trpljenju, se bo človeštvo skesano vračalo zopet nazaj na tisto pot, ki vodi k izvoru vsega dobrega — k Bogu.

Bog je ljubezen in ni je lepše in čistejše ljubezni, kakor je ta. »Ljubljeni, ljubimo se med seboj; kajti ljubezen je iz Boga in vsak, kdor ljubi, je rojen iz Boga in spoznava Boga. Kdor ne ljubi, ni spoznal Boga, ker Bog je ljubezen.« (Prvi Janezov list 4.) Tudi prava vzgoja je ljubezen. Brez ljubezni ni vzgoje ali pa je napačna. Napuh, domišljavost, prevzetnost, samoljubje, brezboštvo ali poganstvo, zavist, jeza, sovraštvo ne poznajo prave ljubezni. Ta ljubezen je samo egoistična, ima lastne interese in cilje. Zato se kmalu razblini v nič in mi stojimo razočarani in osamljeni, obupani in ponižani, osramočeni in razžaljeni s strto vero vase in bodočnost brez ljubezni in brez toplote.

Ljubezen pa, ki izvira iz Boga, je velika reč. Tomaž Kempčan lepo pravi: »Ljubezen nosi težo brez težave in kar je grenko, dela sladko in prijetno. Nič slajšega ni od ljubezni, nič močnejšega; nič višjega, nič širšega, nič prijetnejšega, nič popolnejšega, nič boljšega v nebesih in na zemlji; zakaj iz Boga se je rodila in le v Bogu nad vsemi stvarmi more počivati. Kdor ljubi, leta, teka, se veseli; prost je in nič ga ne ovira. Vse da za vse, vse ima v vsem, ker počiva v enem, nad vse Velikem, iz katerega vse dobro izvira in izhaja. Ljubezen mnogokrat ne ve mere, marveč gori čez vso mero. Ljubezen ne čuti teže, se ne meni za trud; rada bi več storila, kakor more; ne opravičuje se z nemogočim, ker misli, da vse more in sme. Ljubezen je torej za vse in mnogo dopolni in doseže, kjer obne-more in pade, kdor ne ljubi. Ljubezen vedno čuje, celo v spanju ne spi;

trud je ne utruđi, stiska je ne stisne, strah je ne ostraši, ampak kakor živ plamen in goreča bakla kvišku plameni in vse prešinja. Kdor ljubi, ve, kaj je ljubezen! Širi mi srce v ljubezni, da se bom učil s srcem okušati, kako sladko je ljubiti, topiti se in kopati v ljubezni. Nosi naj me božja ljubezen, da se bom dvignil sam nad sebe v preveliki gorečnosti in občudovanju! Daj, da pojem pesem ljubezni in sledim v višave za teboj, mojim ljubim; v tvoji hvali naj mrje moja duša, radujoč se v ljubezni! Daj, da te ljubim bolj nego sebe in sebe le zavoljo tebe in v tebi vse, ki te v resnici ljubijo kakor vleva ljubezni postava, ki odseva iz tebe. Ljubezen je urna, odkritosrčna, pobožna, prijetna in ljubka, močna, potrpežljiva, zvesta, razumna, prizanesljiva, moška in nikdar ne išče sama sebe. Kadar namreč kdo sam sebe išče, nima več ljubezni. Ljubezen je previdna, ponižna in pravična; ni mehkužna, ni nestanovitna, ni željna ničemurnih reči; ljubezen je trezna, čista, zanesljiva, mirna je in v vseh čutih zašuvana. Ljubezen je podložna in pokorna višjim, sama sebe malo ceni in prezira; vdana in hvaležna je Bogu; vedno vanj veruje in upa, četudi ne najde vselej veselja v Bogu, ker v ljubezni se ne živi brez bridkosti.« (»Hoja za Kristusom«, 3. knjiga, 5. pogl.)

Prava vzgoja je torej tista, ki se naslanja na božjo ljubezen. Le na ta način bomo izšli iz svetovnega kaosa po pravi poti ter uvedli mladino v lepšo bodočnost. Sodobne smernice vzgoje in pouka moramo preplesti s to ljubeznijo. Ljubezen moramo čutiti, ljubezen moramo imeti in ljubezen moramo vzgajati v učencih in jih tako voditi k idealni Veličini, ki jo išče in želi sleherno človeško bitje.

Samovzgoja — pot k pravi vzgoji

»Učitelj mora biti to, kar naj postane učenec« (Hinkel).

»Vzgajati« je težka in resna naloga, vendar polna življenja in raznovrstnosti. Vzgojati mladino je eden najlepših in najidealnejših poklicev. Biti učitelj je božanski poklic. Koliko tisočev otrok gre skozi njegove roke, koliko tisočev otrok lahko osreči in jih dvigne v prelestne višave dobrega in plemenitega človeka.

Učitelj je kulturni pionir, ki orje ledino in seje v nežna mlada srca dobro seme, da bodo rodila obilen sad. Težka in odgovorna je učiteljeva služba. Težka, ker črpa in pije učiteljevo moč in energijo, ga telesno in duševno ruši in ubija. Odgovorna, ker je pred Bogom in svetom dolžan, vzgajati mladino po pravi poti in tako, kakor mu narekuje lastna vest. Tisoči in tisoči so deležni njegove vzgoje in pouka in pri vseh mora imeti — čisto in mirno vest. Težko je to ali vendar kako živo in veselo, če je ljubezen vmes. Ljubezen je tista velika in čudovita reč, ki dela celo sivolasega učitelja »mladega«. Če pa ni ljubezni, ga trpljenje in bol ubijata, in še mlad učitelj se postara. Čudovita je moč ljubezni in učitelj, ki ima to ljubezen, je apostol in nosilec — sreče.

Lahko ga primerjamo s skrbno in dobro materjo, ki posveti vse svoje sile in moči, vse svoje težave in bolečine, vso bol in gorje, vso svojo ljubezen

in trpljenje — otroku, da mu prihrani in olajša bridkosti in pomanjkanje, da ga neguje in hrani, da bdi nad njim v temnih nočeh, kramlja z njim in ga tolaži, potrpežljivo in vdano mu streže v boleznih in se raduje njegovega življenja, srečna je, če je zdrav, vsa je z njim in v njem, tako rekoč ena duša v dveh telesih.

Katera je ta sila, ki daje dostikrat revni in skromni, od trpljenja utrujeni, od dela izmučeni in oslabei materi to čudežno izredno moč, da bdi in čuje nad svojim otrokom? To je tista božja ljubezen, »ki se ni rodila iz krvi ne iz poželenja mesa ne iz volje moža, ampak iz Boga« (Janez 1), Bog je ljubezen in prava ljubezen je Bog.

Učitelj-vzgojitelj je druga skrbna mati, ki izžarja to ljubezen ne samo nad enim otrokom ali dvema, tremi, ampak celoti, vsem, deseterim in stoterim, dobrim in slabim ter jih ogreva in probuja in vodi nazaj k tisti Ljubezni, ki nikdar ne mine, ki je trajna in večna. Učitelj je postal še več kakor mati, ki se briga le za lastnega otroka. Učitelj je postal oče velike družine, kjer mu je skrbeti za duševni kruh, za izobrazbo uma in srca, za dvig mladih duš k dobremu in plemenitemu, učitelj je postal graditelj znajajev.

»Vzgajati« je torej imenitna in velika reč, prava umetnost. Vzgoja je le takrat pravilna in uspešna, če je tudi v vzgojitelju vsidrana tista ljubezen, ki ima svoj izvor v Bogu. Vzgojitelj, ki ne pozna prave ljubezni, ne bo nikdar vzgojil ljubezni. Vzgojitelj, ki ne pozna čednosti in vrlin, jih tudi nikdar vzgojil ne bo. Vzgojitelj, ki je trs v vetru, ne bo ustvaril značajev. Vzgojitelj, ki mu je vzgoja poklicni kruh, bo vzgajal sebi enake. Kajti učiti in vzgajati nekaj, česar sam ne veruješ in česar sam ne doživljaš, pojmuješ in občutiš v svojem »jazu«, je potvorba, ki ne ostane skrita niti najmlajšim očem, ki so široko odprta in ti odkrito kažejo vso svojo notranjost, vso svojo dušo, ki hrepeni po tvoji ljubezni in tvojih naukih.

Odkrito zaupanje in vdanost pa kaj hitro pozna potvorbo in gorje! tudi dobra stran se nagne na slabo. Učenec ne veruje in zaupa več. Zato mora vzgojitelj, ki hoče samemu sebi in drugim dobro, nastopiti lastno pot s a m o v z g o j e, da najde samega sebe na pravem mestu. Spoznavaj samega sebe! so učili že stari Grki. Stara resnica, ki bo veljala vedno! »Vzgojiti samega sebe« je prva in poglobitna naloga vsakega vzgojitelja, ki želi resničnih uspehov. Preglejmo torej samega sebe, da vidimo, kaj smo in kaj nismo!

»Jaz« in naša miselnost

Vse naše mišljenje, čustvovanje in naša volja tvorijo skupaj kompleks »jaz«. Izven tega kroga stoje drugi »jazi«, ki so za nas »ne-jazi«. Napačno bi bilo, ako je lasten »jaz« obdan s kitajskim zidom, vse drugo mu ni mar in se tudi za to ne briga. Ravno tako bi bilo nepravilno, če bi se hotel naš »jaz« potopiti ter pomešati med »ne-jaze«. S tem bi uničili lastno neodvisnost in postali lutka v rokah drugih. Pravilno je le, da se »jaz« neprestano dotika in odmika od »ne-jaza«, da drži tako neko trajno zvezo

in nezvezo, da ga tako rekoč nekaj privlačuje in zopet odbija, da se vanj pogloblja in zopet znajde na lastni poti; kajti »jaz« ostane vedno enak in isti kakor tudi vse, kar je »ne-jaz«.

Življenje ni mirovanje, ampak neprestano gibanje, spreminjevanje, graditev, podiranje, dviganje, padanje v lastnem »jazu« kakor tudi v »ne-jazu«.

S a m o v z g o j a je oblikovanje l a s t n e g a »j a z a«, ki ga hočemo postaviti na nekakšno trdno podlago, odkoder naj drži kontakt z »ne-jazi«, ki naj nanje vpliva z z g l e d i, b e s e d a m i i n d e j a n j i. Da pa spravimo lasten »jaz« na to podlago, je potrebno, podvreči ga kritični in objektivni presoji.

Na naša duševna doživljanja vplivajo predvsem čustvovanje, volja in razum. Ta doživetja so nekakšen rezultat naše miselnosti, ki je prehodila r a z v o j n o p o t od detinstva preko otroške in šolske dobe do pubertetnika in mladostnika, ki se bliža odrasli fazi. To je prva in najvažnejša doba, saj tvori podlago ali fundament za ostali čas življenja. Z dorastlostjo pa še ni končan naš duševni razvoj, torej tudi ni mišljenje odraslega že gotovo in popolno. Miselnost se razvija dalje in stopa vedno bolj jasno, sigurno in odločno v ospredje, znak, da se nazor in značaj že kristalizirata in stabilizirata. (Dalje.)

Vinko Brumen

Po pedagoškem tečaju . . .

(Konec.)

Prav tako je s človekom. Če hočemo, da bo postal kulturno soustvarjajoč člen človeške družbe, še ne zadostuje, da ga obdamo z delom od vseh strani, da ga uvajamo vanj in navajamo nanj, če pa mu to ne more nuditi dovolj živih sil, ki bi budile n j e g o v jaz, sprostile n j e g o v o stvariteljskost in jo hranile v n j e n i rasti.

Resnica je, da to zmorejo le one kulturne vrednote, ki so osebni strukturi človeka nekako prikladne (Kerschensteinerjev temeljni aksijom obrazovalnega procesa!), toda človeški jaz je vendar veliko širji, kakor pa je polje njegove lastne stvariteljske dejavnosti. Povedati hočem, da se lahko z a n i m a za širje področje kulture, kakor pa ga more tudi sam o b d e l o v a t i. S tega širjega področja pa n a b i r a življenjskih sil, ki jih potem zgosti in stvariteljski u d e j s t v i na ožjem področju svojega dela. (Izražanje mi dela težave, zato sem tudi to povedal nekako v podobi. Nočem pa, da bi se napačno razumeli. Reči sem hotel le, da kulturne vrednote tega širjega področja oplojavajo rast in razmah človekove stvariteljsnosti, ne da bi se ob tem kakorkoli same izčrpavale in porabliale. Ta stvariteljsnost pa ustvarja potem nove vrednote na ožjem področju in zdi se, da se ob tem izčrpava in zato vedno iznova potrebuje pobud in oplodb iz ostale kulture, dokler se tako ne izčrpa, da povsem umre.)

Tudi teorija in praksa sta dve različni kulturni področji. Nista pa tako ostro ločeni in tako daleč druga od druge, kakor se nam včasih zazdi. Prav

gotovo pa se stikata v človeku, v njegovem jazu. Saj ga menda ni takega, ki bi bil zgolj praktik in bi mu vsaka teorija bila povsem tuja; in ga menda ni takega, ki bi bil zgolj teoretik in bi ne bil sposoben nikake prakse. Toliko bolj velja to za kulturno sprejemljivost, ki se usmerja vedno na širje torišče kakor kulturno ustvarjanje. Zato bomo pač težko našli človeka, ki bi bil za čisto teoretske (znanstvene) kulturne vrednote povsem nedovzeten in ki ga te ne bi mogle čisto nič oploditi v njegovi rasti in zorenju, ki mu te ne bi mogle nuditi prav nič življenjskih sil za njegovo ustvarjalno kulturno delo.

Poleg tega pa imajo teoretske ali znanstvene kulturne vrednote še zelo važno prednost pred vsemi ostalimi. Laže jih zbiramo, laže prenašamo in posredujemo soljudem. Z živo prakso — in le ta lahko nudi živih obrazovalnih sil in ne postreza le z mrtvimi ali brezdušnimi delovnimi oblikami in metodami — lahko gojenca oplodimo samo, kadar prav to ustvarjamo. Ne moremo pa je zagrabiti in prenesti v »šolo«, to je v napravo, ki je določena za to, da v njej skušamo s pomočjo obrazovalnih metod redno in po načrtu buditi in oplojati kulturno rast učencev. Znanstvene spoznatke pa lahko zapišemo in predavamo in tako čimbolj razširimo med ljudmi. Že zato jih pri vzgoji ne moremo pogrešati.

Buditev človekovega jaza, sproščanje njegove stvariteljske . . . , pa ni nič drugega ko vzgoja. Kadarkoli človeku pomagamo v njegovem kulturnem razvoju, ga vzgajamo ali izobražujemo, pa naj se to vrši v mladih letih, ko šele budimo njegovo stvariteljsko, ali v zrelih letih, ko jo z živimi silami obrazovalnih vrednot le oplojamo in hranimo.

Na kakršnokoli dejstvovanje ne smemo torej vplivati le tako, da bi skušali uravnati, usmerjati, izboljševati to dejstvovanje samo. S tem bi ga lahko odtrgali od dejstvujočega, od onega, ki to delo vrši. V njem se več ne bi izražal on sam, bilo bi le mehanično delo njegovih rok. Če hočemo vplivati na kako dejstvovanje, smemo storiti to le tako, da vplivamo na dejstvujočega, da v njem in iz njega izoblikujemo tiste sile, ki so za zeleno dejstvovanje potrebne. Če pa teh sil v njem niti v zasnovah ni, potem ga do kaj prida dejstvovanja v tej smeri ne moremo izobraziti.

Za vzgojo dejstvujočega pa je tudi teorija važen rezervoar živih obrazovalnih sil, posebno važnih še zaradi tega, ker jih mnogo laže uporabimo kakor pa obrazovalne sile čisto praktičnih kulturnih področij.

Na temelju vseh teh izsledkov lahko sedaj premostrimo tudi v a ž n o s t t e o r i j e z a p e d a g o š k o p r a k s o. Poslednjo vršijo ljudje, ki jih imenujemo pedagoške, vrše iz svoje pedagoške stvariteljske, vrše po svoji moči in sposobnosti, po svoji vesti in nrvstvenosti. Kolikor v kakem človeku pedagoška stvariteljska niti zasnovana ni, ne moremo pedagoška (»mojstra«, »umetnika«) niti vzgojiti, niti narediti iz njega. Lahko naredimo morda zelo spretnega (virtuoznega) rokodelca z žametnim jopičem, ki bo svoje delo vršil točno in natančno, k a k o r da bi bil pedagog, ne bo pa to delo živo in stvariteljsko, zato tudi ne uspešno.

Toda tukaj mislim le take ljudi, ki jim je pedagoški dar že dan. Tega moramo buditi in sprostiti; pedagoški stvariteljnosti moramo pomagati do čim večjega razvitka in razmaha in jo nato pri njenem delovanju pozivljati in krepiti, da se prehitro ne izčrpa in da svoje delo čim bolje vrši.

Ne moremo pa tega storiti le tako, da ga uvajamo v pedagoško prakso, ki pač vsebuje mnogo živih obrazovalnih sil, a ne vseh. Razen tega smo v nevarnosti, da vsilimo le oblike in metode lastnega pedagoškega dela, ki jih stvariteljski pedagoški jaz gojenca najbrž ne more poustvariti.

Da bo njegovo pedagoško delo zares njegovo, organsko in živo, mora povsem izvirati iz njega samega. Zato ne zadostuje, da mu dajemo le nاپotke za delo, temveč moramo oblikovati njega kot pedagoško dejstvojčega. In čim širje bomo pri tem zagrabili, tem globlje vanj bomo segli, čim več različnih živih sil mu bomo nudili, tem globlje ga bomo izobrazili, tem bolj osebne, tem globlje in tem višje bodo njegove stvaritve. Skratka: čim bolj izoblikovan ali izobrazen, osebno kulturnen (ne le kultiviran!) bo sam, toliko več kulturne ustvarjalne sile bo imel, toliko večje kulturne vrednote bo ustvarjal. Pri pedagogu se to pravi: tem pravilnejše in uspešnejše bo njegovo pedagoško delo.

Zato ne smemo zanemariti nobene vrste obrazovalnih sil, ko vzgajamo pedagoga, najmanj pa tako važnih in tako pripravnih, kakor jih nudi teorija, za pedagoga še posebno — pedagoška teorija.

Če zberemo glavne misli: Za vsako kulturno, torej tudi pedagoško delo je treba najprej prave in pravilno izoblikovane ustvarjalne sile, v drugi vrsti šele potrebnih delovnih oblik in metod. S samo prakso lahko sicer tudi oplodimo stvariteljsko jedro človekovo, a ta oploditev je preozka in preveč enostranska. Nevarnost pa je še, da vsilimo lastno delovno tehniko, ki tovarišu ni tako primerna. Zato je treba zbrati čim več obrazovalnih sil in z njimi čim bolj izoblikovati in oploditi tovariševo stvariteljnost, v drugi vrsti pa mu šele pomagati do lastne delovne tehnike. Laže si bo z lastno stvariteljnostjo ustvaril prikladno tehniko, kakor pa si pomagal le s tehniko, če stvariteljnosti v njem ni ali pa je prešibka in premalo razvita.

Da pa lahko čim bolj izoblikujemo osebni jaz in čim bolj očvrstimo njegovo stvariteljnost, moramo pritegniti čim več vrst obrazovalnih sil in nikakor ne smemo zanemariti onih, ki jih nudi teorija. Pedagoška veda (teorija) je torej važen rezervoar živih sil, ki pomagajo buditi in obrazovati pedagoško nadarjenost ter razvijati in čvrstiti pedagoško stvariteljnost. Na tej pa temelji uspeh ali neuspeh pedagoškega dela.

Nemški »knedlni« in slovenski »žganci«

Predavatelji smo se pač potrudili, da damo čim več iz sebe in ne vem, ali je očitek o »nemških knedlnih« na zeleni pedagoški mizi hotel zadeti v prvi vrsti nas, ali pa vobče vso našo pedagogiko in pedagoško kulturo. Pa saj je to vseeno, prav pa je, da se tudi o tem kaj pomenimo.

Tvorci kulture so pač posebno nadarjeni poedinci, geniji. Toda nekaj genija je v vsakem človeku in vsak človek je po svoje genij, torej lahko tudi vsak po svoje sodeluje pri kulturnem delu. Če že ne ustvarja vidnih novih kulturnih vrednot in dobrin, pa jih vsaj poustvarja ter s tem kulturo vedno iznova oživlja.

Bistvo kulturnega ustvarjanja se nam bo pokazalo mnogo jasneje, če si ogledamo ustvarjanje pravih in velikih genijev, velikih znanstvenikov, umetnikov in drugih vedcev in vidcev. Ti »z duhom grabijo« za objektivnimi, če hočete, večnimi idejami in vrednotami ter jih ujemajo in uklepajo v tukajšnji svet. Tako nastajajo kulturne dobrine, kakor znanstveni spoznatki, umetnostne tvorbe, politične in socialne oblike življenja. . . , ki jih skupaj nazivamo: objektivna kultura.

Posamezniki to vrše, a pravi tvorec kulture je človeštvo, ali konkretnije povedano: ljudstvo. To iz dna svoje duše vedno in vedno iznova rodi »imenitna dela« in le nekake babiške posle opravljajo pri tem nekateri poedinci, veliki sinovi svojega ljudstva. Oni so le njegovi glasniki, v njegovem imenu vrše svoje kulturno poslanstvo ali pa ga ne vrše prav. Velik pesnik nam v svojih delih izraža kulturni nazor svojega ljudstva, borbo za pravo podobo ter uspehe in poraze pri tem, on le dviga zaklade, ki čakajo nanj v ljudski duši. Zato tudi ljudstvo sprejema njegova dela za svoja, vidi v njih samo sebe in čisti ob njih svoj duhovni obraz, dasi se to ne zgodi vedno takoj. Kajti velik pesnik sega tako globoko v dušo svojega ljudstva, da izraža često radosti in boli, ki se jih ljudstvo samo še niti zavedlo ni; kot vodnik hodi često dolgo pred njim. Prej ali slej pa začutijo nekateri udje in za njimi ljudska celota (ki seveda ni v s o t a vseh posameznikov), da je velik mož bil kri od njihove krvi in duh od njihovega duha ter dajo njegovemu delu najvišje zadoščenje.

Če pa pesnik ni segel v ljudsko dušo in njej prisluhnil ter ni ustvarjal iz nje, ne more takega zadoščenja nikoli pričakovati. Lahko z zvokom besedi ali z bobnečim ritmom doseže hipen uspeh v večjem ali manjšem krogu, prej ali slej pa bo utonil v pozabljenje, ker ni nalaгал svojega dela v ljudsko zakladnico, kakor ga ni dvigal iz globin ljudske duše.

Prav to velja za vsakega drugega kulturnega delavca: znanstvenika, politika, verskega preroka, socialnega delavca, gospodarstvenika . . . Ljudska duša je plodna gredica vsake kulture, iz nje jo dviga vsak genij. Naravnost klasičen primer takega ljudskega vidca in delavca je naš Evangelist Krek, ki »kakor knjige mi, ljudi je brati znal« (Župančič). »Na shode se zato nikdar ni pripravljaj, ampak tako rekoč ljudem iz srca jemal njihove misli in jim jih v svoji globoki doživetni intuiciji na svojski, lepši način vračal.«¹ Isto nam o njem poročajo drugi: ljudstvu iz duše je znal govoriti in njemu v dušo, vendar pa ni povsem sledil potrebi ljudske duše, temveč je njo samo budil in v nemal za višje cilje. Vse to pa je mogel le zato, ker je bogato zajemal iz ljudske duše ter spravljal to bogastvo do izraza z genialno silo svoje osebne tvornosti.

¹ Jurčec, Krek, 170.

Tudi pedagog je le toliko pravi kulturni delavec, kolikor iz ljudske duše dviga in s svojo osebno tvornostjo ustvarja pedagoške oblike in dobrine, pa teoretske spoznatke. Kajti ljudski duh tudi njega kliče: »O jaz sem bogat, pomagaj, pomagaj mi dvigniti moje duše zaklad!« (Župančič.) Za tako dviganje pa je treba »moči«, genialne stvariteljnosti. Ta je človeku dana, ali pa ni; a če jo ima, jo mora krepiti in izoblikovati. Živih sil pa je treba iskati tam, kjer so, tudi v vrtu tuje kulture. Z njimi je treba buditi in hraniti lastno stvariteljnost ter nato ustvarjati domačo kulturo. To vemo in hočemo.

Duh je voljan; če je meso slabo, je kriva tega naša šola, naša zgodovina. Toliko smo se učili zlasti pri Nemcih, toliko kulturnih vrednot smo sprejeli od njih, da se z njimi ni vedno le oplojal naš kulturni genij, marveč smo jih često kar sprejeli vase, dasi nam morda niti niso bile najbolj prikladne. Pri svojem kulturnem delu smo nato često dajali iz sebe, kar smo si nabrali drugod. To ni bilo naše, a morda vendar malo po naše oblikovano. Ob tem pa se je šolal naslednji rod; njegova šola je že bila vsaj malo slovenska. Še vedno pa je nanj vplivala visoka tuja kultura, zavajala ga je na tuje pedagoške njive, marsikoga nam je čisto odvezla.

Zavestno iščemo tudi v pedagoški lastnih vprašanj in rešitev. Saj študiramo slovenskega človeka in zlasti še otroka, prisluškujemo vzgojni umetnosti slovenske matere, iščemo pobude v kulturnih tvorbah slovenske duše. Pri slovenskih kulturnih delavcih, pedagogih in nepedagogih, čistimo in krepimo svojo slovensko stvariteljnost ter snujemo lastno slovensko pedagoško kulturo. Kdor je le malo prisluhnil naši pedagoški, je že lahko zaznal v njej marsikak pristno slovenski glas.

Povsem zapreti pa se pred tujim ne smemo. Učimo se le povsod, kjer se moremo kaj dobrega naučiti! Toda učimo se prav in nam bo ta uk le v korist. Ne presajajmo tujih kulturnih plodov na naše vrtove takih, kakršni so zrastle tamkaj, tudi v pedagoški praksi ne!

P. S.: Če zasledite v našem pedagoškem slovstvu kak citat iz nemške knjige, ne sodite prehitro! Mar mislite, da ne more naš znanstvenik najti v tujem sorodne duše ter z njegovimi besedami povedati in podpreti svojo misel? Pa tudi, če je res kako misel dobil pri tujcih, kdo mu bo zameril! Da se je le dobro učil!

Prav tako tudi vsaka tujka ni znak »tuje učenosti«. Često je le izraz zadrege, saj tudi svoj znanstveni jezik šele iščemo in ustvarjamo. Saj se borimo za domačo misel in prav tako za domači izraz. Dal Bog, da bi nam delo kar najbolj uspevalo!

Književni jezik in narečja

To vprašanje ni le pedagoško, sprožilo pa se je tudi na pedagoškem tečaju. Vzeli smo ga le jezikovno, a še tu smo govorili največ le o besednem zakladu književnega jezika in narečij. Nekaj opomb o različni barvi samoglasnikov in izgovarjavi je padlo bolj mimogrede.

Tudi to vprašanje je mnogo globlje in širje. Gre namreč za to, kako naj se udeležijo kulturnega dela in ustvarjanja oni rodovi našega ljudstva, katerih govorica se precej razlikuje od književnega jezika in jim ta ni več najprikladnejše izrazilo njihovega kulturnega duha.

Kajti kakor se občečloveški kulturni duh konkretizira v nešteti ljudstvih na svetu in vendar v vsakem nekoliko drugače, tako se tudi narodni duh konkretnije izraža v raznih rodovih istega ljudstva. Zakaj tako, je težko povedati. Različni činitelji so pač sodelovali, da se je ta izraz različno izoblikoval. Različno okolje in različna usoda sta budili in pospeševali različne zasnove ter pomagali do izraza in uspeha različnim razvojnim zakonitostim. Danes lahko le ugotovimo, da taki različni kulturni temelji obstajajo in da so njihov najvidnejši izraz različna narečja.

Ko smo govorili o vprašanju književnega jezika in narečij, smo se dotikali le ene strani tega problema. Naglašali pa smo načeloma pravilno stališče. Pedagoško delo mora izhajati iz narečij in mora voditi h književnemu jeziku. Toda ne le k takemu književnemu jeziku, kakršnega imamo danes, saj naš književni jezik še vedno nastaja, ker je še živ. Temelj mu je sicer dolensščina, ker so prvi naši jezikovni tvorci bili Dolenjci. Tvorci iz ostalih rodov so ga oblikovali po svoje, s stvariteljsko silo svojega rodu. Tako je slovenski književni jezik postal bolj ali manj izraz celotnega ljudstva, četudi ne vseh rodov v isti meri. Čim več jezikovnih tvorcev je prišlo iz kakega rodu, tembolj so mu vtisnili tudi duha svojega rodu. Če torej slovenski književni jezik premalo upošteva jezikovno bogastvo Prlekov in Prekmurcev, tega niso krivi naši slovničarji, ki le zapisujejo (registrirajo) pravila živega književnega jezika, kakršen je, temveč je bolj tragična krivda teh rodov, ki niso dali toliko in tako močnih jezikovnih tvorcev, da bi izoblikovali književni jezik tudi za kar najprikladnejše izrazilo svojih rodov.

Tako nekako smo govorili in ugotavljali na pedagoškem tečaju. Nismo pa se vprašali, zakaj Prleki in Prekmurci teh nismo imeli. Morda vendar ni čisto napačen odgovor: Ker že od vsega početka slovenski jezik ni bil dovolj prikladno izrazilo teh rodov, ker nismo imeli jezikovnega tvorca veličine Trubarjeve, ki je iz svoje dolensščine ustvaril književni jezik, ker nismo imeli jezikovnega tvorca sile Prešernove, ki je s svojo gorenjščino povsem prešnil Trubarjev dolenski književni jezik. Naši pač manjši jezikoslovni tvorci niso mogli premostiti prepada med svojim narečjem in književnim jezikom, ki jim je ostal vedno do neke mere tuj. Marsikaka tvornost je za tem prepadom docela zamrla, ali vsaj ni prišla polnovredno do izraza. Opozarjam le pri Prlekih na Dajnkove slovnične poizkuse in Vrazove pesniške ter njegov preskok v štokavščino, pri Prekmurcih pa na oblikovalce lastnega književnega jezika. H književnemu jeziku nas bolj uspešno vodita še le v najnovejši dobi Ks. Meško in M. Kranjec.

Tisti duh pa, ki je ustvaril razna naša narečja in prekmursko celo dvignil do nekega književnega jezika, tisti duh po svoje motri, vrednoti in rešuje tudi ostala kulturna vprašanja. Posamezni rodovi ustvarjajo vsak

svojo lastno kulturo, ki vsaka pomeni le posebno obliko slovenske ljudske kulture. Ni pa vsaka izmed njih takoj vidna in otipna, ker razlike med njimi niso tako občutne kakor med različnimi ljudskimi kulturami in ker jim manjka na nekaterih poljih najvidnejši znak posebnosti, lastno izrazilo.

Za pedagoške je vprašanje, koliko in kako naj take posebne kulture uvažujemo pri svojem pedagoškem delu. Ker nam gre za to, da čim bolj izoblikujemo osebno bistvo svojih gojencev in jim čim bolj pomagamo do njihove lastne najvišje in »prave podobe«, je naša dolžnost, da poiščemo tiste vrednote, ki vsebujejo za to delo največ obrazovalnih sil. Kakor pa za slovenskega človeka vsebujejo največ obrazovalnih sil slovenske kulturne vrednote, ki so mu najprikladnejše in »je slovensko mladež... (drugače) šolati ravno toliko kakor prazno slamo mlatiti« (Slomšek), prav tako še posebej za prleškega, prekmurskega (in vsakega drugega slovenskega) človeka vsebujejo največ in posebno plodnih živih sil tiste kulturne vrednote, ki so tudi njegovi rodovni, duševni in duhovni strukturi najprikladnejše. Z njimi najuspešneje budimo in čvrstimo osebno stvariteljnost, da bo ta človek mogel uspešno bogatiti svojo osebno, rodovno, narodno in po njih seveda tudi občečloveško kulturo.

S tem nočem širiti nikakih prevratnih idej. Sklicujem se le na znano »načelo domorodnosti«, ki je danes obče priznано. To terja, da uvažujemo okolje, v katerem naš gojenec živi, da izhajamo iz njegove domačije ter domačega kraja in ga šele nato vodimo do razgleda po vsej domovini in po vsem svetu. V duhovnem smislu spada v njegovo domačijo tudi posebna kultura njegovega rodu. Samo po tej lahko organsko vraste v kulturo svojega naroda. Le kolikor bo ustvarjal iz lastnega »jaza« in iz kulturnega hotenja svojega rodu, bo vredno prispeval h kulturi svojega naroda. Prav tako za občo človeško kulturo storimo le toliko, kolikor storimo za kulturo svojega naroda. Tudi tujci bodo naše kulturne stvaritve toliko cenili, kolikor bodo izražale posebnost našega kulturnega duha. Mednarodne kulture ni, obča človeška kultura pa je skupnost vseh narodnih kultur kot nekaka enota v mnogoterosti.

Kakor nam ni ideal povsem izoblikovan književni jezik s čisto enotnim in ustaljenim besednim zakladom, s povsem enotno izgovarjavo in barvanjem samoglasnikov, temveč znači pestrost besednega zaklada, oblik, izgovarjave... le bogastvo in življenje jezika, tako nam tudi v širjem pogledu ni ideal docela enotna, po istem kopitu izdelana kultura, temveč zopet bujna pestrost najrazličnejših kulturnih stvaritev, ki pričajo le o življenjski sili vsega ljudstva. Prvo je ideal razumskega prosvetljenstva (v politiki odgovarja temu centralizem), drugo naziranje pa je izraz miselnosti, ki temelji na stvariteljskih globinah osebnosti in človeštva (to bi bila misel avtonomije). Kulturna tvornost je namreč po svojem bistvu avtonomna, ker ustvarja iz lastnih nedosegljivih globin, razum pa je obči, ni pa ustvarjalen.

Da se učitelj po možnosti nauči narečja, govori v njem z ljudstvom, kolikor je treba, se z njim približa otroku, da ceni krajevne šege in obi-

čaje, da zapoje z učenci tudi kako v tem kraju običajno narodno pesem, da omenja večje može, ki so svoj kraj proslavili v svetu s svojim življenjem in delom, da ne bije preveč v obraz pametni krajevni morali... je pač najmanj, kar se more od njega terjati.

I. Kramar

Izdelane kateheze za prvo šolsko leto

52. Zadnja večerja

(Dalje.)

Dragi otroci! Do sedaj ste slišali, da je Jezus hodil po svoji domači deželi, čudeže delal in učil. Prišel pa je na svet tudi zato, da bi za nas trpel in umrl ter nas rešil večnega pogubljenja. In ta čas se je približal. Preden pa je trpel in umrl, je še zadnjikrat večerjal s svojimi apostoli. Zadnjo večerjo je Jezus obhajal s svojimi apostoli v Jeruzalemu v neki dvorani. Dvorana je velika in lepa soba. Kaj pa je večerjal? Velikonočno jagnje, kakor je bilo Judom zapovedano vsako leto o veliki noči. Zraven tega so jedli opresni kruh iz pšenične moke in pili vino z vodo mešano.

Po večerji je Jezus apostolom umil noge in obrisal s prtom, najprej Petru, potem drugim apostolom. Potem se je usedel zopet k mizi. Nato je vzel kruh v svoje roke, ga blagoslovil in dal učencem in rekel: »Vzemite in jejte, to je moje telo.« Prav tako je vzel kelih z vinom, ga dal svojim učencem in rekel: »Pijte iz keliha vsi, to je moja kri.« In naročil jim je: »To delajte v moj spomin.« Ali je mogel Jezus spremeniti kruh v svoje telo in vino v svojo kri? Mogel je, saj je Jezus Bog. V Kani Galilejski je spremenil vodo v vino, pri zadnji večerji pa je spremenil vino v svojo kri in kruh v svoje telo. Apostolom je ukazal, da naj tudi oni ravno to delajo. Kaj naj delajo? Naj spreminjajo kruh v Jezusovo telo in vino v Jezusovo kri. Kje se zdaj to godi? Pri sveti maši. Pri zadnji večerji na véliki četrtek je torej Jezus postavil zakrament sv. Rešnjega Telesa in daritev svete maše.

Katehet lahko pove, da je miza, pri kateri je Jezus postavil sv. Rešnje Telo in sveto mašo, iz cedrovega lesa in je dolga $3\frac{1}{2}$ m, visoka $1\frac{1}{2}$ m in debela 3 cm. Otroci lahko zmerijo. Hrani se v Rimu v cerkvi sv. Janeza Krstnika v Lateranu. Kelih Gospodov pa so našli šele v najnovejšem času pod razvalinami velike bazilike v Antiohiji. Hrani se pri zasebniku v New Yorku v Ameriki. Leta 1931. so ga odposlali v Pariz. Pokaže biblično sliko o zadnji večerji in razloži obred na véliki četrtek.

53. Jezus na Oljski gori poti krvavi pot

Na véliki četrtek je Jezus z apostoli v Jeruzalemu zadnjikrat večerjal, postavil zakrament sv. Rešnjega Telesa in daritev sv. maše. Med zadnjo Gospodovo večerjo je Juda Iškarjot, eden izmed 12 apostolov, vstal ter šel k Jezusovim sovražnikom. Po večerji pa je Jezus z drugimi apostoli opravil zahvalno molitev in potem šel na Oljsko goro, ki je oddaljena četrť ure od Jeruzalema. Ime ima od oljk, ki so tam rasle. Med njo in

Jeruzalemom je potok Cedron. Čez most tega potoka je šel Jezus po zadnji večerji na Oljsko goro. Pod goro je vrt Getsemani. Sem je hodil Jezus pogostokrat molit. Vanj je šel tudi to noč z apostoli. Ko so prišli do vrta Getsemani, je ukazal apostolom sestiti. Sam pa je šel dalje po vrtu. S seboj je vzel tri apostole: Petra, Jakoba in Janeza. Začel je žalovati in tožiti apostolom, rekoč: »Moja duša je žalostna do smrti. Ostanite tukaj in čujte z menoj.« In stopil je še malo naprej in pokleknil ter molil. »Moj oče, ako je mogoče, vzemi ta kelih od mene, vendar ne moja, ampak tvoja volja naj se zgodi.« Medtem so učenci zaspali. Jezus se je vrnil k njim ter je rekel: »Ali niste mogli eno uro čuti z menoj? Čujte in molite, da ne pridete v skušnjavo.« Jezus se je vrnil žalosten na prejšnje mesto ter še v drugo in tretje molil in govoril prav iste besede. Apostoli so pa še vedno spali. Obšle so ga smrtne težave in pot ga je oblil. Ta pot pa je bil kakor krvave kaplje. Krvavi pot je potil. Jezus kot Bog je imel pred očmi vse strašno trpljenje, ki ga čaka. Zato je bil žalosten in prestrašen. Posebno pa je bil žalosten, ker je videl grehe vseh ljudi. Videl je tudi naše grehe. Vrh tega je vedel, da bo veliko ljudi pogubljenih, četudi za vse trpi in umrje. Veliko ljudi namreč se ne bo hotelo popboljšati. To ga je tako žalostilo, da se je potil, in sicer krvavo potil. Prišel pa je angel in ga pokrepčal. Ves potolažen je Jezus vstal ter šel k apostolom, ki so še vedno spali.

54. Jezusa primejo

Jezus je zbudil apostole iz spanja ter jim rekel: »Vstanite! Glejte, izdajavec se je približal!« Ko je še govoril, so stali pred njim vojaki in hlapci z baklami, meči in s koli. Kdo jih je pripeljal na vrt? Judež Iškarjot, eden od 12 apostolov. Dal jim je prej znamenje, rekoč: »Kogar bom poljubil, tisti je Jezus in tistega primite.« In takoj je stopil k Jezusu in rekel: »Pozdravljen, Učenik!« In ga je poljubil. Jezus mu je rekel: »Priatelj, zato si prišel! S poljubom izdajaš Sina človekovega?« Nato jih je Jezus vprašal: »Koga iščete?« Odgovorili so mu: »Jezusa Nazareškega.« Jezus jim reče: »Jaz sem.« Pri tej besedi so vsi na tla popadali. Lahko bi bil Jezus proč šel, ko bi bil hotel. Toda hotel je prostovoljno za nas trpeti in umreti. Ko so sovražniki vstali, se je dal Jezus prostovoljno prijeti in zvezati. Petra je pa to pogrelo, izdril je meč ter mahnil po hlapcu višjega duhovnika in mu je uho odsekal. Jezus pa je rekel Petru: »Vtakni meč v nožnico!« Potem se je Jezus dotaknil hlapčevega ušesa ter ga ozdravil.

Vojaki so peljali Jezusa zvezanega v Jeruzalem. Apostoli so pa Jezusa iz strahu zapustili in zbežali. Le Peter in Janez sta šla od daleč za njim.

Katehet pokaže biblično sliko o Jezusu, ki na Oljski gori poti krvavi pot.

55. Jezusa bičajo in s trnjem kronajo

Z Oljske gore so vojaki in biriči Jezusa peljali v Jeruzalem k judovskim duhovnom. Ondi se je zbralo mnogo ljudi, ki so Jezusa po krivem tožili. Jezus je pa molčal. Ko ga pa je višji duhovnik Kaifa vprašal: »Ali

si ti Kristus, Sin božji?» je Jezus odgovoril: »Jaz sem.« Zavoljo tega so ga obsodili k smrti. To noč je Jezus mnogo prestal. V obraz so mu pljuvali, za uho in po obrazu so ga s pestmi bili. Judje niso smeli na smrt obsojenih umoriti, če ni dovolil deželni poglavar. Zato so Jezusa v petek zgodaj zjutraj peljali k deželnemu poglavarju Ponciju Pilatu ter ga tožili. Rekli so: »Ta zapeljuje narod, brani cesarju davke dajati in pravi, da je on Kristus kralj.« Pilat je vse natančno preiskal ter končno Jezusa vprašal, če je res judovski kralj. Jezus mu je odgovoril: »Moje kraljestvo ni od tega sveta.« Pilat se je prepričal, da je Jezus popolnoma nedolžen in da so ga Judje po krivem tožili. Zato ga je hotel izpustiti. Toda Judje so kričali: »Ako tega izpustiš, nisi cesarjev prijatelj.« Ko je Pilat videl, da se Judje ne dajo pregovoriti, je dal Jezusa bičati. Misli je, da se bo Judom smilil ter ga bo lahko izpustil. Slekli so torej Jezusa do pasu, privezali ga h kamenitemu stebru tako, da je bil hrbet napet, in so ga bičati po hrbtu, po prsih in po obrazu. Biči so bili napravljeni iz usnjatih jermenov, ki so na koncu imeli svinčene kroglice. Bičali so ga štirje vojaki, menjaje se po dva in dva. Kri je curkoma tekla po svetem telesu. Pa vse je Jezus potrpežljivo prenašal. Zakaj je toliko trpel? Zaradi naših grehov, zlasti zaradi nečistih grehov. Otroci, varujte se nesramnosti, da ne boste krivi Jezusovega bičanja! Potem so mu ogrnili ponošen vojaški plašč, splekli krono iz trnja ter mu jo posadili na glavo. V roko so mu dali trst ter ga ž njim bili po glavi. Tako so se iz Jezusa norčevali ter govorili: »Zdrav bodi kralj judovski!«

Katehet pokaže biblično sliko o Jezusu, ki je bil bičan in s trnjem kronan.

56. Jezus nese težki križ

Ko so vojaki Jezusa bičali in s trnjem kronali, so ga peljali zopet pred Pilata, ki je dobro vedel, da je Jezus nedolžen. Zato si je prizadeval Jezusa rešiti. Bičati je dal Jezusa zato, da bi vzbudil pri Judih usmiljenje. Zato je pokazal razbičanega Jezusa Judom, rekoč: »Glejte, človek!« Hotel je reči: Poglejte, kakšen je. Ni več človeku podoben. Kljub temu je Pilat storil smrtni greh, ker je dal bičati Jezusa, ki ni bil nič kriv. Saj je Pilat sam rekel, da ne najde nad njim nobene krivde. Pa Judje niso imeli z Jezusom usmiljenja. Zahtevali so od Pilata, da jim smrtno obsodbo potrdi ter Jezusa izroči, da bi ga križali. Rekli so: »Ako tega izpustiš, nisi cesarjev prijatelj.« Rimljani svojih državljanov niso križali, ampak samo tujce. Tako se je pri Judih udomačilo križanje. Pilat je videl, da pri Judih nič ne opravi. Zato je vzel vode ter si umil roke, da bi se opravičil, rekoč: »Jaz sem nedolžen nad krvjo tega pravičnega, vi glejte.« Toda Pilat ni bil nedolžen nad Jezusovo krvjo in voda ni mogla oprati madeža, ker je privolil v križanje nedolžnega Jezusa.

Biriči so pripravili velik in težak lesen križ ter ga naložili Jezusu na rame. Nesel ga je na goro Kalvarijo, ki je bila četrta ure oddaljena od Jeruzalema. Ker je bil Jezus od bičanja in kronanja zelo oslabel, je križ

nesel z veliko težavo. Večkrat je padel pod težo križa. Vojakom in biričem se Jezus ni nič smilil, ampak so ga suvali in topli, da je zopet vstal ter šel s križem dalje. Jezus je hotel vse to trpeti zaradi naše nepotrpežljivosti v križih in težavah.

57. Dogodki na križevem potu

Na potu na goro Kalvarijo, kamor je Jezus nesel težki križ, je srečal svojo mater Marijo. Oba sta bila ob pogledu tako silno žalostna, da nista mogla spregovoriti niti besede. Jezus je postal tako slab, da ni mogel več s križem naprej. Ker so pa sovražniki na vsak način hoteli Jezusa križati, zato so vojaki prisilili Simona iz Cirene, ki je šel s polja, da je nesel Jezusov križ. Za Jezusom je šla velika množica ljudi. Žene so jokale in ga milovale. Jezus pa jim reče: »Hčere jeruzalemske, ne jokajte se nad menoj, ampak nad seboj in nad svojimi otroki!«

Med ženami je posebno znana Veronika. Ko je videla, da je Jezus ves krvav in poten, je stopila k njemu ter mu podala robec, da bi se ž njim obrisal. Ko je bil Jezus tako storil, je robec Veroniki vrnil. To uslugo ji je pa poplačal s tem, da je v robec vtisnil podobo svojega obraza. Otroci, bodite potrpežljivi v križih in nadlogah, ki jih sedaj še nimate mnogo, pa jih boste imeli vedno več! Po križevem potu boste prišli za Jezusom v nebesa.

Katehet lahko pove, da se robec, ki ga je Veronika podala Jezusu, imenuje potni prt svete Veronike. Sedaj ga hranijo v Rimu, v cerkvi sv. Petra. Plašč, s katerim je bil Jezus ogrnjen na križevem potu in ki si ga vojaki niso razdelili, je sedaj v Trierju na Nemškem. Zgodovina pripoveduje, da je sv. Helena, mati cesarja Konstantina, ki je bila rojena v Trierju, darovala plašč leta 330. trierskemu škofu Agriciju. Hrani se v škofovi cerkvi. Prvič so plašč izpostavili leta 1512., potem pa šele leta 1655., nato leta 1844. in leta 1891. Tega leta je število romarjev doseglo dva milijona, v prejšnjih letih pa ne veliko manj. Vselej je mnogo bolnih romarjev čudežno ozdravilo. Plašč je 1½ m dolg in 1 m širok. Leta 1933. so priredili romanje v spomin 1900 letnice križanja Jezusa Kristusa. Pokaže biblično sliko o Jezusu, ki nese težki križ. (Dalje.)

Dozorevanje

Okrog 14. leta se razvijejo pri otroku organi življenja toliko, da lahko govorimo o mladeniški dozorelosti, ki je opazna tudi na zunaj. Zunanje spremembe spremljajo spremembe v duševnosti. Menjajoče razpoloženje, sanjarjenje, prve zaljubljenosti so značilne za to dobo; učni uspehi v šoli se zmanjšajo ali postanejo vsaj zelo neenakomerni. V tem času se najpogosteje odpre prepad nezumevanja med otroki in starši, če niso znali pravočasno zamenjati vloge strogega vzgojitelja z vlogo razumevajočega in razumnega prijatelja. Skušnja nam kaže, da največ staršev vprav v razvojni dobi zgubi oblast nad svojimi otroki. Sreča za otroke, če so vsaj izven doma našli pravega, plemenitega človeka, ki razume zbegano dušo; če ne, je pot do napačne usmerjenosti in zablod le kratka.

Dr. Malka Šimec, Zdravstveni nasveti za družino in dom, 1935. s. 62.

O važnosti in pomenu prostega spisa v šoli

Prosto spisje šolske mladine je izpričevalo umskega podviga mladega človeka. V prostem spisju se odzrcalja vsa zmožnost mladine v leposlovnem oziru, kajti prosto spisje je prava duhovna gimnastika mladega človeka k boljši izrazljivosti, h globljemu gledanju življenjskih pojavov, stvari in dogodkov, prosti spisi vodijo mladega človeka od vnanjosti k introspektivnosti, da odkriva učenec, učenka v sebi zaklade lastnega bogastva in jih dviga z velesilo napisane besede; predvsem pa s prostim spisjem ne le v nižjih razredih srednje šole ali meščanske šole, temveč tudi v višjih razredih srednje šole, kar najbolj pomoremo mladini k veselju do dela in k stvariteljnosti.

Prosto spisje je torej tisto vežbališče mladega uma, kjer si dozorevajoči um išče poti v izrazljivosti. Svetloba razmišljanja najde svoj izhod le v izrazljivosti miselne vsebine. Tako se nam v takem prostem spisu šolske mladine odkriva svet neštetihih gledanj, okusov in nazorov mladine, odkriva njen miselni ustroj in njena prebujajoča se duša.

Ustvariti v razredu pravo nastrojenje, vdahnuti mladini pravo atmosfero razpoloženja in živosti, ob pravem času poudariti važnost te ali one življenjske modrosti ali tega ali onega dogodka, prisluhnuti njih dušam, jih voditi, usmerjati miselnost mladine na življenjsko resničnost in celotnost — vse to je, kratko povedano, naloga nas vzgojiteljev v šoli.

Seveda ni mogoče napisati za to vodstvo kakega posebnega recepta, tudi ni mogoče delati vsem enako po tem receptu, ker se vprav to vodstvo, to pravilnostno celotno usmerjanje ne dá priučiti. Metodičnih in tehničnih stvari se lahko naučimo ter posnemamo to ali ono obliko, toda stvariteljske sile, ki je v takem vodstvu, se ni mogoče šele naučiti. V tem pač tiči razlika med vzgojiteljem-umetnikom in povprečnim vzgojiteljem.

Prosto spisje je sestavni del vzgoje in pouka. Zato je tudi iz čisto praktičnih vzgojnih vidikov pravilno, da dajemo mladini čim več prostih nalog oziroma spisov, uporabimo kako uro med tednom v šoli edino za tak šolski prosti spis, zlasti pa dajmo mladini čez nedeljo ali praznik oziroma na kak šole prosti dan ali čez počitnice vedno kako domačo prosto vajo. — Prosto spisje je silno važno, ker le ono prisili mladega človeka k razmišljanju, k duševnemu delu ter k stvariteljnosti.

Pomen in važnost prostega spisa sta razvidna iz sledečih glavnih točk:

1. Prosto spisje navaja mladino v šoli iz subjektivnega gledanja na objektivno gledanje stvari in dogodkov,
2. bodri mladino k stvariteljnosti,
3. k izrazljivosti, da mladina širi svoj zaklad jezikovnega znanja,
4. da svoja spoznanja spravlja v sklad z življenjsko celotnostjo,
5. da prihaja mladina do boljšega in ostrejšega opazovanja,
6. da bogatí svojega duha in svojo dušo z miselnimi dožnanji, spoznatki in vrednotami,

7. da dobiva in išče vedno novega materiala za svojo psihoduhovno rast, da se izpopolnjuje in oblikuje,

8. da se narodnostno oblikuje,

9. da ob virih raznih obrazovalnih dobrin, ki jih nudi mladini šola, pride ta mladina do neposredne presoje dobrega in zlega ter da s sklepanjem lažje spozna, kaj je v življenju prav-neprav, pravično-nepravično, dovoljeno-nedovoljeno, da lestvico moralnih in etičnih vrednot nanese na svoje življenje ter v odnosu do bližnjega in človeške družbe priznava veljavnost moralnega pravca. Dasi šolska mladina morda ni neposredno udeležena na vsej pestrosti življenja, vendar se ob prikazovanju določenih dogodkov iz življenja lahko napoti, da sklepa na posledičnost, s čimer se ji lahko prihrani mnogo bridkega življenjskega razočaranja ter trpkih in drago plačanih izkušenj.

10. S prostimi spisi nehote navajamo mladino k logičnemu mišljenju.

11. Navajamo pa jo s prostimi spisi tudi k reševanju premnogih važnih življenjskih problemov, kateri se ne svetlikajo šele iz učnih predmetov, ampak jih stavi nanjo resnično življenje samo, ki ga mladina živi izven šole.

12. S tem prostim spisjem nehote učimo mladino bistreje gledati, ločiti zel od plevela, razlikovati resnico od potvore.

13. Ob prostem spisju si mladina vežba fantazijo ali domiselnost ter jo stavi v službo razmišljujočega uma.

Prosto spisje v šoli vrši torej v največji meri ono potrebno nalogo, da uči mladino gledati, razumevati, spoznavati, logično misliti ter jo prisili, da išče primernegega izraza svojemu čuvstvovanju ter da širi besedni jezikovni zaklad.

V prostem spisju ne razodeva učenec ali učenka le svoj jezikovni slog, temveč tudi svoje osebno čustvo¹ in mišljenje, nam odkriva življenjske razmere, v katerih živi i. t. d. — a naša naloga pri tem je, da mladino prav usmerjeno, popravljamo njeno enostrano ali često preveč čustveno-fantazijsko gledanje ter da jo navajamo na objektivno gledanje stvari in dogodkov. Fantazija ali domiselnost se namreč pri ženski mladini kaj rada prevesi v pretirano ali prenapeto čustvovanje, če nima ta mladina čvrstegega mišljenjskega oporišča. Zato so taki prosti spisi najboljši protiutež; kjer se namreč preveč čustvena fantazija javlja, se mora vkleniti v mišljenjsko spoznavno umsko delo.

Sedaj pa pogledjmo prosti spis mladine še z jezikovnega vidika!

Slovnične napake je treba seveda popraviti in mladino navajati na pravopis ter na lep slog. Glavni vir jezikoslovnega vežbanja mladega bitja pa je seveda v tem, da mladina dosti čita, pa tudi, da jo mi navajamo k tistemu gledanju in mišljenju, ki n i p o v r š n o. Šola bi morala strogo paziti na to, da se tisti močni vtis, ki ga mladina doživi ob kaki šolski slavnosti, proslavi, ob kaki ekskurziji i. p., dalje ob tem ali onem do-

¹ Nekateri pišejo sedaj »čuvstvo«, drugi »čustvo« (brez v). Več o tem sledi v prihodnji številki.

godku, brezplodno ne zabriše, ampak da mladino pripravimo do tega, da poišče primeren jezikovni izraz, ki istinito ustreza doživljenemu vtisu. Frazo moramo zatirati, kakor tudi ves tisti lažnivi patos, ki ga srečavamo vsepovsod; priti mora resničnostni moment do veljave. Izrazljivost mora vstopiti v službo resničnega dejanskega stanu in umetnostnega nastroja hkrati. Življenjsko ozadje z življenjsko celotnostjo mora biti podano ne samo estetsko, ampak živo in resnici odgovarjajoče, ne pa, da se življenjska celotnost pušča v stran in na ta način popači ter izmaliči resnica. Nikakor se ne smemo tudi v prostem spisju naše mladine zadovoljiti s kopico nališpanih besed. Vaja v prostem spisju je zatorej tudi vaja k do-
jemanju ter opazovanju dogodkov iz življenja celotnosti.

Ako naj obravnavam, kako se da prosto spisje spretno uporabiti v šoli na vse obrazovalne dobrine, potem bi se to obravnavanje preveč raztegnilo. — Naj pokažem samo, kako se da prosto spisje na meščanski šoli spraviti v najtesnejšo zvezo z zgodovinskim poukom, ker učim ravno v istem razredu dva predmeta hkrati, slovenščino in zgodovino. Tudi zgodovinska obrazovalna dobrina se da združevati kaj imenitno s poukom slovenščine in s prostim spisjem. — Zgodovino je treba podajati mladini kar najbolj plastično ter isto tako z vidika življenjske celotnosti, da na ta način mladino najprej zbližamo z življenjsko resničnostjo in tako napravimo pouk zanimiv. Zgodovinska obrazovalna dobrina ni samo šolski učni predmet redovanja, ampak učna snov mora tudi res obležati v duši mladine in se vanjo zabrazditi. Ako naj mladina pride do takih in takih zaključkov na podlagi zgodovinskih dejstev, jo moramo predvsem pravilno usmerjati, jo naučiti logično misliti in sklepati, ne pa, da memorira zgodovinske dogodke kar tales-qualis. Najpoprej mora mladina zgrabitati v zgodovinski snovi ono, kar je bistveno, najpomembnejše in najvažnejše, potem mora sklepati na važno posledičnost ter iz vsega črpati tudi življenjski nauk in življenjsko modrost. Le na ta način najuspešnejše razvijamo v mladini zgodovinsko mišljenje in pojmovanje. Zgodovinska dejstva naj ne bodo mladini kar servirana, temveč velikopotezno zasnovana ter zvezana z življenjem sedanjosti, da se mladina nauči gledati nanje iz vzročne zveze ter s tem ali onim življenjskim zakulisnim ozadjem. Zgodovinski dogodki ne bodo potem več ležali v predstavnomoiselnem svetu mladine tako ločeno, izolirano drug od drugega. Notranja zakonitost vzroka in učinka je pravi vir zgodovinskega gledanja. Mladina sama naj med posameznimi dogodki išče vzročne zveze, mi pa ji podajmo najprej v življenjski totaliteti povprečni zgodovinski prerez dotične dobe, katero obravnavamo.

Ob takem zgodovinskem pouku bo mladina iz doživljene sedanjosti razumevala preteklost, iz preteklosti pa sklepala na sedanjost.

Po vsem tem je tudi razumljivo, kako spretno se da zgodovinski pouk združevati s prostim spisjem ter s poukom slovenščine na meščanski ali srednji šoli. Mladino s tem učimo razumevati in spoznavati sedanjost, t. j. tisto dobo, v kateri živi, ter jo napotimo, da išče vzročnih sklepov

posameznim dejanjem. V tem ji bo zgodovina res magistra vitae — učiteljica življenja. Zgodovinsko prosto spisje smo imenovali kronologijo. Mladina je bila kar takoj navdušena zanjo. V slovenskih šolskih čitankah je itak precej zgodovinskih slik, katera snov se da dobro uporabiti pri zgodovinskem pouku. V slovenski čitanki za drugi razred srednjih in sorodnih šol (sestavili: Dr. Anton Bajec, dr. Mirko Rupel, dr. Rudolf Kolarič, Anton Sovre, Jakob Šolar) so poučne zgodovinske snovi, kakor: Ptuj v starem veku, Orfej in Evridika, Piramide, Prvi letalec, Izbruh Vezuvija l. 79 po Kr. i. dr. Zgodovinska snov: Izbruh Vezuvija l. 79 po Kr. je mladini obudila živo zanimanje za opis življenjske resničnosti, tako da je po tem zgledu začela mladina sama opisovati posamezne dogodke iz neposredne življenjske resničnosti svojega časa, katero prosto spisje smo, kakor rečeno, krstili s »kronologijo«.

Za uspešno udejstvovanje človeka v življenju je potrebno spoznavanje danih položajev. Mladina se torej v šoli v zgodovinskem pouku ne uči one pretekle dobe, kakor jo podajajo učne knjige, ampak spoznava tudi sedanost, iz sedanosti pa zopet lažje razumeva preteklost in one vsakokratne dane položaje, ki so bili značilni za usodo in življenjski potek posamezne zgodovinske osebe ali naroda.

S prostim spisjem iz zgodovine, s takozvano kronologijo pospešujemo v mladini v prvi vrsti zanimanje in navdušenje za zgodovino, na drugi strani pa jo s tem navajamo na logično mišljenje, jo učimo pretehtavati vzroke in učinke, meriti posledičnost kakih dejanj, jo učimo, kako se je treba vesti v življenju in se udejstvovati v njem, to se pravi, jo učimo, kako važne so tiste etične in moralne sile, ki človeka silijo k velikim, plemenitim in pogumnim dejanjem. Silno važna naloga je torej stavljena takemu zgodovinskemu prostemu spisju v šoli.

V obliki virov lepi mladina razne časopisne vesti v zgodovinski zvezek, pripiše k njim svoje mnenje, opiše kak važnejši življenjski dogodek, kak prizor z ulice, prizor kake stavke, katerega očividec je bila mladina sama, skratka vse, kar ji vzbuja zanimanje in privlači njeno pozornost nase. Tako dobiva važnost tudi sedanost, v kateri mladina živi; učimo jo s tem tudi spoštovati dejstva, premeriti njih posledičnost, učimo jo vrednotiti in spoštovati resnico. V svojem malem zvezku očrtava torej ta šolska mladina malo historijo, malo povestnico našega časa.

Ne enciklopedizem zgodovinskih dejev, ampak pri pouku zgodovine oblikujemo učenčevo zgodovinsko mišljenje in pojmovanje, učimo mladino čim verneje gledati na totalitarno življenje, na vzroke raznih dogodkov in jo usmerjamo tako, da mladina pretehtava tudi posledičnost dejanj. Tu se prav za prav začne nekaka zgodovinska šolska filozofija, da je zgodovina res mladini učiteljica življenja.

Vaditi mladino v opisovanju važnih historičnih dogodkov, vaditi v tem, da kak dogodek prikaže čim stvarneje, čim verneje, da vtise vestno beleži, da se uči raziskovati tiste neposredne sile, ki so povzročiteljice teh ali onih važnih dejanj, dogodkov ali stanja, to je namen prostejšega spisja pri zgodovinskem pouku.

Moram pa pripomniti, da kakor ni moj namen, pri pouku slovenščine napraviti iz mladine same pesnike ali pisatelje, kakor n. pr. ni namen šole, pri matematičnem pouku napraviti iz mladine same matematike, tako tudi pri zgodovinskem pouku ni moj namen, ustvarjati iz mladine same historike, ampak napraviti jih zgodovinsko naobrazene.

Jože Tavželj, šol. upr., Fram

Kako naučimo podeželske pevske zборе petja po notah

(Konec.)

Z združitvijo dveh dvodelnih taktov dobimo štiridelni takt. Ponazorimo ga s skupino štirih mlatičev, ki mlatijo:

4

pi - ka po - ka, pi - ka po - ka ...

1 - 2 - 3 - 4, 1 - 2 - 3 - 4

ali tonalno:

4

pi - ka po - ka ...

Vsaka nota predstavlja en udarec in tudi samo eno dobo.

Dva mlatiča mlatita:

4

1-2 3-4 1-2 3-4

pik - pok, pik - pok

En mlatič mlati:

4

1 2 3 4 1 2 3 4

pik - pok

Tako dobimo pojme in predstave za celo ali štiridobno noto \circ , polovično ali dvodobno noto \circ , četrtrinsko ali enodobno noto \bullet .

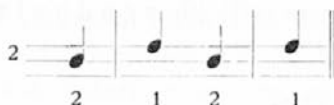
Vse tri note uvadimo z vajo:

4

pi - ka pi - ka po - ka, pi - ka pi - ka pok.

Nadaljujemo z opazovanjem in spoznavanjem melodije govora. Prvi noti \acute{g} in e smo pridobili s klicem »Tone!«. To in še nekaj dvožložnih imen zaradi vaje ponovno zakličemo in določujemo tone. Nadaljnje iskanje dvožložnih imen bo gotovo nekoč naletelo na oviro. Poskusimo n. pr. na istem

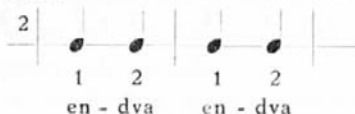
intervalu g — e zaklicati imena: Metod, Andrej, Ahac, Medard, Miklavž . . . Tega ne zmoremo, prvi zlog teh dveh imen sicer lahko zakličemo na tonu g, nikakor pa ne drugega. Ta zlog izgovorimo na tonu, ki je višji od g tona. Zanj narišemo še eno višje ležečo črto.

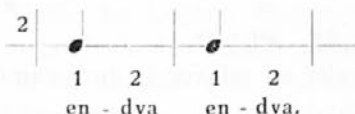
Drugi zlog izgovorimo na h-tonu in znamenje zanj je h nota. Obenem je to primer za spoznavanje predtakta, ker pri obeh imenih glasneje izgovorimo drugi zlog, a prvega tišje. Ker je v vsakem taktu za taktnico poudarjena nota, moramo tudi zloga ustrezajoče razvrstiti. Zadnja nota je dopolnjevanje predtakta in tvori sama zase dopolnilni takt.

Ritem dela ni vedno enakomeren in tekoč. Prekinjajo ga presledki iz najraznovrstnejših vzrokov. Primerjajoč hojo zdravega in telesno neokrnjenega človeka s hojo invalida, opazimo sledečo razliko:

Hoja zdravega človeka:

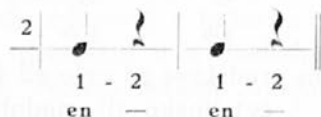

Hoja invalida:

Pri hoji invalida brez desne noge slišimo venomer samo stopinjo zdrave noge, dočim stopinje lesene noge, ki ima kavčugast obložek, ne slišimo; ritem tu zastaja in ga prekinja doba molka. Drugi del dvodelnega takta izpolnimo zato s posebnim znamenjem, ki ga nazivamo nehaj ali pavza. ♯. Grafična ponazoritev te hoje izgleda sedaj nekoliko drugače:

Hoja invalida:

Ravnokar podano znamenje za nehaj izpolnjuje v taktu vedno le samo oni del, ki pripada eni dobi odnosno enem udarcu. Imenuje se po svoji nalogi enodobni ali četrtinski nehaj. Povsem drugo lice nam pa nudi ponazoritev žaganja drv s cirkularno. Da je poleno enkrat prežagano, preideta dve dobi, nato nastane presledek za pripravo drugega polena zopet dve dobi dolg. Potrebujemo znamenje za nehaj dveh dob, ki ga enostavno predstavimo s podobo odžaganega polena. To je dvodobni nehaj ali polovična pavza.

Večkrat se skladovnica drv udere, kar zamudi žagarja pri delu večinoma dalj časa. Na brzo roko polena za silo uredi, nakar nadaljuje z žaganjem, kakor:

Slika padajočega, v zraku visečega polena izpolnjuje ves štiridobni takt in jo bomo odslej stalno uporabljali za štiridobni nehaj ali celo pavzo.

Vse doslej obravnavane note pišemo na črte, prostor med črtami je ostal še neizrabljen. Zgolj besedno razpravljanje brez ponazoril in dokazov, da je med notama c in e ali med e in g, g in h povsod še prostor za en vmesni ton, pevcu ničesar ne pojasni. Ponazorovanje in izpolnjevanje predstav, pridobljenih s sluhom, je izredno težko. Današnje kulturne razmere navajajo in zahtevajo od človeka glede čutov v prvi vrsti uporabo vida in tipa. Vsa ostala čutila imajo podrejeno vlogo; zato se tudi slabše razvijajo. Petje je odlična in nenadomestljiva vaja za uho in je v tesni medsebojni zvezi s človeško govorico. Spoznavanje govorne melodije služi za osnovo sodobnemu pevskemu pouku. Slišne predstave, pridobljene pri pouku petja, veže pevska teorija po notnem sistemu z vidnimi, jih spopolnjuje ter močnejše zasidra v človekov spomin. Melodija govora naj nas seznanja še z ostalimi notami. Opazujmo in posnemajmo zvonjenje zvonov in vzklikanje begajočega ljudstva ob požaru. V zvoniku zvonj plat zvona, gasilec trobi in kliče gasilce.

Ritmično:

Tonalno:

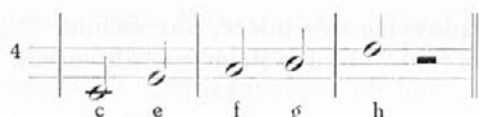

Natančna primerjava novodobljenega tona na drugem zlogu klica: »Gori!« s tonoma g in e nas uveri, da se ta ton ne sklada niti z enim niti z drugim, marveč leži nekako v sredi med njima. Točne njegove višine nam sicer ni mogoče določiti brez glasbila, ali že s sluhom doženemo, da je višji od e in nižji od g tona. Zato vpišemo tudi znamenje zanj, to je noto, v njuno sredino. Imenovali ga bomo f ton odnosno f noto.

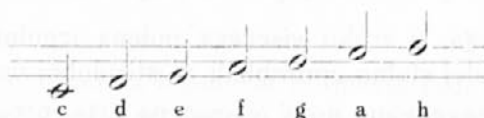
Doslej poznane note:

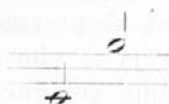
ali po vrsti:

Enak prostor, kakor med notama e in g, je še med c in e ter g in h. Z glasbilom podamo pevcem še d in a ton, ki jih tudi spišemo:

Imena not so vzeta iz naše vsakdanje abecede in kakor je abeceda osnova naši pisavi, tako so tudi te note abeceda za notno pisavo, samo da ji rečemo tonska lestvica. Namenoma sedaj to lestvico s pevci večkrat ponovimo; gotovo bodo opazili, da je konec s h tonom čuden, nenaraven in da jih silijo še en ton više.

Novi ton zaigramo za konec z glasbilom, opozorimo jih na sorodnost novega tona s prvim c tonom, tako da jih razdelimo v dve skupini, od katerih prva poje na določenem zlogu nizki c, druga visoki c ton. Zaradi jasnosti in boljšega razlikovanja dodelimo drugi skupini ton h. Trdota te disonance bo tudi še tako trdemu pevcu odvrtna. Ker je torej gornji novi ton soroden nižjemu, dobi tudi enako ime ton c.

Mnogo pevcev, zlasti soprani in tenorji, poje z lahkoto še višje tone od visokega c tona. Ne bo sedaj težko dopovedati podeželskemu pevcu, da za te višje tone uporabljamo običajno še dve više ležeči črti in da obstoji notno črtovje vedno iz petih črt. Že znani tonski lestvici poiščemo še više ležeče sorodne tone in pojem o osnovi notnega sistema je podan.

Znamenje v začetku notnega črtovja je violinski g ključ, ki določuje le lego g note. Za druga glasbila in za moške pevce v mešanem zboru uporabljamo še druge ključe. Ni pa potrebno pojasnjevati pevcem, da se taka tonska lestvica imenuje C dur. Imenujemo jo kratko C tonska lestvica, ker pričinja s C tonom. Pojem dur jim podamo mnogo kasneje, in sicer z obravnavo durovega in molovega trizvoka.

Durov trizvok nam ostane v posnemanju pritrkavanja treh zvonov venomer v spominu. Z njegovo pomočjo bomo nazorno pojasnili višaj (križec) pred noto, ki je za podeželskega pevca pravcat problem. Dodeli najmanjšemu zvonu ton a in zapoj še ostala dva. Drugi doslej nazvani f ton naj si ena skupina dobro zapomni in zdržema poje, druga pa naj

poje C ton lestvico do tona f. Razlika je dovolj vidna, novi ton ni ne f ne g, pač pa vmes; torej višji od f tona.

To malenkostno povišanje označimo z malim križcem ali višajem, ime note pa dobi končnico is in se imenuje fis. Ponazorim še ostale višaje in nižaj.

Še nekoliko znanja o nižajih, taktih, dinamiki, o nastavku, ki spada že v poglavje glasovne nege, pa bo dovolj za podeželskega pevca. Note mu bodo potem resnična opora pri petju, nikoli se pa seveda ne bo priučil tako zvanega »prima vista« (na prvi pogled) petja; saj vemo, da so tudi med pevsko visoko naobraženimi inteligenti taki primeri zelo redki. Teга cilja podeželski pevski zbor sploh nima. Toda že to znanje pevske teorije omogoča izvajanje težjih modernejših skladb. Krog odjemalcev in uživancev moderne glasbe se bo razširil iz mest še na podeželje, ker bo nedvomno tudi pobuda k podvigu v ustvarjanju slovenskim skladateljem.

Na podoben način bi se morala obravnavati pevska teorija v naši osnovni in tudi še srednji šoli. Duševni razvojni stopnji učencev odgovarjajoče je izbirati ponazorila, ki naj bodo čim enostavnejša in kolikor mogoče blizu stvarnosti. Povsod pa naj opravlja to delo glasbe več učitelj. Ni res, da je vsak virtuoz ali skladatelj tudi dober pevski učitelj, kakor se na splošno misli. Več metodičnega znanja potrebujejo tudi naši organisti, ki enako, kakor mi, vrše posle vzgojitelja v cerkvenem pevskem zboru.

Pevska teorija, učencu in preprostemu pevcu tako težka, komplicirana, odvratna in mrtva, bo z razlago veččega pevovodje ogrela in pridobila vsakogar, ki ima veselje do petja. Potrebujemo le dobrih pevovodij, pevcev je v slovenskem narodu dovolj!

Alfonz Kopriva

Nekaj statistike o protialkoholnem gibanju drugod in pri nas

(Konec.)

Na vidovici od 61 slučajev 31% zaradi staršev alkoholikov,
na duševni boleznih od 60 slučajev 25% zaradi alkoholizma,
na vodeno glavo od 22 slučajev 81% zaradi alkoholizma,
na osrednjo otroško ohromenje od 70 slučajev 23% zaradi alkoholizma.

Znanstvena opazovanja in raziskavanja so dognala, da se podeduje tudi strast po uživanju alkohola od staršev na potomce. To so dognali n. pr. curiški zdravnik Koller v 50.3% od 1500 preiskanih oseb, ameriški zdravnik Chrothers v 70% od 4400 preiskanih oseb, francoski zdravnik Legrain v 40.8% od 816 preiskanih oseb, avstrijski zdravnik Anton v 59% od ? preiskanih oseb.

Na posledicah alkohola je umrlo v naši državi — da tudi to mimorede omenjam — po neki starejši statistiki dnevno 500 oseb, t. j. letno 183.000 oseb.

Alkohol resda pogublja otroke revnih in bogatih, znamenje, da je narava ostra, pa demokratična maščevalka, toda bogat kreten more izravnati razne nedostatke telesa in duha z denarjem, ki zanje dela, dočim reveža, ki je odvisen le od dela svojih rok, svojih možganov, svojega zdravja, od tega pač, kar zna in more, upropasti. (Rühle.)

Res je, kar trdi veliki T. G. Masaryk, da je alkohol praznoverje. Alkohol je predsodek, predsodki pa so v največjih primerih izvor nekega bolnega duševnega stanja. Alkoholizem je ljudska bolezen. Vsaka bolezen pa rodi zlo, če je, raziskujoč vse vplive na fiziološki, socialni, gospodarski, kulturni i. dr. razvoj človeka in človeške družbe, ne omejujemo, zatiramo in preprečimo. Zato zopet citiram Masaryka, ki pravi: »Danes je zaveden zdravnik, pravnik, duhovnik, učitelj, ki znanstveno misli in veruje v znanost, sploh zaveden človek dolžan oznanjati z besedo in z dejanjem, da je v interesu vsakega naroda: rešiti se alkohola.«

Kak predsodek je torej, če bereš n. pr. nekje v Stritarju misel, češ kam bi prišel človeški rod, ako bi ne bilo vina.

Kot učitelje nas bo zanimalo tudi to, kake posledice ima uživanje alkoholnih pijač na napredek učeče se mladine.

Posnemam po že omenjeni Rühlerjevi knjigi: R. Hecker je na neki monakovski šoli dožgal na 4652 otrocih sledeče:

Uživali so alkohol — prejeli oceno	pd.	db.	zad.	slabo
nikoli	16.3%	51.3%	29.7%	2.7%
priložnostno	12.3	52.0	33.3	2.4
dnevno	9.7	51.7	35.6	3.0
dnevno enkrat	10.7	54.3	31.0	4.0
dnevno večkrat	4.3	43.3	48.0	4.4

Neko nizozemsko društvo učiteljev-abstinentov je ugotovilo slično statistiko pri 1790 otrocih in dožgalo, da

nikoli ne pije 453 otrok, ki so prejeli oceno: pd. 34.6%, db. 48.8%, sl. 16.6%, priložnostno pije 1262 otrok, ki so prejeli oceno: pd. 23.6%, db. 52.8%, slabo 23.6%,

dnevno pije 75 otrok, ki so prejeli oceno: pd. 14.7%, db. 40%, slabo 45.3%.

Še statistiko neke podeželske šole iz Prusije (ob Mazurih) iz l. 1913!:

Pilo je pivo od 7172 učencev 5532, t. j. 76%,

grog od 5487 učencev 2934, t. j. 53%,

žganje od 6708 učencev 1686, t. j. 25%.

Gornje številke so pač dovolj zgovorne.

H koncu naj podam še skromno sliko razmer na eni izmed kmečkih sol v vinorodnem kraju D. na Dolenjskem. Tu pridelajo večidel šmarnico. Učiteljstvo tamkajšnje šole je vprašalo učence nepričakovano, skoraj istočasno v vseh razredih o tem, če pijejo, kolikokrat, koliko ali nič. V vprašanih seveda ni bilo nikake pretnje ali moralnega poučila. Le s prostodušnimi vprašanji je sprejelo učiteljstvo tudi prostodušne, odkrite odgovore. Spodnja statistika kaže sledeče stanje:

Izjave otrok	I. a	I. b	II.	III.	IV.	V. a	V. b	skupno
ne pijejo	1 + 1	0 + 0	0 + 0	0 + 5	1 + 4	0 + 2	0 + 3	2 + 15 = 17
priložnostno	18 + 7	22 + 19	10 + 4	4 + 18	6 + 5	13 + 14	5 + 9	78 + 76 = 154
enkrat dnevno	6 + 7	3 + 0	7 + 19	16 + 9	16 + 9	7 + 7	9 + 10	64 + 61 = 126
večkrat	2 + 3	0 + 0	3 + 5	2 + 0	2 + 1	3 + 0	0 + 1	12 + 10 = 22
skupno	27 + 18	25 + 19	20 + 28	22 + 32	25 + 19	23 + 23	14 + 23	156 + 162 = 319

Zanimalo bi morda tudi dejstvo, da je od teh otrok rojenih v maju in juniju $22 + 23 = 45$, t. j. 14%, v septembru in oktobru pa $15 + 22 = 37$, t. j. 11.6%. To so otroci, spočeti ob času trgatve in o pustu.

Številke o izjavah otrok so precej točne. Otrok, ki bi se bili morda iz kake objestnosti pohvalili, da ga pijejo, ne bo mnogo, nasprotno tudi takih ne, ki bi morda le iz nekega podzavestnega strahu resnico zatajili. Sicer pa potrjuje to tudi statistika o napredku učencev šole v D., posneta iz šolskega leta 1934-35. Po tej je

odličnih 15 dečkov	+ 28 deklic	= 43 učencev,
prav dobrih 18 dečkov	+ 37 deklic	= 55 učencev,
dobrih 54 dečkov	+ 55 deklic	= 109 učencev,
slabih 58 dečkov	+ 43 deklic	= 101 učencev,
skupno . . . 145 dečkov + 163 deklic		= 308 učencev.

Stanje nadarjenosti teh otrok je v dokaj pravilnem razmerju z navadnimi o njihovem odnosu do alkoholnih pijač. Dosledno, večletno tozadevno opazovanje in registriranje bi moglo v tej in na vseh šolah odkriti pravo sliko zla, ki ga alkohol neposredno in posredno z doslednim, čeprav počasnim razkrajanjem telesnih in duševnih sil prinaša našemu majhnemu narodu.

Nad vse želeli bi bilo, da številke, ki so jih doslej prinesle anketne pole iz vseh šol naše banovine in katere govore tudi o razmerju mladine do alkoholnega vprašanja, odpro oči na široko vsem, ki jim leži na srcu naša sedanost in bodočnost, ter zastavijo ves svoj vpliv na vseh odgovornih mestih, tudi naše državne uprave, da s preventivnimi socialnimi, gospodarskimi in kulturnimi sredstvi in reformami zajezijo nadaljnji dotok alkoholnega zla, že obstoječe pa do vseh možnih skrajnosti omili in omeji.

Več narodne in domovinske vzgoje!

II.

(Dalje.)

Oglejmo si nekoliko, kako Nemci skrbijo za narodno in domovinsko vzgojo svoje mladine. Oglejmo si samo avstrijske Nemce. Ves pouk na šolah je usmerjen k vzgoji ljubezni do nemštva in do domovine. Posebno še zgodovinski pouk. Ko je v začetku marca 1936 avstrijski kancler dr. Sušnik (Schuschnigg) napravil informacijsko potovanje po Koroški, je rekel, v Št. Pavlu v Labodski dolini: »Nič ni bolj škodljivo, tako v gospodarskem kakor v drugih ozirih, kakor če ljudje nočejo živeti v miru. Starši: Skrbite zato, da bo mlada generacija, najvišje in najljubše in najdražje, kar imamo, vzgojena v spoštovanju pred očetno vero in očetno šego in v ljubezni do domovine. S tem boste položili temelj za srečno bodočnost svojih otrok. Ob sklepu: Še enkrat Bog živi, ostanite zdravi in držite skupaj!«

Meseca avgusta 1936 je govoril isti dr. Sušnik Wipptalerjem na Tirolskem o materi domovini: »Domovina je zadeva srca, in kjer manjka srca, tam je v resnici napačno. Zato vas pozivam, stari in mladi: Ohranite si odprto srce za domovino, n i č n i l e p š e g a i n v e č j e g a. Domovina nam je čudovito lep visok ideal, ljubezniva žena, mati, in to materinstvo pri misli na domovino, to si moramo ohraniti, vero na večno materinstvo domovine. Tudi če ima kaka mati žalostne dneve, potem vemo, da moramo kot zvesti otroci matere vse storiti, da ji omogočimo življenje, bodočnost. Tako mislim v tej domovinski uri na našo skupno mater domovino in sem prepričan, da je nam in mlademu rodu usojeno in dano, da jo vidimo v sijaju in novi lepoti.«

Pri isti priliki je nagovoril kancler Sušnik tudi dijake benediktinske gimnazije v Št. Pavlu in jim rekel: »Državljan in Avstrijec sta po gramatiki: ne toliko preteklost, marveč sedanost in bodočnost, ne konjunktiv, marveč indikativ, ne pasiv, marveč aktiv.« — Nato se je kancler pomešal med dijake in ti so ga prosili za avtogram; kancler jim je rad ustregel. Podobno je storil dež. glavar Hülgerth.

V Avstriji delajo veliko propagando za kupovanje avstrijskega blaga. Tudi po vseh šolah visijo napisi: *Kauft österreichische Waren*. Naslikane so šolske klopi, v njih nekaj otrok in zraven napis v nemščini: Starši, če naj domovina nekoč vašim otrokom da kruha in dela, kupujte avstrijsko blago! Otroci se vadijo v slikanju raznega blaga in zraven napis (ali vsaj začetne črke): *Kupujte avstrijsko blago, kupujte avstrijski les itd.* — To je vzgoja k praktični ljubezni do domovine.

Po vseh šolah v Avstriji, osnovnih in srednjih, je uvedena tako zvana »*Militärische Vorbildung* — Vojaška predizobrazba«. Mladina se uči čisto na vojaški način korakati, tekati, kriti se pred letali, se vadi v poznavanju Morsejevih znamenj za signaliziranje, se vadi v metanju granat in večji dijaki tudi v streljanju. V počitnicah morajo profesorji in učitelji obiskovati

posebne tečaje, na katerih jih častniki poučujejo v vojaških vednostih, da morejo potem mladino v tem vaditi. Tako je bil n. pr. letos poleti v Št. Pavlu v Labodski dolini tak tečaj, na katerem se je vadilo 40 učiteljev v vojaških spretnostih. Stanovali so v dijaškem konviktu.

Po vseh avstrijskih šolah visijo slike, ki predstavljajo ozemlje Avstrije in v tem ozemlju je narisanih 12 glav, ki predstavljajo slavne Avstrijce, vladarje, vojskovodje, umetnike, znanstvenike in zraven napis: Seid stolz darauf Österreicher zu sein — Bodite ponosni na to, da ste Avstrijci!

Leta 1936 so po vseh avstrijskih šolah proslavljali spomin na princa Evgena Savojskega ob 200 letnici njegove smrti. Tudi s to proslavo so gojili v mladini avstrijsko rodoljubje. Na osnovnih šolah so se n. pr. otroci morali učiti na pamet v nemščini, kakor je sploh ves ustroj šol na Koroškem nemški, sledeče stavke: Princ Evgen je bil rojen v Franciji. Hotel je postati hraber vojak. Kralj Ludvik XIV. ga ni sprejel v armado. Zato je prišel v Avstrijo. Tu je bil sprejet. Bil je hraber vojak in je postal odličen vojskovodja. Zmagovito se je bojeval proti Turkom (bitka pri Zenti, Belgradu) in proti Francozom. Njegovo geslo je bilo: »Avstrija nad vse (Österreich über Alles)!« Njemu na čast pojemo pesem »Prinz Eugen, der edle Ritter«.

(Dalje.)

Iz dušeslovja in modroslovja

Etbin Bojc

Strukturna psihologija in pedagogika

I.

Preobrat v psihologiji

(Dalje.)

Do nedavna je psihologija opisovala posamične psihične funkcije odraslega človeka in, kar je tako odkrila, je prenašala na otroka. Tako je nasilno merila prvotnejše s končno duševno stopnjo odraslega in priznavala le shematične stvari na človeški duši, dočim je druge zanemarjala, potvarjala ali napačno tolmačila. Šele strukturna psihologija je zavrгла ono staro teorijo, da je duša sestavljena iz izoliranih elementov, ki se pozneje sklapljajo v enoto in pokazala, da svet ni za vse enako dojemljiv in da n. pr. za novorojenčka ni le manj popolno in jasno podan, temveč tudi čisto drugače zgrajen. Dojenček nima v svoji notranjosti nepregledne množice duševnih fenomenov, vtisov in občutkov, ki se naprej prepletajo v pestrem in v nepreglednem kaosu in se polagoma izoblikujejo v jasen lik, temveč so duševni fenomeni novorojenčka preprosti in nediferencirani; saj jim daje nagona plast temeljni ton. Novejša otroška psihologija je dognala, da stvarja začetno duševnost kompleks zgoščenih mas brez jasnih obrisov in kontur, ki ga prepajajo močna čustva in primitivna stremjenja, v nasprotju

s staro psihologijo, ki je začenjala z občutki v svoji shematični razlagi mehanistično-fiziološke usmerjenosti. Na prevalu preteklega stoletja je stopil tej smeri nasproti pojmov celote in strukture, ki je tudi premagal individualistične predsodke in ožino atomističnega in mehaničnega pojmovanja v naturalistični elementarni psihologiji. Dočim so psihologi prej ostajali pri analizi psihičnih elementov in mislili, kakor pravi Hans Henning v svoji »Psychologie der Gegenwart« (1931), da je že vse opravljeno, če se iz stalnega toka doživljanja vzamejo važnejši sestavni deli, najdemo danes v prepletenosti in zgrajenosti doživljajskih celot še prave duhovne probleme. Šele sedaj namreč postane raziskovanje višjega duševnega življenja kot osobitosti mogoče. Nasproti personalizmu izolirane poiskusne osebe so stopile zdaj v ospredje kar predolgo zanemarjeni genetični in strukturni vidiki, mimo katerih ni mogoče prav dojeti sestav neprestanega toka zavesti kakor tudi duhovnega nastajanja.

Da pa pridemo do razvojne psihologije človeštva, ki temelji na organskem pojmovanju, je potrebno, da vsak izraz celote, pa naj gre za celoto naroda in ljudske skupine ali za celoto, ki se kaže v objektivnih plasteh kulture, kot je n. pr. jezik, religija, običaj i. p., pojmuje kot organsko in tvorno totaliteto. To se ni vedno vršilo. Nekateri psihologi — kakor Lazarus in Steinthal — so pisali o narodni psihologiji pod vplivom Herbartovega dušeslovja in njegovih mehaničnih metod. Zato so se kulturne znanosti kljub prizadevanju nekaterih (n. pr. Taine: »La base de l'histoire doit être la psychologie scientifique« in dr.) dolgo časa zapirale pred psihologijo. Saj ta psihologija ni priznala nobenega naroda kot žive celote, nobene kulturne plasti kot organske enote in ni imela pojma o narodnem in kulturnem duhu, ki ga kulturni zgodovinar potrebuje. Wundtova psihologija (»Volkpsychologie«) je v tem oziru napravila velik korak dalje. Njen sistem ubira srednjo pot med Herbartovo (»Elementarpsychologie«) in moderno psihologijo.¹

Nikakor ne moremo več pojmovati otroške duše po normi znanstveno mislečega odrasleca in reči, da otrok še pač ne misli logično zato, ker ne misli tako kot mi, ampak treba je ugotoviti, da se tu udeležujejo druge funkcije, da je zaznavanje otroškega duševnega življenja drugačne kakovosti kot pri odraslecju, da nakazuje otrokovo mišljenje principiuelno drugačno strukturo kot je naša, da pa je vendarle tudi tu neka zakonitost v izrazih misli in hotenja, ki jo velja raziskovati v kvalitativnem in diferenčnem smislu.

O jezikovnih in družbenih strukturah je bila pripravljena govoriti že 'narodnostna psihologija' Lazarusa in Steinthala. Tudi se je že kmalu začela poudarjati struktura zavesti, ki je pri naravnih narodih drugače strojena kot pri Evropecu, pri izobražencju drugače kot pri neizobražencju in analogno pri pripadnikih različnih skupin rasnih, narodnih in krajevnih tipov. Psihološko strukturo srečamo v socialni in masni psihologiji in tvori jedro razvojne psihologije. Ko je Darwin slikal živalsko dušo

¹ Prim. 4. Werner: Einführung in die Entwicklungs-Psychologie.

po analogiji človeka, je zadel na ugovore; zahtevki analize živalske duševne strukture so zavrgli take antropomorfizme. Pojem strukture je potisnila v ospredje tudi psihopatologija in otroška psihologija, a tudi laboratorijska psihologija je pričela raziskovati strukturne činitelje. Že v letih pred svetovno vojno so spoznali, da mora postati tako zvana kvalitativna analiza strukturna psihologija. Saj struktura ne obsega le dejanskih zavestnih vsebin, ampak prav tako pogoje zavesti kot n. pr. spomin, dispozicije, zmožnosti in značaj. Vse to ni ostalo prikrito eksperimentu in današnja eksperimentalna psihologija bi se po zmagi nad elementarno analizo, ki je kot predhodna stopnja morala brezpogojno mimo, lahko nazivala strukturna psihologija.

Vendar se je psihologija v povojnih letih (1925) oddaljila od zgolj eksperimentalnega duha in eksperiment ne velja več za zadnji samonamen, ampak je le odlično pomožno sredstvo za razjasnjevanje teoretičnih problemov. Hkratu pa je sprejela psihologija v veliki meri duhovno znanstveno smer. S tem se je spojila čisto naturalistična in filozofsko razumevana psihologija, kar se zlasti kaže v tipologiji in karakterologiji. Čisto naravnega človeka, katerega duševne naravne zakone je hotel eksperiment pokazati, ne poznamo več. Povsod nam je marveč duševnost dana kot sinteza biološko pogojenega življenja ter zgodovinsko se razvijajoče kulture. Personalistična psihologija, ki je vzela za jaz merilo naravne konstante in nanjo nalepila duhovno kulturo, je danes spoznana za zmotno.

II.

Označitev strukturne psihologije

Naj po tem splošnem in kratkem prikazu preobrata, ki se je izvršil od starega personalističnega do novega, strukturnega pojmovanja človeške duševnosti, a tudi analogne sociološke in objektivne kulturne sestavnosti, doprinesem označitev pojma *strukture*, s čimer bo pojasnjen tudi pojem celote in lika; saj se v tej novi strukturni smeri psihologije vsi ti pojmi tako radi kot veliki pojmovni sorodniki v neposredni bližini imenujejo in često celo zamenjavajo.

Doživljajska celota in s tem tudi duševna struktura predvsem ni identična z vsoto njenih sestavnih delov, ampak je v določenem smislu nekaj drugega in več. Pojm strukture se sicer še do najnovejšega časa ne definira enotno. Leipziški filozof Feliks Krueger, ki ga po vsej pravici lahko nazivamo očeta moderne strukturne filozofije, je na 8. psihološkem kongresu v Leipzigu l. 1923. predaval o pojmu strukture, pri čemer je izhajal od Diltheyevih studij o tem vprašanju ter od pojmovanja Theodora Lippsa in skušal tako to vprašanje čim temeljiteje objasniti. Izhajajoč iz Wundta je zgradil posebno strukturno psihologijo. Poudarja, da ni priporočati, da se struktura sopojmuje s celotnostjo, kompleksno ali likovno kakovostjo. Marsikateri pisci omejujejo strukturo na prereznost trenutnega doživljanja, torej na spoj strukturno vrednotnih duševnih vsebin v določenem mo-

mentu, drugi spet jo razumevajo v časovno kontinuitetnem smislu, t. j. hočejo utemeljiti strukturno spojenost sedanjega doživljanja z ono preteklih doživljanj in tudi s pridobljenimi ali prirojenimi dispozicijami. Obojno pojmovanje, ki bi ga lahko imenovali tudi opisujočo ali genetično strukturno analizo, pa ne more zadevati niti individua niti najnavadnejšega tipa skupine ali kolektiva. — Nadaljnje nianse pojma strukture pa se dado najlažje dobiti iz različnih strukturnih področij psihologije otroka, živali, naroda, mase, gospodarstva, umetnosti, religije kot kulture, iz socialne psihologije, psihopatologije i. t. d. Eno glavnih vprašanj je, ali se dá struktura duševno doživljati in ali so postavljeni tu kakšni predpogoji. Krueger odgovarja na to, da nedvomno nosi struktura oboje v sebi. Duševne strukture se doživljajo, kakor je že Dilthey poudaril, toda pod strukturami je treba razumeti tudi nedoživljajske dispozicije (konstitucijo, tip, značaj, zmožnosti, spomin). Poleg struktur, ki se razprostirajo čez celoto, moremo govoriti tudi o delnih strukturah. Tako šele neha biti psihologija v subjektivno sfero prenesena kopija fizike in dražljajske fiziologije.

Psihološki pojem strukture pomenja take (delne) pogoje doživetja, ki so za njegovo kakovost bistvena. Struktura je dispozicijska bitna osnova doživetja. Naj navedemo nekaj zakonitosti in lastnosti strukture, da se pojmu še bolj približamo!

Strukture nikakor niso le psihološke možnosti mišljenja, ampak so kos psihološke istinitosti. Vse strukture so sicer psihične »dispozicije«, a vse na psiholoških dispozicijah ni struktura. Strukture so realne duševne sile in ne morda le principi lika in reda, t. j. enake kategorijam in vrednotnim merilom, so živa bitnost in učinkujoča dinamika. Govorimo o naravnosti in smotrenosti strukture. Dalje razlikujemo lahko stopnje in izraze strukturnosti; strukture se lahko v nekem smislu razvijajo, čeprav spada k bistvu strukture mnogo takega, kar se ne razvija. Končno lahko govorimo tudi o trajanju oziroma konstanci strukture. Gotovo pa je, da ni nobene stopnje duševnosti, ki ne bi bila struktuirana. Krueger je iz vrednotno psihološkega presojanja in na temelju psiholoških preizkusov o tonu in na podlagi narodno-psiholoških studij razširil hipotezo svojega učitelja Corneliusa v teoriji kompleksnih kvalitet in o primatu doživljajske celote kakor tudi o strukturni določenosti duševnega dogajanja oziroma doživljajskih globin. Leta 1912 je še Volkelt prikazal kompleksne teoretske odnošaje pri živalskih tipih. Sledila je glavna misel, da je treba čustva smatrati za kvalitativno in funkcionalno kompleksne kvalitete kot posebne odraze doživljajskih celot in načina, kako prihaja celotnost duševnega dogajanja najneposredneje in izvorno do zavesti. — Pravo duševno dogajanje namreč ne veže dele posameznih »predstav« z drugimi, ampak poteka doživljanje izvorno in pravilno ter celotnostno od stanja do stanja v heterogenih, čisto ali deloma povezanih kompleksih. Psihična celota ni le posredno sintetizirana, ampak je na vsaki razvojni stopnji stotisočkratna in v doživljanju vsakočrta neposredno dana. Od primitivnih celot stopa ta duševni kot kulturni razvoj k manj primitivnim, t. j. k sestavnejšim in

osnovne življenjske strukture rastejo pri tem nujno sestavno kot organi telesa.

Če bi hoteli na kratko povzeti pojem duševne strukture, bi lahko sledili Kruegerju:

Pri duševnih danostih vseh vrst prevladuje praviloma kvalitetna kakor funkcijska duševna celota. Doživljaji so v vsakem slučaju celota in izhajajo stalno — v normalnem poteku duševnega dogajanja — iz doživetih celot. Bolj sestavljene med njimi predpostavljajo manj sestavljene v časovnem smislu. Čustva so neposredno dane celotnostne duševne kakovosti. Vsak delni kompleks členske ali tvorne zvezanosti kakor tudi relativno premenjeni deli so in ostanejo vdeleni v doživljajsko celoto. Duševna struktura pomenja, da je treba trdno zvezanost med doživljaji pojmovati nujno kot zakonito. — Delne duševne strukture, n. pr. vrednotne ali vrednotne zveze ostanejo z ostalimi vrstami in — normalno — z vsemi ostalimi delnimi strukturami dispozicijsko skupaj vključene in spojene; vedno ostanejo včlenjene v dispozicijsko totalnost osebnosti, kakor na njej zgrajenih občestev.

Biološko, psihološko in sociološko strukturno raziskovanje potrebuje medsebojne pomoči. Vsak pravi napredek v spoznanju oblikovnih zakonov narave mora prej ali slej postati plodovit za duševne in kulturne vede. Strukturnost duševnih istinitosti, zlasti celotnost in spojenost členov, skratka, trajnostna oblika duše prihaja zakonito neposredno do zavesti v globinskem značaju doživljanja oziroma čustev.

Celotnost je najvišji princip vsega razvoja. — Strukturna zakonitost duševnosti pomenja toliko kot spoznano nujnost njenega obstoja. Vse, kar živi, hoče uveljaviti svojo prirojeno strukturo in jo oblikuje naprej v smislu rastoče strukturiranosti. — Med globokimi doživljaji so religiozno-nravstveni doživki najučinkovitejši in tudi najpomembnejši za razvoj spoznanja. Psihologi se morajo vedno ozirati na kozmos veljavnih vrednot pri svojem težavnem podrobnem raziskovanju.²

Načlenjena zgradba ali struktura je resnična, če je taka celota, da v njej vsak del in vsaka delna funkcija opravlja pomembno delo za celoto in sicer tako, da je zgradba in dejavnost vsakega dela spet od celote pogojena in jo moremo razumeti le po celoti. — Strukturna psihologija pa je vsaka psihologija, ki duševne posamične pojave razumeva iz njih vrednotnega stališča v enotnih celotah in iz njih pomena za take totalne tvorne sestave. Psihična struktura je namreč lik žive enote.³

Diltey in Krueger sta doumevala, da se razvija tako individualno psihična struktura kakor socialno psihična, dočim se Driesch dvomljivo vprašuje (»Grundprobleme der Psychologie«, str. 142), »če se struktura duše razvija« in misli, da je duševni razvoj v resnici razvoj možganja.

² Felix Krueger: Zur Einführung über psychologische Ganzheit, I. Bd. Neue Psychol. Studien. 1926.

³ Isti: Der Strukturbegriff in der Pädagogik, str. 9.

Biološka orientacija je pronikla do socialne psihologije, kjer se proti mehanistični psihologiji govori o pomenu duše, naroda in duha kulture. Duhovedna orientacija je v svojem odporu proti mehanistično atomistični psihologiji gledala svojo oporo v biologiji in Diltheyev pojem strukture izvira iz nje. Vendar objektivno psihološko strukturo ne gre pojmovati z individuali kot elementi — kakor to pod Herbartovim vplivom delata Lazar in Steinthal, ki sta mehanistično orientirana —, ampak nas psihološka struktura kot individualni princip nujno vede h genetičnemu vidiku. Tako morajo biti socialni psihologi genetično usmerjeni. — Smisel duhoznanstvene orientacije pa je, da individualno strukturo pojmuje s stališča objektivne historične strukture ozir. objektivnega duha.⁴ Genetična psihologija mora delati zlasti z duhoznanstvenimi metodami (Krueger).

Po Sprangerju moramo psihološki razvoj pojmovati kot živ prehod od individualne psihološke strukture do objektivno nadindividualne, t. j. do objektivnega duha (Lebensformen!). — Sternova psihologija pa je v glavnem metafizična, a razvojna psihologija kot empirična veda metafiziko zameta. (Stern, Person und Sache, Bd. I, str. 320/3.)

Skratka: Stržen celotnosti psihologije je princip nesestavljenosti doživljajskih stanj in duševnega življenja sploh (zavest-nezavest); brez tega principa ne bi bilo principa psihološke celote. Taka skupnost fenomenov, v kateri vsak člen nosi drugega in v kateri ima vsak člen svojo posebnost le **po** in z drugim skupaj, imenujemo strukturo (Werner). — Ni sestavnosti, ni delov, ni vsot... Spoznavno-teoretično jasnovidno sodelovanje pa med doživljajsko psihologijo in strukturno psihologijo čustvenih globin je mogoče sploh najvažnejši most med strogo empirično psihologijo doživljanja in med filozofijo. (Dalje.)

⁴ M. Rostohar: Studie z vyvojové psychologie, Brno 1928, Dil I.

Ema Deisinger:

Svetovnonazorska pogojenost vzgojstva

Vzgojstvo je nujno zvezano s svetovnim nazorom.

Svetovni nazor je smiselna ocenitev življenjske in svetovne celotnosti ter zadeva vprašanje najvišje vrednote, od katere idejne programatičnosti odvisi nadaljnje vprašanje po zadnjem smislu življenja, po onem najvišjem cilju, ki ustreza najvišjemu dobru.

V svetovnem nazoru mora biti izobličeno človekovo vrhovno življenjsko vodilo in življenjska smer; obenem mora biti v njem podan notranji pomen sveta in življenja v odnosu do sočloveka, Boga, tostranosti in večnosti. V njegovi vsebini mora biti že vključeno vse tisto naše prenapeto vprašanje napram svetovni celotnosti: zakaj in čemu.

Življenje samo zahteva od nas, da ne hodimo brezidejno in brez ciljno skozi svet, temveč da si stvorimo neki svetovni nazor in da po njem smiselno uredimo svoje življenje.

Na temelju takega izpopolnjenega svetovnega nazora osmiseljujemo naša stremjenja, urejamo skladnost tujih in svojih misli in jim odkazujemo pravo mesto v celotnem logično-miselnem in svetovnem sestavu.

S te perspektive lahko spoznamo, kolik delež ima svetovni nazor na kulturi, vzgoji in umetnosti ter kako očitno se oži strminska pot, po kateri mora hoditi duhovni človek, da posebej doživi antropocentričnost in smiselnost vse znanosti, kakor filozofije, religije, prirodoslovja, sociologije in drugih duhovod.

Prav tako odloča naše celotno gledanje na svet in življenje tudi značilno pojmovanje narodnosti, v tem primeru slovenske narodnosti, ki obsega slovenstvo kot samobitno resničnost, katera resničnost kot elementarna narodna zavest živi v poedincu; čuvstvo pripadnosti veže posameznika kot člana v celoto slovenskega občestva.

Vrednotenje religioznega človeka pa ni usmerjeno samo v tostransko kulturo, ne sme obtičati zgolj v njeni časovno-razvojni stopnji, ampak se mora dopolnjevati v višji kulturi, kateri je Bog summum bonum, najvišje dobro, Stvarnik neba in zemlje ter vsega vidnega in nevidnega, visibilium et invisibilium, zadnji smisel in početek vsega, najvišja resnica in najvišja absolutna vrednota.

Materializmu n. pr. kot nazoru manjka torej predvsem tiste etične osnove, kakor jo ima krščanstvo, je snovno in časovno vezan le na tostranost in jemlje svoj del neposredno iz posesti minljivih zemskih dobrin.

Tudi narodnost se po tem nazoru prerada izprevrača v nasprotujoče si ekstreme: zdaj v absolutno vrednoto in novo božanstvo rasistične religije, zdaj v sociološko koncepcijo in mehanizem.

Z vedno hitrejšim utripom življenja rastejo tudi zametki vedno novih oblik in idej, ki ustrezajo duhu časa, ki pa navzlic svojim spremenljivim oblikam terjajo zase prav tako vekovitost, dasi se ob prvem resnem pretresu sesujejo kot zmote. Čim bolj umetno so sestavljeni ti teoretično precejani in tostranskemu praktičnemu življenju ustrezajoči nazor, zamenjujoč absolutnost z relativnim, večnost s časovnostjo in njenimi potrebami, resnico s potvoro, tem bolj se obračajo proti katolicizmu in njegovim normam.

Racionalizem, monizem, pesimizem, skepticizem, materializem i. dr. nazori se ujemajo med seboj po njihovem nasprotstvu do krščanstva in njegovega nadnaravnega značaja. Čeprav izkazuje ta v sebi razprta sila idej in nazorov neko občeveljavno etiko, vendar je to le teoretsko abstraktna etika, razumska zgradba brez osnov v metafizičnih koreninah duše.

Utilistični racionalizem, ki upravičuje vsak sistem, ki koristi, v svojem zagonskem malikovanju uma trdi, da ne rabimo nobenega razodetja, nobenega Sinu božjega in Cerkve in da z lastno pametjo in močjo lahko sami najdemo pot do večne in absolutne božje resnice.

Monizem oz. panteizem je iz svojih liberalnih načel skušal napraviti programatičen svetovni nazor: »Narava je Bog; ves svet je božje telo, vsebožja duša, je skrita v naravi, — kdo jo more umeti, zanikati?

Ona sanja tako v dovršeni obliki zlahtnega kristala kakor tudi v prazvdihu in krčevitem drgetu živali; ona se preлива v tisočere barve cvetic, v dih in šumenje drevja, v stok živali, v bučanje in penjenje morja. Kar govori nam tihi blesk polnočnih zvezd, kar oko in smeh nedolžnega otroka, kar tiki mir, tišina smrti, — vse to je razodetje vekovitega Boga.«

P e s i m i z e m pa zopet zatrjuje: »Življenje je bol, — največja, kruta bolečina, kar nam najlepše izpričuje tudi sledeča svetobolna tožba:

V gorje vsa zemlja je zakleta,
vzdihuje ves človeški rod,
da smo rojeni, to nesreča,
to greh, pokora je največa.

(Stritar.)

»Patet exitus! — Najbolje je, vsemu storiti nagel konec. Ali če si po naravi velikodušen in plemenit, nosi sicer to breme življenja, dokler moreš; čim je tvoja vloga pri kraju, stopi mirno v ozadje, toda ne pozabi: zadaj za kulisami ni ničesar! Ako pa padeš morda v boju, — slavna smrt, ali zopet ne pozabi: po smrti ni ničesar!«

To je svetobolni nazor tragičnega heroizma.

Kdor ne more sprejeti nobenega teh življenjskih nazorov, brez težave lahko izniči svojo pilatovsko dušo tudi v **s k e p t i c i z m u**:

»Ničesar ni res! Vsa religija in bogoznanstvo ni drugega ko laž, nesmisel! — In človekove najsvetlejše in najzanosnejše misli ter njegovo neutolažljivo, nesmrtno hrepenenje po Bogu? »Laž, temna laž in prevara!« In resnica? »Kaj je prav za prav resnica? Ali sploh je resnica, — in ali jo sploh moremo kdaj spoznati?«

M a t e r i a l i z e m pa te misli še bolj svobodoumno nadaljuje:

»Nobenega Boga ni! Vse je le snov in sila in naravni zakon, po katerem je zgrajeno svetovje. Uživaj in skrbi zase, po smrti itak ne boš imel ničesar, nobenih užitkov, nobenih zabav. Kar užiješ, to edino je resnično, vse drugo prevara, laž, ničeven sen.«

S tem patosom materialistične filozofije se je človek obrnil od kraljestva duhá v kraljestvo materije in pozemskih blagrov.

Ta miselnost, ki zanika nadnaravnost in se obrača le do čutnih vrednot, se giblje k celi vrsti še drugih sorodnih filozoskih problemov, kakor: individualizem, pozitivizem, empirizem itd., kateri vsi so pa prav tako svetovnonazorsko nepopolni, relativni ter duhovno-kulturno neplodni kot materializem in se nikdar ne bodo mogli spustiti do zadnjega bistva stvari in zadnje zrele presoje celotnosti sveta in življenja v odnosu do večnosti ter s svojo notranjo vsebino in obliko odgovarjati na ona najvažnejša, vrvajoča se vprašanja: zakaj in čemu, kam in odkod, na katera vprašanja bistveno odgovarja krščanstvo.

K r š č a n s t v o je idealističen svetovni in življenjski nazor, ki stoji visoko nad svetno modrostjo, kajti ono daje pojasnila, odkod zemlja in nebo, kaj je vzrok, da obstoji vesoljstvo, ta kozmos, v katerem vlada do

zadnjega molekula železna, nespremenljiva zakonitost, kdo je tisti, ki jim določa ta red, zakonitost in harmonijo; milijoni in milijoni svetovnih teles se gibljejo v tem svetovnem prostoru po večnih, nevidnih tirih, nad 100.000 solnc orjaških dimenzij kroži po tirih, ki jih jim je predpisala vseumna modrost od vsega početka; rimska cesta je kot pas, posut z milijoni in milijoni samih solnc, katerim ta nadzemeljska vsevišnja Modrost odkazuje od vsega početka stvarstva stalna pota in tire.

Relativni življenjski nazori s totranskim pojmovanjem etosa ter s težiščem v snovnosti, ne bodo nikdar človeku v blagoslov, marveč mu pomorejo kvečjemu do — lažje resignacije.

Zaman je torej vsako pričakovanje, da bi zgolj relativni, pomanjkljivi svetovni nazori nalik krščanstvu mogli obseči vse vrednote človeka, sveta in življenja ter jim v hierarhiji vrednot odkazali pravo mesto, še manj pa, da bi kakor krščanstvo mogli dati človeškemu življenju tisto poduhovljenost in prerobenje, ki sledi iz milosti sv. Duha in iz celotnega nadnaravnega organizma sv. Cerkve.

A da bi pa človek površinsko in globinsko zedinjeval v sebi kar dva svetovna nazora hkrati z različnima najvišjima in absolutnima vrednotama, pomeni zanj zlovesče notranje trenje, katerega posledica je težka notranja razdvojenost, razklanost in duhovna kriza. Človeška narava ne more trajno prenesti te zlağanosti, notranje razbitosti in razprtosti, temveč postane slejkoprej plen usodne nevroze.

Filozofski sistem pa ostane pač le abstraktni sistem, mrtva forma, dokler ni prenesen na pedagoška tla, da se odtod kot nazor vsili v človeško psiho-duhovno življenje. Zato imamo v zgodovini filozofije cele nize najrazličnejših filozofskih sistemov, ki niso po pedagogiki postali »meso«.

Vzgojstvo, ki se najtesneje druží s filozofijo in dobiva od nje svojo pobudo in vsebinsko kvaliteto, se udeje v razsežnosti in teži v glavnem tiste struje, ki jo propoveduje vsakokratna časovna doba kot najbolj zaželjen, potreben in važen idol duhovno-kulturnega življenja.

Moderno svobodoumstvo in materialistični prosvetljeni moralizem vnika vse silneje v pedagoško področje in vsiljuje ondi pod firmo pozitivizma, pragmatizma, hegelijanskega idealizma, Comte-ovega in Marx-ovega socializma, komunizma itd. svoje idejne oziroma prečesto svoje neidejne cilje, ki naj jih posameznik sprejme v svojo duhovno zakladnico izobrazbe.

Pri vzgoji pa ne gre samo za obseg teh duhovnih vrednot, resnic, idej, ne samo za formalno znanje in védenje, temveč za obistinjenje teh posameznih resnic, idej i. t. d.

Neizčrpna polnost krščanskega svetovnega in življenjskega nazora ter plodnost njegovih izobrazbenih sil, ki segajo v globino naše duševnosti in jo oblikujejo, optimistična idejno-svetovna jasnost, organična nadnaravna veličina njegovih večnostnih idej in zveličavnih milosti, — vse to izpričuje, da je sv. vera največji in najdragocenejši dar človeštvu.

E. D.

Po psihoanalizi

»Neue freie Presse« z dne 4. III. 1937 poroča, da je v Nemčiji na d d v a milijona homoseksualcev.

Psihologija poroča, da so homoseksualci vsled čustva manjvrednosti lažnjivi, klečeplazni, nezanesljivi, da so nezmožni vršiti v socialnem občestvu pozitivne funkcije itd. Dobe pa se tudi homoseksualci — tako poroča »Neue freie Presse« — ki vsled svoje abnormalnosti izkazujejo pretirano častiželjnost, vladohlepnost in oblastiželjnost.

Zato nam je po psihoanalizi razumljiva ta pretirana nemška megalomanija in njihova socialna idolatrija (malikovalstvo).

Pa ne samo v državno življenje je zašel ta strup, tudi na vse socialno, versko in filozofsko področje. Weiningerjeva knjiga »Spol in značaj« je najtipičnejši izbruh take homoseksualne mišljave, kjer je vse največje sovražstvo homoseksualcev obrnjeno proti ženskemu spolu.

Najhujše pa je, ker je ta strup poniževanja ženskega spola iz homoseksualne mišljave zašel celo na versko področje ter tam vzpostavil novo idolatrijo: maskularno idolatrijo.

Opomba urednika

Od ugledne osebe sem prejel poročilo, da se Pedagoška centrala v Mariboru poslej kolikor mogoče malo usmerja proti sodobni nemški pedagogiki, temveč se skuša preorientirati v pravcu češkoslovaške pedagogike. (Gl. štev. 1 »Popotnika«, takozv. čehoslovaško številko!) — Pedagoška centrala v Mariboru v zadnjem času ne naroča več knjige iz Nemčije, saj se v filozofski kakor tudi v pedagoški literaturi kaže pri Nemcih izrazito homoseksualna miselnost, ki jo je zasejal tam že »Wandervogel«. Ta blodna miselnost je posebno našla dušek v grdi Weiningerjevi knjigi »Geschlecht und Charakter«, katera knjiga je sedaj prevedena tudi v slovenščino! — Celo nemški listi dajejo Nemcem samim enake previdne nasvete. — Glej »Slovenijo« od 26. marca, št. 13.

Razprave o Slomškovih spisih

Vinko Brumen

Slomšekova izdaja šolskih knjig

X. Ponovilo

(Dalje.)

Po terezijanski šolski reformi naj bi obiskovali šolo vsi otroci od šestega do dvanajstega leta starosti. Ker pa za smotrno izobrazbo podeželskih otrok ta doba ni zadostovala in bi mogli otroci kmalu pozabiti še to, kar so se v šoli naučili, se je uvedel poseben ponavljalni uk. Dušni pa-

stirji in učitelji so bili dolžni, da so ob nedeljah in praznikih zbirali šoli odrastlo mladino ter z njo ponavljali in nadaljevali delo vsakdanje šole.¹ Vendar se je ponavljalni uk le počasi uvajal in je organizacija nadaljevalk živahnije napredovala šele v drugem desetletju prejšnjega stoletja,² ko so se tudi pri nas kar zaporedoma snovale take šole.³

Ni torej čudno, da je v felbigerski vrsti šolskih knjig manjkalo kakršnokoli vodilo za te nedeljske šole. Šele poznejša doba (1822) je prinesla tudi posebno berilo za ponavljalke,⁴ ki pa je bilo pravo mrtvo rojeno dete. Nastalo je iz rokopisa nekega berila za vsakdanje šole, ki sta ga sestavila Anton Hye in Jože Spendov, pa svojemu namenu ni ustrezalo. Zato ga je višji šolski nadzornik Leonhard, ki je oskrbel vsakdanji šoli prikladnejša berila, predelal v berilo za ponavljalke. Vsebovalo pa je le izčrpno teorijo družbe in države v treh delih.⁵

Zaradi enostranosti in visoke cene (27 kr. K. M.) ni bilo to berilo nikoli priljubljeno in pač tudi nikoli prevedeno v slovenščino. Škofijski ordinariati in svetne oblasti pa so neprestano pošiljali predloge za sestavo novega berila, ki naj bi v povezanem, a lahko umljivem pregledu vsebovalo vse iz prirodopisja in prirodoslovja, zemljepisja in domače zgodovine itd., kar bi bilo za ponavljalce obče koristno in potrebno. Začasno pa so uvajali v ponavljalke različne knjige za vsakdanje šole in druge.⁶

V štiridesetih letih so potem skušali zopet oživiti in pospešiti ponavljalni uk ter so prosili gubernije in škofijske ordinariate za mnenje in predloge. Lavantinski ordinariat je ob tej priliki želel, da se napiše posebno vodilo za ponavljalke, ki bo na kratko nudilo učitelju vse predmete, ki jih mora učiti, in sicer ločeno za mesta in deželo. Knjiga naj bi se prevedla tudi v slovenščino, ker da govori ljudstvo v vsem celjskem in celovškem okrožju z izjemo treh šolskih okrajev slovenski. Kot pomožen učbenik pa je ordinariat priporočal Slomšekovo knjigo »Blaže in Nežica v nedeljski šoli« in je prosil za dovoljenje, da se sme ta uporabljati v ponavljalkah, dokler se ne izda zanje kaj boljšega.⁷ Ta predlog je na škofijstvu pač sestavil in poslal guberniju sam Slomšek, ki je vršil posle škofijskega šolskega nadzornika v času od maja, oz. 1. oktobra 1844 do 3. marca 1846.⁸ Sicer nisem mogel ugotoviti datuma tega predloga, toda škofijski gubernij je dne 12. jun. 1845 priporočil prošnjo lavantinskega ordinariata, naj se novo vodilo za ponavljalke prevede za lavantinsko škofijo v slovenščino.⁹ Škofijstvo je pač poslalo svoj predlog guberniju malo poprej.

¹ Prim. Brumen, »Blaže in Nežica«, 11.

² Weiß II, 431 sl.

³ Prim.: Steska, »Slov. uč.« 1904, 201 sl., 220 sl.

⁴ Lesebuch für Wiederholungsschulen oder Inbegriff des Notwendigsten, was ein jeder als Mitglied der bürgerlichen Gesellschaft wissen soll. 335 str. (Weiß II, 718).

⁵ Weiß II, 714.

⁶ Weiß II, 468, 718 sl.

⁷ Weiß II, 468 sl.

⁸ Kovačič, Slomšek I, 157 sl., 166.

⁹ Weiß II, 469.

Ker pa je ozemlje lavantinske školije segalo tudi v ilirski (ljubljski) gubernij, je imel ordinariat, oziroma nadzornik Slomšek priliko, da je trkal še na druga vrata in je predlagal začasno uvedbo »Blažeta in Nežice« v ponavljalko tudi v vlogi na ljubljanski gubernij. Ta je prošnjo priporočal in svetoval, naj se ustrezne in naj se molče trpi v ponavljalkah »Blaže in Nežica«, dokler ne bo zanje izšlo posebno berilo (4. jul. 1845).¹⁰ Gotovo so učitelji in duhovniki »Blažeta in Nežico« tudi v resnici uporabljali v teh šolah.

Tudi tržaški gubernij je tožil, da je sicer izšlo berilo za ponavljalko, ker pa ni prevedeno v noben deželni jezik, se v Primorju ne more uporabljati. Pristavil pa je gubernij da sam skrbi za sestavo takega berila in bo ugodil najnujnejši potrebi, saj tako berilo pač spada med one knjige, ki se po politični ustavi smejo tiskati tudi v provincah (20. avg. 1845).¹¹

Tržaški gubernij ni ostal le pri besedi. Guverner grof Fr. Stadion je namreč v nekaj letih izdal vrsto šolskih knjig v štirih jezikih, med temi tudi posebno slovensko berilo za ponavljalko. To je bilo »Berilo o svetkih in nedeljah za dorašeno mladost«, ki je izšlo v Trstu leta 1850.¹² Vsebovalo pa je Galurovo »Napeljevanje k pobožnemu življenju in lepemu zadržanju«, neznanega avtorja »Vodilo za kmetovanje s posebnim ozirom na primorsko in dalmatinsko«, v Malavašičevem prevodu Tzschokkejevo »podučno in kratkočasno povest« »Zlata vas« (ki je izšla 1848 v prilogi »Novicam«)¹³ ter vrsto »naučnih pripovedi« iz »Drobtinic« z Majarjevim pregledom slovenskega slovstva na koncu (tudi iz »Drobtinic« 1849, 204—216). Sodelavci niso nikjer imenovani; iz »Novic« in »Drobtinic« vzeti članki so podpisani kakor tamkaj. Glavna zasluga tega berila je v tem, da je pokazal, kje je treba iskati gradivo za take priročnike, namreč v domači literaturi.

Vse te poizkuse je pač poznal bivši šolski nadzornik Slomšek, ko se je lotil prirejanja in izdajanja slovenskih šolskih knjig. Zato je mislil tudi na prepotrebno vodilo za ponavljalce. Ko je 21. marca 1851 predložil namestništvu berilo, abecednik in katekizem, je bil zopet prost in začel je iskati sodelavcev za veliko berilo za nedeljske šole, pozneje »Ponovilo«. Po Vodušku je snubil učitelja na celjski dekliški šoli Antona K o d e r m a n a , da bi mu za to berilo spisal »Vinorejo za Slovenijo«, ker je »slovel kot izkušen vinogradnik« in je tudi sam bil posestnik vinograda. V pomoč mu je svetoval »Vinorejo« župnika Vertovca in pa odgovarjajoče odstavke v tržaškem berilu (»... o svetkih in nedeljah...«). Oziral naj bi se na potrebe naših krajev in naj bi do konca septembra poslal Slomšku r o k o p i s , ki ne bi smel prekoračiti obsega 4—5 tiskovnih pol.¹⁴ Kaj več se o tem iz ohranjene korespondence ne da ugotoviti.

V istem pismu Vodušku je Slomšek tudi snubil učitelja Janeza K r a j n c a (avtorja »Malega Blažeta«), da bi sestavil računski uk za po-

¹⁰ Weiß II, 470.

¹¹ Weiß II, 474, 477.

¹² Berilo o svetkih in nedeljah za dorašeno mladost... V Tersti... 1850. 8°. 451 str.

¹³ Nov natis je doživela 1894 (Simonič, 600, SBL II, 35).

¹⁴ AZN I, 145.

navljalce; zlasti naj bi pokazal račune o različnih denarnih vrstah, o me-
rah in utežih, in kar se še smatra potrebno za nje, ki bodo kmalu pre-
stopili v resnično življenje. Ta računski del naj bi obsegal 2—3 tiskane
pole. A tudi o njem Slomšek ne govori več.

Že prej (9. febr. 1851) je Slomšek vpraševal Voduška, ali ne bi hotel
Josip D r o b n i č obdelati kakega predmeta za to berilo (Ponovilo), n. pr.
kratek opis zemlje.¹⁵ Drobnič dela najbrž ni sprejel, ker je Slomšek jeseni
istega leta (21. nov. 1851) prosil Bleiweisa, naj mu v ta namen oskrbi
geografijo, ki jo je prav tedaj izdajalo ljubljansko slovensko društvo. Želel
je dobiti že tiskane pole, da bi mogel presoditi, ali je spis primeren na-
menu, za katerega ga je želel uporabiti. Če bi bil primeren, je želel zve-
deti, pod kakimi pogoji bi mu izdajatelj prepustili rokopis, da bi ga mogel
natisniti v berilu za ponavljalce.¹⁶

Bleiweis ga očitno ni razumel, zato mu je Slomšek v novem pismu
(4. dec. 1851) razložil, da mu je ministrstvo naročilo, naj sestavi berilo za
ponavljalke, kakor je tržaško, ki da za naše prilike ni primerno. V to
berilo želi vstaviti tudi poljudno geografijo. Ker je zvedel, da se taka
tiska v Ljubljani, je ustno in pismeno prosil, da bi mu dovolili in sporočili
pogoje, pod katerimi bi smel zemljepis sprejeti v svoje berilo ter prepustiti
učnemu ministrstvu, ki edino izdaja in prodaja šolske knjige. Za to mu
tiskane pole niso mogle služiti. Ker pa je upal, da bo ljubljanska naklada
nizka in se bo kmalu razprodala, je prosil Bleiweisa, naj nagovori ime-
novano društvo, da bo prepustilo spis v ponatis šolski knjižni zalogi.¹⁷
Uspelo mu je le toliko, da je dobil prvo polo natisa (pozneje je dobil več),
zato je moral do 17. marca 1852 »za Ponovilo nedelskih šol na novo zem-
ljepis skovati« in poslati ministrstvu. Rad pa bi vsaj ljubljanski zemljevid
pričakal, da bi ga priporočil šolam.¹⁸

O ostalih člankih v »Ponovilo« ne izvemo iz ohranjene Slomšekove ko-
respondence ničesar. A v začetku leta 1853 se je »Ponovilo« že tiskalo;
popravke je oskrboval Slomšek sam, zato je tisk počasi napredoval.¹⁹ Izšlo
je pred 27. apr. 1854, ker je mogel Slomšek ta dan že poslati Vodušku
šest izvodov v dar.²⁰

V prvi izdaji je torej »Ponovilo« izšlo v začetku leta 1854.²¹ Obsegalo
je IV + 742 strani ter je vsebovalo sledeče spise:

Uvodno »o p o m e m b o«²² je podpisal S l o m š e k. V njej je pri-
merjal človeško življenje s popotovanjem in dostavil: »Ovo 'Ponovilo' naj

¹⁵ AZN I, 139 sl.

¹⁶ AZN I, 314; mislil je: Hicinger, Popis sveta s kratko povestnico vsih časov in
narodov... Na svitlo dalo društvo slovensko v Ljubljani 1852. 8°. 124 str.

¹⁷ AZN I, 315 sl.

¹⁸ AZN I, 317.

¹⁹ »Šol. prij.« 1853, 71 sl.

²⁰ AZN I, 168.

²¹ Ponovilo potrebnih naukov za nedelske šole na kmetih... U Beču, 1854. 8°.
IV + 742 str.

²² Gl. jo: Slomšek IV, 7 sl.

odraščeni mladini popotnica bo za tukajšnje potno življenje.« Za tem je razlagal potrebo vsega tega, kar se nahaja v »Ponovilu«. Končal je z navodilom za učitelje, kjer je povedal tudi: »ni mogoče u enem letu vse — pa u treh ali štirih letih se lahko vsi predmeti tega vodila ponovijo. Poišcite in izvolite pred drugim take reči, koje so mladini vaših krajev in dobe koristneje.«²³ Pozneje je Slomšek za vsa berila naglašal, da jih ni treba v celoti prebrati v šoli, temveč le to, kar je primerno. »Bolje malo, pa dobro, kakor preveč, in pa slabo. Berilo pa mora mnogo gradiva imeti, da ti bode na izbiro. Kar je lahko tebi preveliko, bo drugemu ravno prav.«²⁴

»I. D o g o d i v š č i n o s v. v e r e « (1—206) je »spisal čast. g. Franc Ks. K o s a r«. To je združena svetopisemska in cerkvena zgodovina, vanjo pa so vpleteni tudi nekateri nauki iz apologetike, liturgike in drugih bogoslovnih strok, pa mnogi vzgledi iz življenja svetnikov in svetnic. Ta sestavek naj bi bil nadomestilo za zgodbe sv. pisma, ki so jih vsebovala stara berila in naj bi razširil ter poglobil to, kar so se učenci naučili iz Rozmanove »dogodivščine«, ki je bila dodana katekizmu.²⁵ Virov avtor ne imenuje nikakih. Mogel je pač uporabljati tudi slovenske Hicingerjeve »Zgodbe kat. cerkve«²⁶ in po nekih podrobnostih bi se dalo sklepati, da je to delo v resnici poznal. Vendar je svoj spis samostojno obdelal in je morebitne sorodnosti težko najti; to pa tudi zavoljo različnega obsega obeh spisov, Hicingerjevo delo je namreč precej obsežno.

»II. Navod pobožnega življenja in lepega zadržanja « (207—314) je »poleg Galura Bernarda knezoškofa Briksenškega posnel čast. g. Felician Globočnik«. Sestavek je torej posnetek Galurovega dela »Lehrbuch der christl. Wohlgezogenheit«, ki ga je že poldruho desetletje prej (1840) prevedel in izdal v Ljubljani dr. Simon Klančnik²⁷ in je izšlo 1850 tudi kot prvi del tržaškega berila²⁸ za nedeljske šole; prevajalec tu ni imenovan, a spis je le (v gajici) ponatis Klančnikovega prevoda (ki je izšel v bohoričici). Nemški izvirnik je pač sestavljen v vprašanjih in odgovorih, taka sta vsaj ljubljanski in tržaški natis slovenskega prevoda. Globočnik pa je vprašanja izpustil, pa tudi sicer je spis znatno okrajšal in ga v marsičem po svoje obdelal ali pa se je naslovil na Slomšekove spise (n. pr. na »Blažeta in Nežico« v §§ 46, 45, 41); ohranil pa je izvirno razdelitev in razporedbo gradiva (66 paragrafov + sklep, vse razdeljeno v 7 poglavij). Spis je nekak npravstveno prešinjnen nauk o lepem vedenju, etično poglobljen in versko utemeljen »bon ton«.

²³ Slomšek IV, 7, 8.

²⁴ Slomšek IV, 27.

²⁵ »Slov. učitelj«, 1936, 159.

²⁶ Zgodbe katoliške cerkve. Spisal Peter Hicing, Podlipski fajmošter. V Ljubljani, 1849, 8°. 402 str. + kaz.

²⁷ Napeljevanje k pobožnemu življenju in lepemu zadržanju. Iz nemškega predstavljeno ... V Ljubljani ... 1840. 8°. Predg. + 180 str. + kaz. — »Predgovor« podpisal: Dr. Simon Klančnik. c. kr. učenik desete šole. (bohor.) »Deseta šola« = bogoslovje (Kolarič v izdaji Ciglerjeve »Sreče v nesreči«, 150 sl.; Kidrič, LZ 1936, 596).

²⁸ Glej zgoraj.

»III. Spisovanje listov« (315—372) je »spisal čast. g. Matia Majer«, ki je itak malo prej napisal in izdal »Spisovnik za Slovence«.²⁹ V »Ponovilu« je govoril le o pisanju pisem in listin, ne pa o spisju vobče kakor Slomšek v dodatku dvojezičnemu velikemu berilu³⁰ ali Praprotnik v svojem »Spisju za slovensko mladino«.³¹ Vendar pa Majerjev sestavek v marsičem spominja tako na Slomšekove spise (omenjeni dodatek slov.-nem. »Velikega berila« pa »Blaže in Nežica«), kakor na Praprotnikovo »Spisje...«, vse skupaj pa kaže nekaj sorodnosti s »Praktično slovensko-nemško gramatiko« (isti in zelo sorodni primeri!), ki si jo bomo še ogledali pri »slovnica«h. Vendar samo odtod Majer ni jemal, nasprotno je vsemu močno vtisnil pečat svoje osebnosti in slovanofilske miselnosti.

»IV. Številoslovje« (373—423) je izšlo v »Ponovilu« brez podpisa. Avtorstvo se pripisuje Slomšek u,³² pa tudi Rudmaš u,³³ vemo tudi, da je Slomšek zanj snubil Kranjca.³⁴ Ker spis ni podpisan, se lahko pripisuje uredniku »Ponovila«, to je Slomšku. Toda uvaževati moramo tudi to, da je bil tedanji koroški deželni šolski nadzornik S. Rudmaš priznan računski metodik med Slovenci, ki je hotel že za drugo izdajo »Blažeta in Nežice« računski del izpremeniti in je tudi Slomšek na to pristal, dasi se pozneje ni izvršilo. Leta 1851 pa je Rudmaš priobčil v »Slov. Bčeli« svoje »Kratko številoslovje«, ki je naslednje leto izšlo tudi v knjižni izdaji.³⁵ In naši tedanji pedagogi (okrog celovškega »Šolskega prijatelja«) so se zelo radi sklicevali na Slomšeka in njegovo delo. Kakor hitro pa so govorili o računskem uku, so se sklicevali na Rudmaša. Učitelji so radi naglašali, da učijo v šoli računanje po Rudmaševih načelih. Sicer pa je menda itak bilo računstvo Slomšku najmanj pri srcu (v vrsti njegovih šolskih knjig pogrešamo računico!). Zaradi tega tudi lahko dvomimo, da je »Številoslovje« v »Ponovilu« napisal Slomšek sam. Najbrž ga je napisal Rudmaš. Podpisal se sicer ni; morda zaradi tega ne, ker so takrat itak imeli Rudmaša za prvega metodika računškega uka in so pač tudi ta sestavek pripisovali njemu, dasi se ni podpisal.³⁶ — Obravnaval v njem seveda ni temeljnih stvari, temveč je govoril o računanju z ulomki, o razmerju in sorazmerju, o regeldetriji, verižnih, obrestnih, družbenih in zmesnih računih, o izračunavanju dobička in izgube, pa o različnih merah.

»V. Vodbo modrega kmetovanja po Koroškem, Kranjskem in Štajerskem« (424—606) je »spisal g. Peter Musi, nadučitelj v Šoštanju«. Tu govori o obdelovanju polja, travništvu, živinoreji, sadjarstvu, svilarstvu in čebelarstvu, pod črto pa edini med pisci »Ponovila«

²⁹ Majar, Spisovnik za Slovence. Lj. 1850. 8°. 51 str.

³⁰ Pride.

³¹ Praprotnik, Spisje za slovensko mladino. Lj. 1852.

³² N. pr.: Lendovšek (Slomšek I, 248), Kovačič (Slomšek II, 68).

³³ N. pr.: Marn (»Učit. tov.« 1886, 152), Glaser (III, 154), Bezjak (Občna zgodovina vzgoje in pouka, 220).

³⁴ Glej zgoraj.

³⁵ Rudmaš, Kratko številoslovje alj navod, kako učence iz glave rajtati učiti. V Celovcu 1852. 8°. 40.

³⁶ Prim.: Brumen, 68.

navaja dela, ki jih je pri sestavljanju spisa uporabljal.³⁷ Ne našteva pa med viri tržaškega berila za nedeljske šole, kjer so izšla tudi neimenovanega avtorja »Vodila za kmetovanje...« Oba spisa (tržaški in Musijev) sta si namreč presenetljivo sorodna (kar zaporedoma isti naslovi poglavij, dasi ne vseskozi, često kar isti odstavki...), a Musi je večkrat obširnejši, včasih pa je tudi kako poglavje okrajšal. Verjetno je Musi imel tržaško berilo pri roki, saj je Slomšek svojim sodelavcem rad pošiljal vzore in vire, med temi tudi tržaške šolske knjige,³⁸ zato je verjetno, da je tržaško berilo za nedeljske šole poslal tudi Musiju. Ta je pač tržaško berilo uporabil pri pisanju svojega sestavka,³⁹ razen njega pa še druge, pod črto navedene spise (avtor tržaškega sestavka ni navedel teh!). Dodal pa je mnogim poglavjem posebna »zlate pravila« v obliki нравstvenih rekov in pregovorov, ki se dotikajo dela in kmetovanja, če ni morda teh dostavil urednik Slomšek.

»VI. Vinorejo« (607—655) je »spisal g. Anton K o d e r m a n, učitelj v Celju«. Razpravljal je o zemljišču, trti in ravnanju z njo, pa tudi o vinski kleti. Virov ni navedel nikakih. Slomšek mu je poslal tržaško berilo in Vertovčevo »Vinorejo«. Prvo mu ni moglo mnogo služiti, ker je govorilo o vinarstvu le v dveh kratkih poglavjih (7 strani), Kodermanov spis pa obsega v »Ponovilu« 48 strani. Bolj se je Koderman naslonil na Vertovčevo »Vinorejo«,⁴⁰ kakor pričajo naslovi in vsebina nekaterih poglavij. Seveda je povedal na kratko, o čemer je pisal Vertovec na široko. Spis pa priča tudi, da je bil Koderman v svoji stroki zares doma. Znanje si je pač pridobil, kakor je sam priporočal mladim vinogradnikom »po bukvah in lastni skušnji, in tudi po drugih skerbnih vinograških oskerbnikih«. ⁴¹ Tudi njegovemu sestavku so dodana štiri »zlate pravila«, kar govori za to, da jih je morda dodal Slomšek. A kako to, da jih ni dostavil tudi ostalim spisom?

»VII. Z e m l j o p i s « (656—716) »je spisal čast. g. Jožef D r o b n i č«. To nas toliko bolj preseneča, ker vemo, koliko se je Slomšek zaman tru-

³⁷ N. pr.: Pirc, Krajski vertnar, 1845, Slovenski vertnar, 1847; (Globočnik), Nauk murve in svilne gosence rediti, 1851; Bleiweis, Bukve za kmete, kako se ima per konjih obnašati,?; Jonke, Krajski čbelarčik, 1844; neimenovan, Nauk spoznanja in ozdravljenja živinskih bolezin,?; Novice, 1843.

³⁸ Prim.: »Slov. učitelj«, 1936, 110; 1937, 33.

³⁹ Dve leti po »Ponovilu« je izšel v Trstu nov kmetijski učbenik za nedeljske šole na deželi: »Zveden kmet ali Najpotrebniši nauki kmetijstva za nedeljske šole na deželi. Spisal... Peter Aleš... V Trstu... 1856.« 8°, 168 str. — Posebna zanimivost te knjige je v tem, da ima na drugi strani naslovnega lista običajno uradno formulo o dovoljenih knjigah in njihovi ceni in v soglasju s tem tudi uradni »štampelj« na prvi naslovni strani. A to ni nemški »štampelj« šolske knjižne zaloge na Dunaju, kakor je n. pr. običajen pri knjigah Slomšekove izdaje, temveč slovenski pečat »c. kr. primorske zaloge šolskih bukev«. Knjigo je prodajal tudi ljubljanski Giontini in je na naslovno stran knjige nalepil listič s svojim imenom. (Na knjigo me je opozoril g. ravnatelj Šlebinger; hvala mu!)

⁴⁰ Vinoreja za Slovence. Spisal Matija Vertovec... v Ljubljani. 1844. 8°. VIII + 353 + kazalo + pristavek (29 str.) + popravki + priloga.

⁴¹ »Ponovilo«, 654.

dil, da bi smel ponatisniti v »Ponovilu« Hicingerjev ljubljanski »Zemljopis« in je nazadnje pisal Bleiweisu, da je moral za »Ponovilo« na novo zemljepis »skovati«. Mislili bi, da ga je »skoval« sam. — Drobnič je razložil najprej obči zemljepis (zemlja kot nebesno telo, kopno, vode, mere, podnebje, prebivalstvo), nato pa je prešel na posebni zemljepis in je opisal posamezne dele zemlje. Virov tudi ne navaja nikakih. Vendar mnoge sorodnosti, iste številke in često isto izrazoslovje s Hicingerjevim zemljepisom izdajajo vsaj glavni vir, ki ga je avtor s premeščanjem raznih odstavkov pač skušal zatajiti.

»VIII. Ljubezendodomovine« (717—737) je izšla tudi brez imena avtorja, pripisuje pa se Slomšek u. V petih poglavjih nudi npravstveno prešinjene in versko podprte pobude za državljansko vzgojo. Slog je čisto Slomšekov in tudi po vsebini spis nekoliko izdaja avtorja »Blazeta in Nežice«. Vira ne navaja nikakega, našel tudi nisem nič.⁴²

Vse to je vsebovalo »Ponovilo« v izdaji 1854. Isto leto pa sta izmed teh spisov vsaj Kosarjeva »Dogodivščina...« in Musijeva »Vodba...« izšli tudi posebej.⁴³ »Ponovilo« samo pa je doživelo novo izdajo, ki jo je izdal J. Lesar v letih 1863—64⁴⁴ in pač tudi 1865. Topot pa je bila knjiga razdeljena v tri snopiče. Prvi je vseboval le Kosarjevo »Dogodivščino«, drugi Globočnikov »Navod...« in Majerjevo »Spisovanje«, tretji pa Musijevo »Vodbo« in Kodermanovo »Vinorejo«. »Številoslovje« v tej deljeni izdaji pač ni izšlo, prav tako ne »Zemljopis« in »Ljubezendodomovine«. Dobil sem prva dva iz Maribora in si nisem zapisal letnice, tretjega pa v Ljubljani, a z letnico 1865 (!).

Prava posebnost je izdaja z letnico 1868. Sestavljena je iz večjega dela prve izdaje »Ponovila« iz leta 1854, le naslovni in zadnji list pa tri pole besedila na sredi so bile natisnjene in vlepljene na novo. Izpuščena je cela uvodna »Opomemba«, »IV. 'Številoslovje' od strani 369—432 je bilo po višjem povelju iz tega 'Ponovila' izpuščeno«, ⁴⁵ »Spisovanje« in »Zemljopis« sta okrnjena, »Ljubezendodomovine« je tudi izpadla v celoti. »Opomemba« in »Ljubezendodomovine« sta vobče zatajeni, manjkanje »Številoslovja« opravičuje omenjena opomba v kazalu, »Spisovanje« in »Zemljopis« pa sta kratko malo presekana. Naslovni list je nov pač le zaradi letnice, zadnji pa prekinja »Zemljopis« na 672. strani (kjer bi se moral začeti »posebni zemljepis«) in prinaša tudi v spodnji kot stisnjeno kazalo. Ker pa je »Številoslovje«, ki je v prvi izdaji obsegalo strani 373-423, iztrgano v celoti, so od 321. strani stare izdaje vložene tri pole novega tiska, ki vsebuje skoraj celo »Spisovanje« (iz stare izdaje so ostali le trije listi = strani 315—320) in začetek »Vodbe kmetovanja« (uvodna beseda in prvo poglavje, vsega 9 strani). Ta vložek je označen kot strani 321—368.

⁴² A tedanja šolska literatura je poznala tudi take reči. N. pr.: Dolžnosti podložnih do svojega vladarja. Za ljudske šole. Na Dunaju. C. kr. založba šolskih knjig, 1858. 8°. 28 str. (Simončič, 88.)

⁴³ Simončič, 238, 330.

⁴⁴ Marn, »Učit. tov.«, 1887, 250; SBL I, 637.

⁴⁵ Gl. »Kazalo« te izdaje str. 672.

Nato se besedilo nadaljuje s 433. stranjo stare izdaje in je »Vodba« tako popolna. Strani 369—432 v tej sestavljeni izdaji torej ni in zato tudi trdi kazalo, da je »Številoslovje« od strani 369—432 izpuščeno, dasi je isto v prvi izdaji obsegalo strani 373—423 in dasi niti v novi izdaji ne bi moglo biti na imenovanih straneh.

Neumljivo je, zakaj je prireditelj iztrgal celih 53 strani »Spisovanja« in jih 39 iznova ponatisnil, obenem z 9 stranmi »Vodbe«, kar je dalo skupaj 48 strani, torej prav tri pole. Saj bi mogel vložiti tudi le nekaj listov »Spisovanja« in »Vodbe«, pa bi knjigo prav tako zamašil.

Taki izdaji sem našel v ljubljanski knjižnici JUU kar dve in obe sta prišli tja iz jetnišnice. Zato bo pač pravilna domneva Šlebingerjeva, da je bila ta izdaja zmašena prav za jetniške knjižnice in podobno uporabo.

Če morda to govori kaj za aktualnost posameznih sestavkov, naj še povem, kolikokrat so se natisnili. Upoštevam seveda lahko le izdaje, ki sem jih ugotovil. Izvod iz leta 1868 štejem kot posebno izdajo, ker se z nobeno izmed ostalih ne sklada v celoti. Kosarjeva »Dogodivščina« in Musijeva »Vodba« sta izšli štirikrat (dvakrat 1854, 1863-5, 1868), Globočnikov »Navod« in Kodermanova »Vinoreja« trikrat (1854, 1863-5, 1868), Majarjevo »Spisovanje« v celoti dvakrat (1854, 1863-5) in enkrat okrnjeno (1868), Drobničev »Zemljopis« v celoti enkrat (1854) in tudi okrnjen enkrat (1868), Rudmaševo (?) »Številoslovje« in Slomšekova »Ljubezen do domovine« pa le enkrat in to v celoti (1854).

Na koncu bodi še enkrat naglašeno, da je to »Ponovilo« Slomšek sestavil in izdal »za mladež, ki hodi u nedeljske šole ponavljat, česar se je u delavniški šoli učila, naj bi deca ne pozabili koristnega nauka, pa tudi razširili svojo omiko, in se pripravljali za javno težavno življenje, kadar šoli odrastejo«,⁴⁶ torej za nedeljske ponavljalke in nadaljevalke, dočim je za nedeljske začetne šole⁴⁷ izdal Krajncvegega »Malega Blažeta« 1850⁴⁸ in svojega »Blažeta in Nežico« 1857 v tretji izdaji.⁴⁹ Za sestavo je po lastnih besedah izbral najboljše moči iz svoje okolice, da bi ustvarili ne le učbenik za ponavljalce, tudi uporabno domačo knjigo za mladino, ki je že šoli povsem odrasla.⁵⁰ A veliko niso te »enciklopedije za slovensko ljudstvo«, kakor je knjigo nazval Majar,⁵¹ uporabljali niti ti niti oni, zato je v celoti tudi le enkrat izšla. Slomšek pa je mogel ugotoviti, »da se malokdo za to ponovilo potrebnih naukov meni, ter jih celo ne pozna; nedeljske ponovivne šole pa medlijo in brez vsega sadu ostajajo, ter so podobne lačnim delavcem, katerim se od same lenobe ne ljubi jesti, pa tudi ne delati.«⁵² Zgodovina mu je dala prav, kajti pozneje so bile te šole odpravljene.

⁴⁶ Slomšek IV, 28.

⁴⁷ O vrstah nedeljskih šol gl.: Brumen, »Blaže in Nežica«, 11, 27 sl. in »Ped. zbornik«, 1935, 96 sl.

⁴⁸ »Slov. učitelj«, 1936, 66 sl.

⁴⁹ Brumen, 41.

⁵⁰ Kosar, Slomšek (nem.), 251.

⁵¹ Gl.: Brinar, Slomšek, 82.

⁵² Slomšek IV, 28 sl.

Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«

(Dalje.)

Gospodarstvo je važna panoga kulturnih stremljenj. Čim omikanejši je narod, tem bolj pametno se razvija tudi njegovo gospodarstvo. Ali se je briga! Slomšek tudi za to torišče? Da. Gospodarski razvoj je hotel podpirati s svojim poukom, kako je treba ravnati, da se ohrani dom, z vsemi bistrimi nasveti glede sadjereje, ki stori, da »dnarji cveto«. Da si zavarujejo dom pred požarom, je toplo priporočal naj gospodarji pristopijo v tedanje zavarovalno društvo — bratovščino sv. Florijana. »Bog daje za vsako silo posebno pomoč. Kdor se pa za silo ne preskrbi, v krščansko bratovščino ne gre, je ravno tak zanikrnik, ko tisti, ki križem roke drži in od daleč gleda, kako sosed gori, tako dolgo, da mu lastna hiša plane. Tak ni usmiljenja vreden.« To so njegove besede. (Blaže in Nežica, str. 64.)

Prav tako se je zavzel za hranilnice. Razložil je ljudem njih pomen, češ, da so velika dobrotta za družino in druge pridne ljudi. Mesto, da bi denar doma hranili, v vedni nevarnosti pred tatovi, naj ga neso rajši v hranilnico, kjer se jim bo lepo obrestovalo. Za naše razmere je pojasnil: »Vzamejo, kadarkoli prineseš, tudi po goldinarju, in ti plačajo, kadar hočeš.«

Nikjer pa ni Slomšek tako globoko zaoral kot na verskem poprišču. To seveda že po svoji svečeniški službi. Slomšku pa je bilo za razcvet verskega življenja v duhu Pavlovih besed: »Veselite se in zopet vam rečem: veselite se!« Slomšku je bila vera sonce, ki vse ogreva, ki budi življenje in siplje srečo in radost v svet. Bil je sodobnik drugega velikega sina naše zemlje, Baraže. Oba sta bila pristno slovenska človeka, z mehko, globoko čustvujočo dušo, ki sta gorela za verski preporod med nami, hoteč prepoditi zadnje sence, ki jih je še metal mrki janzenizem v tisto dobo. Vera ni stvar golega razuma, milost je, ki prodira v globine src, jih preoblikuje in jim prižiga svetiljke, da najdejo pot iz mrakov k Luči. Bistvo verskega življenja ni v tem, da odrajlavamo Gospodu, kar mu gre, potem pa živimo vsaksebi in služimo različnim interesom. V tem je, da prepojimo vse svoje življenje z božjo lučjo, da »živimo, se gibljemo in smo v Njem« — kakor hoče sv. Pavel. Slomšek je stremel za tem, da se odpro vsi studenci veselega verskega življenja širom domovine, da se zakorenini slovenski človek najgloblje v gredico cerkvenega življenja. Za tem je šlo v prvi vrsti vse njegovo prizadevanje, ko je še živel med nami kot mož dela, molitve in svetlega zgleda.

Za to mu je šlo tudi v knjigi Blaže in Nežica. Cerkev in šola in življenje je spojil kar najtesneje. Šola je pri cerkvi, šolarji gredo iz šole v cerkev, učitelj — duhovnik stopi iz šole pred oltar in kar slišijo otroci in odrasli v šoli in v cerkvi, to ponese s seboj domov, k delu in zabavi, k veselju in trpljenju — v življenje. Iz obeh kulturnih središč, iz šole in cerkve, prihaja nov tok, ki preraja s svojimi čistimi vodami vso okolico, da zadira v sveži pomladi verskega udejstvovanja. V šoli se uče otroci,

kako se spoved opravlja; Blažeta in Nežico spremimo o božiču v cerkev, kjer poslušamo, kako obnavlja mladina pri krstnem kamnu krstno obljubo, kako jo nagovori duhovnik ob pristopu k angelski mizi. Blaže in Nežica pokažeta tudi, kako se doma čedno jaselce naredi. Vidimo, kako obhaja Slavina največji praznik cerkvenega leta, Veliko noč, ki se sklene res z veselo Alelujo — na »lepo nedeljo« prisostvujemo cerkvenemu slavlju »angelske bratovščine«, ob smrti Blažetovega očeta se poučimo o tem, kako je treba doma pripraviti, kadar pride v hišo duhovnik s sv. Popotnico. Resnično katekizemske snovi v knjigi ni — a to je religija, prenesena v življenje, in utripi tega verskega življenja so globoki.

Mar ni tisti, ki pogreza korenine v ljudstvo, priznanja vreden kulturni delavec? In ali ni knjiga, ki je vršila to nalogo, eminentno kulturnega pomena?

Knjiga Blaže in Nežica je bogata vzgojne modrosti. Slomšek imenujemo našega največjega pedagoga. Pridevek mu gre po vsej pravici, tudi ko bi ne bil nič drugega napisal kot knjigo Blaže in Nežica. Namen knjige ni toliko umska izobrazba, ampak srčna. Res se uče otroci vsega potrebnega za življenje — a ti nauki so kakor zeleno listje na drevesu — marsikateri list odpade, to in ono gre v pozabo, ko se zapro šolska vrata, — a kar podaja Slomšek za srce, to je cvetje, ki ne odpade, ampak dozori v plodove. Srčna izobrazba, to je šele prava duhovna kultura, tista, ki nima nič opravka s formami civilizacije, ker je dobimo pogosto več pri človeku z žuljavimi rokami, kot pri modernem blazirancu, ki se roga »zarobljenemu kmetu«. Srčni kulturi predvsem je služila knjiga Blaže in Nežica. Ne samo, da je poglobljala v srcih, kar je od vsega velikega največje — versko misel — ampak tudi tako, da je budila smisel za vse lepe kreposti.

V zgodbi o Blažetu in Nežici se zrcali velika ljubezen staršev do otrok in ljubezen ter hvaležnost otrok do staršev. Blaže, ki vrne najdeni prstan, je zgled poštenja, umirajoči Blažetov oče oznanja vzvišeno lepoto krščanskega odpuščenja. To je moralni pouk v konkretni povesti.

Kdor ima notranjo kulturo, pri tistem odseva ta kultura tudi na zunaj — v vedenju v družbi. Kako lepo je učil Slomšek naše ljudi olikanege vedenja, kako nazoren je njegov nauk, kako se je treba obnašati ob raznih prilikah življenja! Še prave estetske plati vzgoje ni prezrl. Kaj naj dosežemo z estetsko vzgojo v šoli? To, da si pridobe otroci estetski okus, ki se bo kazal pozneje v življenju najbolj pri obleki in stanovanju. To oboje je poudarjal tudi Slomšek. O čedni, praznji obleki govori na več mestih, tisto neokusno razobešanje pisanih trakov na ženski obleki je strogo zavračal, nesnažni ženski je zabrusil naravnost v obraz: Nesnažna ženska pri hiši, pa svinja z zlatimi uhanj.

Kako naj se uredi stanovanje, da bo snažno in čedno, o tem govori ženskam in moškim. Prav iz teh njegovih naukov se vidi, kako vneto se je prizadeval, da bi bili slovenski domovi lični in prijetni. Ali ne gre tudi njemu zahvala, da se je to do velike mere uresničilo?

Lepo se pokaže njegov estetski okus tudi v tem, da je določil za društveni znak angelske bratovščine samo zelen šopek rožmarina. Fantje naj si zataknejo za klobuk, dekleta naj si pripno za nedrije rožmarinov vršiček, ko gredo v nedeljo v cerkev. Nič trakov, nič pentelj — le zelena vejica! In ko pristopijo otroci k sv. obhajilu, imajo deklice prav tako samo zelen venček rožmarina na glavi. Mrtvi Svetlinovi Naniki pa položijo šopek svežih rožic v roke in ji zapleto deviški venec iz zelenega rožmarina v lase . . . Sveže cvetje je torej, utrčano zunaj v prirodi, mesto pisane šare umetnih cvetlic, ki so jih naša kmečka dekleta nekdam tako rade natikale na glavo!

Slomšek je imel navado, da je svoj nauk rad oblikoval v jedrnatem izreku, če le mogoče, je našel še rimo zanj, da so si ga ljudje lažje zapomnili in je potem dalje krožil med njimi. V vseh njegovih knjigah jih najdemo, samo iz Blažeta in Nežice jih je nabral Jamšek 115. (Jamšek, Šolske Drobstinice I. 1887.) Tudi to so bila zrna, položena v njivo domače zemlje z namenom, da bi bila ta njiva vedno lepša in da bi bili tisti, ki obdelujejo to njivo in žive od nje, res ljudje z notranjo kulturo. (Dalje.)

Spretnosti

Skušaj pridobiti neke spretnosti, da boš otroke pripravil k notranjemu pričanju njih dolžnosti. Uči se otroke zaposliti. Ch. G. Salzman.

Ema Deisinger

Slomšek — Pestalozzi

Pestalozzijeve sotrudniki

(Dalje.)

Pestalozzi je v sebi poslušal besede, ki so se oglašale s toliko dinamiko, da jim je neodoljivo sledil. To je bila skrivnost njegovega genija.

Tedaj je iskal človeka, iskal tovarišev po duhu za skupno delo, da bi uresničil svoj vzgojni načrt.

Kakor preobložen s presilnim bremenom srca je nosil v sebi svoje bogastvo; kakor potok med polji, tako se je to bogastvo srca hotelo razliti na polje kulture in prepojiti ona najvažnejša vlakna, kjer gre glavni živec vse prave kulture: človeške izobrazbe, srčne omike in vzgoje.

Svoje poslanstvo je Pestalozzi mogel izvršiti le v najtesnejši življenjski duhovni povezanosti s svojimi sotrudniki in sodelavci. Vzgojni zavod v Hfertnu je Pestalozzijevo življenjsko delo. S svojimi sotrudniki in sodelavci je otvoril v Hfertnu novo dobo, ki mu je prinesla veličino in slavo, padec in bolečino, trpljenje in veselje, obogatitev in razcvit, razočaranje in bridkosti.

Osebe zavoda, ki hoče druge oblikovati in vzgajati, mora biti v enotnosti in discipliniranosti med seboj povezano, da je kot en osebni organizem, ako hoče doseči blagodejne sadove dela. Čim ni med učnim osebjem enotnosti, tedaj je to v škodo gojencem in v škodo celoti. Pestalozzijevo zavod pa so pretresali prav ti notranji spori med učnim osebjem, — in zavod je vsled teh sunkov trpel in propadal. Pojem zavoda je vezan tudi

s pojmom vodstva, pri čemer je voditeljska oseba odločilne važnosti. A Pestalozzi svojemu zavodu ni znal biti voditelj.

Za marsikoga bo poučno, ako naslikam nekoliko podrobneje razmere, ki so vladale v Pestalozzijevem zavodu v Ifertnu. Gotovo je res, da se ob vsakem zgledu poraja prav tisto spoznanje, ki je bistveno važno za dopolnitev pouka in vzgoje. Ravno ob opisu glavnih oseb Pestalozzijevih sotrudnikov bomo prišli do boljšega razumevanja za Pestalozzijeve duševne težave.

Kdor hoče spoznati živo duševnost kakega človeka, mora imeti posluš tudi za njegove duševne težave, za skrbi, ki ga tarejo, mora razumeti njegovo okolje ter vso zakulisnost njegovega družabnega in socialnega življenja. Le od tod se dobiva tisti važni material neposrednih pojavov in dogodkov, ki je neobhodno potreben za razumevanje celotne življenjske podobe človeka.

1. Glavni Pestalozzijev sotrudnik: Jožef Schmid

Schmid je bil ne le glavni sotrudnik, ampak tudi dejanstveni voditelj Pestalozzija.

Kmalu po svojem prihodu v Iferten je napravil na Pestalozzijevem zavodu red ter zavodu s svojo brezobzirno finančno politiko pripomogel do gmotnega napredka.

Schmid je bil hladna računarska narava, trdosrčen in skop mož, ki je opravljal svoj posel ekonomista s tisto držo samozavestnega človeka, ki se mu zdi, da podpira pri hiši vse štiri vogale. S tem svojim postopanjem je celo na Pestalozzija vrgel neprijetno luč in v zavodu zakrivil mnogo podtalnih uporov, kajti nihče ni mogel mirno prenašati Schmidovega gospostva. Schmid je na zavodu takoj odstranil odvišne učitelje, ostalim pa znižal plačo na polovico. Oni, ki so dobivali mesečno 30 luis-dolarjev plače, so dobivali poslej samo borih 15 luis-dolarjev. Schmid sam se je učiteljstvu v tem oziru postavil za zgled in se zadovoljil s polovično mesečno plačo. — Schmidova lastna pohvala, kakor hitro je to nalogo znižanja plač izvršil, »ne da bi s Pestalozzijem izgubil eno samo besedico«, nam izpričuje, kako trdovratno, samozavestno in oholo je postopal Schmid. Vsekakor je bil Schmid tista osebnost, ki si je znala takoj brezpogojno podrediti vsakoogar, ki je bil v materialni odvisnosti od nje. Z umerjenostjo finančnika je tehtal vzgojne ideje Pestalozzija in jih meril po njegovi materialni koristi za zavod.

Krüsi, Pestalozzijev sotrudnik, poroča, kako je na učiteljski seji Schmid s svojim predlogom o znižanju plač brez kakih ugovorov prodril, začeni: »Gospod Pestalozzi želi, da se večina učiteljstva odreče polovici svojega honorarja, da s tem pomore zavodu iz ekonomične stiske.« Pripomnil pa je izrecno, pravi Krüsi, »da gospod Pestalozzi zahteva to skrčenje honorarja za polovico samo kot posojilo; kakor hitro pa da se bodo finančne razmere na zavodu izboljšale, se jim bo odtegnjena polovica honorarja vrnila.« — Niederer, isto tako Pestalozzijev sotrudnik, je bil prvi v svojem idealizmu za to, da se jim odtegne polovica honorarja.

Devet let kasneje, ko je Niederer zapustil zavod in je zahteval izplačilo odtegnjene polovice honorarja, se je izkazalo, da Pestalozzi o tem Schmidovem predlogu sploh ni ničesar vedel.

Schmidovi nadaljnji ukrepi za gmotni podvig zavoda so bili še, da je zvišal število učnih ur učiteljem, da je izterjal vse zaostale terjatve zavoda in skrbel za Pestalozzijeve avtorske pravice, za Pestalozzijeve spise pa je iskal založnikov.

Proti svojim podrejenim je bil Schmid silno strog, vestno je pazil na izpolnjevanje dolžnosti vseh učiteljev na zavodu, do gojencev je bil trd in mrk, tako da so mu gojenci vzdeli priimek »policijski ravnatelj«.

Schmid je bil gmotno slabo stoječemu Pestalozzijevemu zavodu resnično v veliko pomoč. To uvideva tudi Niederer, ki je v nekem pismu z datumom 1. 8. 1815 potrdil: »Schmid dela krepko, zavod napreduje.«

Z nezlomljivo voljo je Schmid posegel v vnanje in notranje vodstvo zavoda in si podredil tudi učiteljstvo. Tenek kos kruha je rezal Schmid učiteljstvu na zavodu. Zavod sam je bil Schmidu le nekaj obrat, kjer je treba postopati po načrtu skrajne racionalizacije. Ni čuda, da je to med učiteljstvom kmalu rodilo nezadovoljstvo in da je Schmid postal predmet občega sovraštva. Schmidu je šlo le za realna dejstva gmotne koristi in za neposredno aktivno soudeležbo na dobičku. S svojo hladno brezobzirnostjo in preračunanostjo je zbujal celo pri tujih učiteljih zgledevanje. Ljudomili francoski učitelj L. Vulliemin, ki je prišel v Iferten proučevati Pestalozzijevo metodo, v svojih »Souvenirs racontés à ses petit enfants« na str. 32 poroča tole o Schmidu: «*Tout est chez lui mathématique; pour lui ni bien ni mal; il n'estime que se qui le lui dispute et procure la victoire. Avec quelle joie féroce je l'ai vu rire au récit d'un trait de scélératesse!*»¹

Nasprotja med učiteljstvom in Schmidom so bila čedalje večja. Mehkega Pestalozzija je Schmid skoro brez borbe popolnoma podredil svoji volji, ves zavod je bil v odvisnosti od Schmida. Pestalozzi je bil samo še zmožen v vsem se Schmidu brezvoljno pokoravati. Počasi je ta duhovna zaslužjenost dobivala tudi resnejše oblike.

Učiteljstvo se je hotelo iztrgati Schmidovim vplivom, zlasti Pestalozziju zvesti učitelji so sklenili, da »rešijo očeta Pestalozzija«, s čimer so se začeli prvi zunanji prepiri in nemiri na zavodu. Učitelj Blochmann se je prvi uprl in se postavil upornikom na čelo. Dne 4. II. 1816 je poslal Blochmann v imenu šestnajsterih sopodpisanih izjavo, da ne morejo več dalje gledati očitvidnega npravnega propadanja zavoda, češ da Schmidovo postopanje ni v skladu s Pestalozzijevimi pedagoškimi cilji ter s Pestalozzijevim človekoljubnim mišljenjem in čustvovanjem. Blochmann priznava Schmidu, da ima sicer velike sposobnosti, ali za vzgojiteljsko delo ni. Glad-

¹ »Vse pri njem je matematično; zanj ni ne dobrega ne zlega. On ceni samo to, kar mu pripomore do zmage. S kako divjim veseljem sem ga videl smejeti se, ko je pripovedoval neko zločinsko zgodbo.

ko mu odreka vsakršno vzgojiteljsko sposobnost, rekoč: »Resnično, jaz bi njegovi vzgoji ne zaupal niti kakega beraškega otroka.«

Schmid se je najbolj osovražil pri učiteljstvu zategadelj, ker je posegal tudi v vzgojni postopek ter se vmešaval tudi v vzgojne stvari in ni ostal pri zgolj ekonomskem vodstvu zavoda. Schmid je hotel tudi v tem oziru zavod voditi in je začel učiteljem predpisovati svojo novo vzgojno metodo.

Razumljiva nam je zatorej užaljenost Blochmannova in ostalih učiteljev na zavodu. Blochmann je v pismu Pestalozziju prijavil svoj izstop.

Krivulja napredka zavoda se je poslej obrnila navzdol. Blochmann je svoji izjavi o »izstopu čez dva meseca« pridal še »Besedo na Pestalozzija«. Tu mu zatrjuje: »Jaz sem Vas videl v premnogih sto dobrih urah in v velikih nepozabnih trenutkih življenja v gloriji Vaše čiste, visoke človečnosti. Gledal sem Vas v vzvišenem hotenju Vašega življenja in Vas spoznaval. Podoba t e g a Pestalozzija ostane do groba s plamtečimi črkami zapisana v moji duši...«

Pestalozzi je poklical Blochmanna in vse podpisnike te izjave, oziroma te obtožilne spomenice k sebi. »Tisti večer,« pravi Blochmann, »ko je na postelji ležeči starček Pestalozzi objokoval žalostno stanje svojega zavoda in razjedajoče razprtije, nas je rotil in prosil, da živimo v miru. V stopnjevani bolesti je prijel Schmidu za roko ter ga imenoval »svojega rešitelja in angela varuha«. V mojem srcu so se neprestano menjavala najjačja čuvstva ljubezni in sovraštva, čuvstva ljubezni in usmiljenja do Pestalozzija, čuvstva sovraštva do Schmidu. Moje srce je zaplemtelo v sovražnosti do Schmidu, ko sem videl, kako krut je bil Schmid in kako je ob tem miru prosečem Pestalozziju triumfiral v trdosrčnosti in hladnokrvnosti. O da, Schmid je triumfiral v zmagoslavju, ko nam je Pestalozzi izjavil, da vidi rajši, da vsi odidejo, nego da bi omejil Schmidov vpliv.«

In 16 učiteljev se je zatem ločilo od Pestalozzija in zapustilo zavod.

Pestalozzi sam je silno trpel pod Schmidovim vodstvom, a ni imel tiste avtoritete, ki je potrebna voditeljski osebnosti, da bi mogel napraviti red in krotiti sproščene viharje. Živel je neprestano na meji med velikimi napetostmi in med otroško brezmočjo, ne da bi vedel izhoda iz te strašne čuvstvene zmedenosti.

Niederer, Krüsi in Ramsauer so še ostali na zavodu. Sedaj se je nadaljeval boj med Niedererjem in Schmidom. — Pestalozzi je Niedererja jako visoko cenil.

2. Ivan Niederer

Niederer je bil kalvinski župnik, visoko izobražen, dober poznavalec svetovne literature, esteta in filozof, močna osebnost, ki se je trla ob osebnosti Schmidu kakor kamen ob kremen. Pestalozzi je bil Niedererju z otroško zaupljivostjo vdan. Češče je srčno objel Niedererja, mu stisnil roko in se ga oklepal z otroško ljubeznijo. S to svojo dobroto je umel Pestalozzi Niedererja razorožiti in ga priklepiti nase.

Ko je Pestalozzijev zavod v Ifertnu nekoč obiskal grof Erbach z 20 letnim Karlom Sivekingom, ki je bil tedaj slušatelj prava, je mladi Karl Siveking bil ves navdušen za tako prijateljstvo, ki je vladalo med Pestalozzijem in Niedererjem ter je primerjal to prijateljstvo, »da je tako, kakor med Luthrom in Melanchtonom«.

Pestalozzi je poveril Niedererju literarično obdelavo svojih pedagoških spisov za tisk. Niederer je to nalogo izvedel tako, kakor je odgovarjalo njegovim nazorom in njegovemu okusu, brez spoštovanja za Pestalozzijevo zapisano besedo. Pestalozzijevo pedagoško delo je tako temeljito predelal in postopal tako samovoljno, da je prav zato nemožno vsako ocenjevanje, kaj je v teh objavljenih filozofičnih in pedagoških spisih Pestalozzijeva in kaj Niedererjeva lastnina. Pestalozzi je brezpojojno zaupal Niedererju ter mu je zbog njegove velike znanstvene, zlasti filozofične naobrazbe dal popolno pooblastilo, da izvrši to literarno predelavo Pestalozzijevih spisov za tisk.

Schmid je tekmoval z Niedererjem, da je začel prirejevati Pestalozzijeve spise o metodičnem postopku za tisk. Schmid se je izkazal mojstra v metodiki in didaktiki. Z železno vztrajnostjo je dokončal suhoparno delo o metodičnem postopku o pouku risanja in matematike ter dosegel, da so bile te metodične učne knjige natisnjene.

Kakor Schmida tako ni mogel Pestalozzi več pogrešati Niedererja; oba sta mu bila nepogrešljiva. Schmid pa v svoji oblastitjelnosti in slavohlepnosti ni mogel trpeti Niedererja, borba med njima je bila vedno srditejša. Oba moža sta se posvetila bolj znanstvenemu delu na zavodu, se med seboj prepirala, praktično pedagoško delo pa je izgubljalo na moči. Tako je prenekateri obiskovalec odšel razočaran s Pestalozzijevega zavoda, češ »da se dogajajo v šoli napake, kakršnih ni opaziti niti v kaki zadnji vaški šoli«.

Zavod je vprav zaradi razprtij med Niedererjem in Schmidom moralno propadal, a Pestalozzi je bil nezmožen, napraviti tem preprirom konec. Ni se upal zameriti ne Niedererju in ne Schmidu. Kako nepogrešljiv mu je bil Niederer, piše Pestalozzi takole svojemu zvestemu prijatelju Nicoloviju, kateri je leta 1808 postal drž. svetnik v pruskem prosvetnem ministrstvu: »Moj govor v Lenzburgu je natisnjen. V njem boš seveda v vsaki vrstici prepoznal mojega sodelavca Niedererja.

Potreben mi je Niederer, kajti v nobenem drugem človeku ne najdem one jasnosti, kar iščem in slutim, ko ravno v njem. Seveda bi rad, da bi tudi on v svojem življenju tako malo čital ko jaz; najini izrazi bi potem ne bili tako daleč vsaksebi kakor nebo od zemlje. Res je čudno, da misli, ki so si v bistvu enake ko jajce jajcu, češče v našem jeziku dobe tako nenako podobo.«

To pismo Pestalozzija Nicoloviju je razvozlalo tisto uganko, kako čisto drug človek je bil Pestalozzi v govoreči besedi in kako čisto drug človek je živel pod tiskano besedo.

Ko sta zapustila Pestalozzijev zavod v Ifertnu še Krüsi in Ramsauer, se je razmerje med presamozavestnim Schmidom in Niedererjem še poslab-

šalo. Leta 1816 so se vsled tega poostrili tudi osebni odnosi med Pestalozzijem in Niedererjem. Dasi je imel Niederer odkritosrčno ljubezen do Pestalozzija, vendar ni mogel preboleti, da je Pestalozzi tako povsem zapadel pod oblast Schmidu. Z divjo odkritosrčnostjo je Niederer neumorno predočeval Pestalozziju, kako jerobstvo izvaja Schmid nad Pestalozzijem, koliko nasprotje je med Pestalozzijevimi vzvišenimi vzgojnimi cilji ter med onimi, ki jih zasleduje Schmid na zavodu. Živo mu je predočeval to nasprotstvo med teorijo in prakso ter pregovarjal Pestalozzija, naj se otrese Schmidovega jerobstva. Pestalozzi je bil užaljen; vsled te brezobzirne kritike Niedererja je prišlo med Pestalozzijem in Niedererjem do preloma. Niederer je dosegel s tem razkrinkavanjem razmer ravno obratno, kar je hotel. Pestalozzijevo osebno čustvo do njega se je ohladilo, korist od tega pa je imel Schmid. Niederer še ni miroval; da bi izpodrinil Schmidu, je dne 4. II. 1816 pismeno sporočil Pestalozziju, kakšna usoda mu preti, če bo še nadalje Schmid na zavodu. Piše: »Vsako plemenitejše srce mora krvaveti na tem, kakšna usoda Vas čaka vsled Vaše velike zmote. Prekletstvo je nad Vašo hišo, kajti od trenutka, ko je vzšla Vaša zvezda, smatram kot svojo največjo nalogo, da Vas ohranim budnega. V prepričanju, da je tukaj Vaš z l i g e n i j (= Schmid), smatram pred Bogom kot svojo najnujnejšo dolžnost in svojo najvišjo nalogo, da zabranjujem, da ne bi on mogel trositi semena vsega zlega.«

Ko to ni pomagalo, se je Niedererjeva zažrenjenost stopnjevala tako, da je v strastni zaslepljenosti obrnil svoje orožje celo proti Pestalozziju samemu in začel v javnem časopisju bičati razmere na zavodu, kar je propast zavoda le še pospešilo. Orisal je Schmidu kar najbolj črno, meneč s tem osvoboditi Pestalozzija »satanovih zank«.

Maja 1817 je Niederer zapustil Pestalozzijevo zavod. Kaka poravnava je bila nemožna, kajti v strup omočena beseda je že pričela učinkovati.

Niederer je po svojem izstopu začel javno napadati Pestalozzija, češ da je Pestalozzi izgubil v svoji sramotni duhovni odvisnosti od Schmidu ves svoj boljši jaz. Javnim napadom v časopisju so se priključili še prejšnji Pestalozzijevi sodrudniki in skupno z Niedererjem so začeli napadati Pestalozzija in njegov zavod. Zavod je prišel ob ugled ne le doma, temveč so ti napadi odjeknili tudi v inozemstvu ter zadali zadnji smrtni sunek.

Kako se je po tem razkolu zadržal Schmid?

Gotovo je to vprašanje zanimivo, zlasti kdor hoče izreči končno sodbo o tej osrednji postavi Pestalozzijeve sodrudnikov.

Mož, ki je imel neomejni vpliv na Pestalozzija, ki je bil po svojem materialističnem nastrojenju, po svoji strogi stvarnosti največji kontrast Pestalozziju — in skrajnosti se dotikajo — mož, ki je tako uspelo vodil ekonomsko politiko in tako drzno in neuklonljivo posegal tudi v notranje vodstvo zavoda, mož, ki je tako mojstrsko priredil Pestalozzijeve metodične in didaktične spise, ta mož je okusil vso trdoto in krutost življenja že v svoji rani mladosti in je bil do svojega 14. leta — pastir.

V tej bitki med njim in Niedererjem, ki se je vojevala med obema načelno za Pestalozzija, je ostal sicer Schmid zmagovalec, a kot zmagovalec je bil enako razsoden in bistroiden, kljubujoč bližajočemu se polomu ko v onih prvih časih stiske, ko je reševal zavod pred gmotno katastrofo. Tudi sedaj je bil Schmid neuklonljiv in je napel vse sile, da reši, kar se rešiti da. Izprevidel je, da bo zavodu kmalu odklenkalo, zato je pohitel, da najde založnika za Pestalozzijeve spise. Ni v tej stiski zapustil Pestalozzija, ampak mu je bil zvesto na strani ter je skušal nepraktičnega Pestalozzija vsaj gmotno zavarovati, če se je njegovo življensko delo zrušilo, sesulo. Le Schmidovi izredni žilavosti in hladnokrvnosti se ima Pestalozzi zahvaliti, da je zavod vzdržal vse dotlej, dokler ni Schmid našel založnika, uredil subskripcijo ter jo uspešno izvedel.

Na vse visoke osebnosti je odpošiljal prošnje za subskripcijo, celo na kralje in ministre se je obračal v tej boleči realnosti propadanja zavoda. Vso svojo pozornost je osredotočil Schmid na sestavljanje takih prošenj za subskripcijo, da bi ž njimi genil visoko gospodo. Ni bilo lahko sestavljati take prošnje, ki bi odgovarjale najrazličnejšim položajnim plastem visoke družbe.

Tak v srce segajoč apel na subskripcijo je Pestalozzi odposlal tudi Goetheju. Pismo je ohranjeno in se nahaja v Goethe-Schillerjevem arhivu v Weimarju. Pismo se glasi v izvirniku sledeče:

»Yverdun, den 20. Mai 1817.

Exzellenz!

Ein Greis, der am Ende seiner Laufbahn noch wünscht, die Bestrebungen seines Lebens zur Erheiterung der Fundamente und Mittel der Volkserziehung, soviel ihm möglich, zu mehrerer Reifung zu bringen und sich bei all seiner Altersschwäche noch fähig fühlt, für die Menschheit auf diesem Weg noch etwas leisten zu können, sucht mit der neuen Herausgabe seiner Schriften die Mittel der Ruhe und häuslichen Selbstständigkeit, die er für eines Zwecke dringend notwendig hat.

Edler Herr! Ich habe mich in meinem ganzen Leben durch fast unübersteigliche Hemmungen hindurch gedrängt. Alles Tun meines Lebens trägt das Gepräge dieser Hemmungen. Ich darf sagen, ihre Folgen haben alles das, was ich in der Welt gewollt und unter besseren Umständen gekonnt, redouziert, dass ich wehmütig dastehe vor meinem Geschlechte und mich vor mir selber schäme. Aber noch heute kann ich mehr leisten, als ich je geleistet habe, wenn der Subskriptionsplan für meine Schriften einen für die Bedürfnisse meiner Zwecke und meiner Lage genugtueden Erfolg hat. Edler Herr! Ihr Herz ist offen für meine Wehmut und Sie wünschen gewiss, dass ich das Gute, das ich zu tun mich noch fähig glaube, in meinen letzten Tagen ruhig, ungekränkt und ungehemmt versuchen und betreiben könne. Sie nehmen also die Freiheit, nicht ungnädig, mit der ich Sie hochachtungsvoll bitte, meinen Subskriptionsplan in ihren so tief in die wirkliche Welt eingreifenden Verhältnissen hie und da durch ein Wort der Empfehlung zu begünstigen.

Genehmigen Ew. Exzellenz die Aeusserung der Ehrfurcht und Bewunderung, mit der ich die Ehre habe, mich zu nennen

Euer Exzellenz gehorsamster Diener

Pestalozzi.«

A Goethe ni hotel izkazati Pestalozziju priznanja, ni ga dirnilo trpljenje, ki veje iz te prošnje, trd in hladen je ostal pesnik Goethe, ne odzivač se temu vabilu za subskripcijo.

(Dalje.)

Listek

Jubilej ustanoviteljice pomožne šole v Ljubljani

Med pridnimi učnimi osebami je prišla prilika, da se spominjamo požrtvovalne strokovne učiteljice Anice Lebarjeve, ki je dne 19. februarja praznovala 50 letnico svojega življenja. Glavni delokrog omenjene tovarišice je sicer pomožna šola, a njena delavnost obsega še druge predmete, ki jih enako vztrajno izvršuje. 25 let pomožne šole je zase tudi njen jubilej, ki je bil letos opisan v posebni spominski knjigi našega pomožnega šolstva. Pri tem je treba pomisliti, da je pomožnošolski pouk med vsakim drugim najtežji, ker ima učitelj pred seboj vse učence bolj ali manj slabo razvite, manjnadarjene in mora imeti zanje zelo previdno izbrano učno snov. Učitelj navadne osnovne šole, ki je to videl in morda izkušal, si pač šteje v srečo, da ima v razredu samo zdrave in polnočutne otroke. Kako naj bo pomožnošolski pouk urejen, je povedala Lebarjeva s člankom »Pomožna in ljudska šola« v »Slovenskem Učitelju« 1921, št. 3. Brez predhodnega znanja in priprave se s tako mladino ne da nič napraviti. Zato je Lebarjeva zasledovala metodo teh otrok na posebnih tečajih (2 leti na Dunaju), a tudi sama podala svoje izkušnje in nazore v »Slovenskem Učitelju« in s knjigo »Oskrba manjnadarjencev«. Ni pa šla s tem mimo drugih splošno vzgojnih smeri ter je posebno proučevala in obogatila učno stvarino še za druge strani, posebno ženskega življenja. V Nemčiji je zasledovala vse gospodinjske položaje in jih skušala presaditi v naše kraje. To se razvidi iz poročil o »Ljudsko-visokošolskem tečaju v Paderbornu«, katerega se je sama udeležila in je podrobno opisan v »Slovenskem Učitelju« 1929. Isto kažeta članka »Učni načrt za gospodinjsko šolo na osnovni šoli« in »Določbe o ustanavljanju in učnih načrtih javnih gospodinjskih šol« v »Slovenskem Učitelju« 1930. Sledil je še »Učni načrt za učiteljski seminar gospodinjskih učiteljic« (»Slovenski Učitelj« 1931). To so torej preizkušene zasnove, ki imajo veliko vrednost za strokovne učitelice. Take načrte je povsod prav težko pripraviti in šele v teku mnogih let določiti; brez načrta pa nobena ureditev ne uspeva. Dobro izkušnje za žensko izobrazbo je Lebarjeva uporabljala v lepem ženskem listu »Vigred«, ki ga že 15 let urejuje. V teh letih je napisala veliko člankov ter prav častno in v odlični meri rešila svoj obsežni uredniški posel. Vsako številko lista sestavlja poučno s posebnim geslom ter navaja, da je številka posvečena n. pr. »katoliškemu pojmovanju ženskih poklicev«, »katoliški šoli«, »domu in domovini« itd. A ne samo dekleta, tudi matere so dobile prav primerna navodila s knjigo »Mati vzgojiteljica«, ki je izšla l. 1929 že v 3. izdaji ter ima vodilne misli krščanskega vzgojeslovja. V njej so tudi najvažnejši temeljni nauki iz dušeslovja. — Pri Slomškovi družbi je jubilarntka že kakih dve desetletji vestna in cenjena tajnica. Pa še z drugimi naravnost borbenimi posli je povezano njeno ime, s prevažnim društvom »Kolodvorski misijon« in »Društvom za varstvo deklet«. Točasno je predsednica »Krščanske ženske zveze«. Povsod je upošte-

vana kot voditeljica in to ji je lahko ob 50 letnici najlepša zarja zadoščenja. Vse svoje posle opravlja z veliko potrpežljivostjo, s skromnim veseljem in gleda nanje najrajši od dobre strani. Naši kulturni in socialni sodrujenci čestitamo nad tolikimi uspehi in želimo, da bi po možnosti še mnogo let tako krepko kakor doslej stala v vrsti javnih delavk.

F. L.

† Gustav Vodušek

Dne 17. t. m. ob 20 je umrl v Trbovljah šolski ravnatelj v pokoju gospod Gustav Vodušek, ki je bil obenem tri desetletja okrajni šolski nadzornik za okraj Brežice-Sevnica-Kozje in Laško ter župan trboveljski. Pokojni g. Vodušek je bil markantna osebnost, okoli katerega se je dolgo dobo sukalo vse javno življenje naše navečje rudniške občine, mož, ki so ga dičile izredno velike sposobnosti in vrline kot vzgojitelja, organizatorja in upravnika.

Rojen je bil 17. julija 1859 v Vitanju pri Celju. Obiskoval je gimnazijo v Celju, učiteljsiše pa v Mariboru. Kot mlad, idealen učitelj je nastopil svojo prvo službo v Teharjih. Z ozirom na svoje odlične sposobnosti je postal komaj 23 let star že nadiučitelj na šoli v Globokem pri Brežicah. Od tam je bil premeščen v Hrastnik, a iz Hrastnika kot nadiučitelj v Trbovlje-Vode in odtod v Trbovlje-trg, kjer je služboval 23 let kot ravnatelj deške in deklishe šole in sicer od 1. oktobra 1892 do 30. junija 1924, ko je stopil v pokoj. Vsa njegova službena doba je znašala skupno 45 let, kar je nekaj izrednega.

Meseca junija 1924. l. so objavili časopisi imena tistih državnih uradnikov iz učiteljskih vrst, ki jih je prosvetno ministrstvo upokojilo po čl. 141., ker so dovršili v tem letu 65 let starosti. Med temi je bil tudi rajni g. Gustav Vodušek.

Kako plodonosno je bilo pokojnikovo delovanje na šolskem polju, je razvidno že iz tega, da je on kot okrajni šolski nadzornik z vso svojo ljubeznijo in močnim vplivom skrbel za graditev novih šol. Kakor gobe po dežju so rasle nove moderne šolske stavbe. V Voduškovem področju se je zgradilo nič manj kot 46 šolskih poslopj, ustrezajočih vsem pedagoškim in zdravstvenim predpisom. Vzporedno z graditvijo novih šolskih stavb se je dvigal tudi šolski pouk v njegovem okrožju. Pač zlata doba razvoja slovenskega šolstva! V tistih časih, ko se je naš narod prebujal iz stoletne letargije, se je nadzornik Vodušek na merodajnih mestih z vso odločnostjo in izredno diplomatsko spretnostjo zavzemal za uvedbo slovenskega pouka na šolah, kjer se je takrat poučevalo izključno v nemškem jeziku. Velenemškim avstrijskim krogom to seveda ni bilo všeč, vendar pa je šolska oblast njegove vztrajne in pametne nasvete upoštevala ter dovolila pri pouku v šolah uvedbo slovenščine.

Za njegove velike strokovne, organizatorične in vsestranske sposobnosti ga je že rajna avstrijska vlada odlikovala z raznimi križci in kolajnami ter mu celo podelila naslov cesarskega svetnika.

S svojimi zvezami je dosegel, da v svetovni vojni ni bilo pri nas političnih preganjanj, kakor po drugih krajih. Leta 1905. je bil namreč izvoljen za župana trboveljske občine ter jo vodil z največjo previdnostjo do prevrata, kasneje pa več let kot gerent v jako razburkani povojni dobi. Imel je pri oblastih velik vpliv ter je vedno dosegel uspehe bodisi osebne, socialne ali gospodarske narave. Leta 1928. je bil zopet z veliko večino glasov izvoljen za župana v Trbovljah ter ostal na tem položaju do meseca maja 1934, ko je vsled bolehnosti prostovoljno odstopil in se umaknil iz javnega življenja ter se popolnoma posvetil svoji ljubljeni družini. S ponosom je lahko zrl nazaj na svoje javno delovanje, na velike uspehe, ki jih je dosegel, posebno kot šolski nadzornik in župan. Dvig narodnega šolstva, ustanovitev zadružne elektrarne in zadružne posojilnice, nadalje ustanovitev meščanske šole v Trbovljah in zgraditev velikega modernega poslopja za isto, kakor tudi nova klavnica in hladilnica, novi tržni prostor in nešteto

drugih javnih naprav so plod njegovega neumornega truda. Nastala bi cela knjiga, če bi hoteli količkaj podrobneje popisati javno delovanje Voduškovo. Blagopokojni Viteški kralj Zedinitelj Aleksander I. je odlikoval tega velezaslužnega moža za njegove vsestranske bogate uspehe na narodno-kulturnem in gospodarsko-političnem polju z redom Belega orla, z redom Jugoslovanske krone in z redom sv. Save IV. stopnje.

Ime Gustava Voduška se bo ohranilo v trajno-lepem spominu ne-le v Trbovljah, temveč tudi v spošni slovenski kulturni in politični zgodovini. Slava mu!

Voduškov veličasten pogreb je pričal, kako priljubljen je bil pokojnik. Ob odprtem grobu sta se poslovila od njega z globokima govoroma tukajšnji duhovni svetnik g. Gašparič v imenu cerkve, in okrajni šolski nadzornik g. Ljudevit Potočnik v imenu učiteljstva. Delavski pevski zbor »Zarja« pa mu je pod spretnim vodstvom g. Dolničarja zapel ganljive žalostinke. Pečnik Josip.

Esperanto v praksi

(Konec.)

3. Esperanto in književnost.

Ako pogledamo danes slovensko književnost, moramo ugotoviti, da prevladujejo prevodi. Kar je pristno slovenskega, ne ugaja več modernemu človeku, rajši ima slab prevod, samo da diši po tujem. Ako bi pa hoteli čitati literarne umotvore drugih narodov v originalu, koliko jezikov bi morali znati. In ravno po esperantu pridemo na lahek način do uživanja takih umotvorov. Prevodi v esperantu so šli že po širnem svetu. Poslužujejo se pa tega jezika danes tudi že veliki narodi, v velikem obsegu pa posebno mali narodi, ki vidijo v esperantu najboljše sredstvo za razširjanje svoje kulture. Navedem naj nekaj esperantskih prevodov: Grimmove pravljice, Vagabondo kaj sinjorino (Potepuh in dama) iz nemščine; Anstataua edzino (Nadomestna soproga) iz angleščine; La mistero de l'sango (Skrivnost krvi) od Otto Forst de Bataglia (iz nemščine); Robinzon; La Marso formortanta (Umirajoči Mars) od Tolstoja; La okuloj de la eterna frato (Oči večnega brata) od Zweiga; Andersenove pravljice; Goethejeva »Ifigenija v Tavridi«; Schillerjevi »Roparji«; Gogolov »Revizor«; Shakespeareov »Hamlet«, Dantejeva »Divina Commedia«; Hauffove pripovedke; Heinejeve poezije; Lagerlöf: »Betlehemski otroci«, »Mladenka iz Stormyra« in »Denar gospe Arne«; Lessingov »Natan Modrijan« itd. Potem so že mnogi narodi izdali svojo antologijo v esperantskem jeziku, jugoslovanska se pripravlja. Esperantisti imajo tudi že lepo število originalnih romanov: Pro Istar; Jožef kaj la edzino de Potifar; Malriča en spirito; Landoj de l'Fantazio; La mondon al ni; Cirkau la mondon kun la verda stelo; Miĝranta plumo; Hura; Pilgrimo; Preter la vivo; Viktimoj; Abismoj; Mister Totaĉetas mil okulojn; Saltego trans jarmiloj itd. Iz naše literature je tudi nekaj del že objavljenih: Cankarjev »Hlapec Jernej« (izšel tudi v pesniški obliki izpod peresa Dr. Štefančiča), nekaj Jurčičevih novel itd.

Nam Slovencem esperanto lahko precej koristi. Ravno po esperantu bomo mi najbolj razširjali našo literaturo po širnem svetu.

4. Esperanto in novinarstvo

Časopisje predstavlja dandanes veliko moč. Novinarji so kulturonošci. Kultura kakega naroda se meri po množini časopisov in revij. Novinar pa ne črpa samo iz svojega naroda, pogledati mora tudi malo po svetu, to se pravi: znati mora več jezikov. Akoravno esperanto danes še ni povsod priznan, nudi novinarju že sedaj velike koristi. Po esperantu lahko dobi informacije in novice iz raznih dežel, kar je seveda za časopis velike važnosti. Mnogo novinarjev je že uvidelo važnost esperanta za časopisje. Se razume, da sama uvidenost še ne pomaga, treba se je tudi učiti. Wim van Heugten, urednik nizo-

zemskega dnevnika »Der Morgen«, se je pred kratkim naučil esperanta in sedaj pridno izkorišča to svoje znanje. Za svoj časopis dobiva nešteto zanimivih člankov iz vseh dežel in jih prevaja v holandski jezik. Stopil je v stik z uredniki uglednih dnevnikov v drugih deželah in pridno izmenjava članke. Češko-slovaški listi »Prehled« je objavil obširen članek o Nizozemski, »Der Morgen« pa seznanja svoje bralce o Češkoslovaški.

Imenovani urednik se je obrnil tozadevno tudi name ter mi poslal članek o katoliški Nizozemski s prošnjo, da mu pošljem članek o konkordatu med sv. stolico in Jugoslavijo.

Ravno po esperantu bi se narodi pobljže spoznavali in marsikatero nasprotje bi izginiło, ker ima sovraštvó navadno svoje korenine v slabem spoznavanju drug drugega. Kakor hitro pa se z dotičnim narodom pobljže seznanimo, pa izginejo razna nasprotstva. In noben jezik ni zato bolj ustvarjen kakor ravno esperanto.

V esperantskem jeziku izhaja že nešteto časopisov, med njimi sta najbolj razširjena »Heroldo de Esperanto«, ki izhaja v Holandski, in »Esperanto«, glasilo Mednarodne esperantske zveze v Ženevi. Ti časopisi prinašajo toliko zanimivosti, da se izplača prevajanje.

5. Esperanto in turístika

Vse države posvečajo veliko pozornost turístiki in jo tudi materialno podpirajo, saj je pa tudi turístika vir precejšnjih dohodkov. Države kar tekmujejo med seboj, katera bo privabila več tujcev v svojo deželo. Tudi naša Slovenija je krasna in mnogo se je že storilo za tujski promet. Izdajajo se prospekti v raznih jezikih, objavljajo se članki o lepoti Slovenije v inozemskih listih itd. V zadnjem času pa se merodajni faktorji poslužujejo tudi esperanta. Pred tremi leti sem objavil članek o Gorenjski v »Heroldu de Esperanto«. Putnik je na podlagi tega članka dobil toliko dopisov iz raznih držav, da je dal tiskati prospekt Slovenije v esperantskem jeziku. 1600 komadov je razposlal v razne države in sicer samo na oglas v »Heroldu de Esperanto«. Velikopotezno propagando za tujski promet dela Italija, ki si je tudi izbrala esperanto. Ministrstvo za tisk in propagando v Rimu razpošilja seznam predavanj tudi v esperantskem jeziku. Kdor želi imeti tako predavanje v esperantskem (ali kakem drugem jeziku), pošlje samo odrezek poslanega mu seznama na ministrstvo tiska in propagande, pa dobi brezplačno spisano predavanje.

V enaki meri se poslužujejo esperanta Bolgarija, Madžarska, Avstrija, Švedska, Estonska, Japonska, Češkoslovaška, Poljska i. dr.

Avstrija je vpeljala posebne esperantske tečaje za esperanto za železničarje in poštné uslužbence. Mnogi se niti ne zavedajo, kako ogromno korist bi imele vse države, ko bi vpeljale esperanto kot obvezen predmet v šole. Ves svet bi nam bil odprt. Marsikdo danes ne potuje, ker ne zna jezikov. Z esperantom pa si že danes upam prepotovati ves svet, samo če bi imel dovolj denarja. Ameriški bančni uradnik Josip Scherer iz Los Angelosa je pred petimi leti prepotoval ves svet. Predaval je tudi na Jesenicah. Pripovedoval je, da je najlaže shajal z esperantom, akoravno zna šest jezikov. Na Japonskem in Kitajskem ni z angleščino mnogo opravil, esperanto pa mu je odprl marsikatera vrata.

6. Esperanto in šport

Šport se je v zadnjih letih neverjetno razvil. V vseh večjih krajih imamo športna društva, še taki, ki se sami ne udeležujejo več na tem polju, z zanimanjem zasledujejo športne dogodke po širnem svetu. Športna društva pa tudi tekmujejo med seboj in ne samo v tuzemstvu, temveč tudi v inozemstvu, kjer

jim prav pride znanje tujih jezikov. Toda malo je športnikov, ki bi obvladali več tujih jezikov, nekateri med njimi niti enega ne znajo. Kakšna sirota je tak športnik, kadar se nahaja na tujih tleh, si lahko vsak predstavlja. Navезan je samo na svoje ljudi, za vsako reč rabi tolmača. Zato so se tudi športniki začeli zanimati za esperanto, ki naj bi jim omogočal potovanje po drugih državah. Posebno vneto propagirajo esperanto skavti, ki se ga že danes tudi praktično poslužujejo. Ako bi se kdo hotel pogovarjati z vsemi, bi moral znati nad sto jezikov. Najlaže se znajde še oni, ki zna esperanto. Ko je bil sokolski izlet v Pragi (l. 1931), so češkoslovaški Sokoli razpošiljali tudi lepake z esperantskim tekstom. Ko sem bil l. 1929 v Pragi na svetovaclavski proslavi, so me v stadionu zapazili esperantisti (nosil sem namreč esperantsko zvezdo) in me cel teden vodil po Pragi. Slovenci so se pa čudili, odkod da imam poznanstvo. Lahko vam rečem, da sem lažje shajal z esperantom kakor z nemščino. Danes moramo štediti s časom in z energijo. Koliko časa in truda pa bi porabil športnik, ko bi se hotel naučiti samo enega modernega jezika. Učenje esperanta mu vzame eno desetino manj časa. Ni pa s tem seveda rečeno, da je esperanto proti učenju tujih jezikov, nikakor ne, nasprotno: učenje esperanta je najboljša podlaga tujim jezikom, kar se je dognalo že z neštetimi poskusi.

7. Esperanto in trgovina

Stan, ki bi najbolj potreboval mednarodni pomožni jezik, je trgovski stan. Saj ne trguje samo v svoji državi, temveč ima zveze tudi z inozemstvom. Materin jezik nikakor ne zadostuje, treba je znati še kak svetovni jezik ali še več jezikov. Danes uporabljajo večinoma nemški, francoski, angleški, italijanski in španski jezik. Ako trgovec sam ne zna teh jezikov, si mora najeti tuje moči, ki jih mora drago plačati. Koliko enostavnejše bi bilo dopisovanje v esperantu. Na to idejo pa so že prišli trgovci sami. Danes je že več tvrdk, ki dopisujejo v esperantskem jeziku. Izhaja že tudi mesečnik »La komerco« v Nemčiji, urejevan v esperantskem jeziku. Ponekod je esperanto že vpeljan v trgovskih šolah kot neobvezen predmet. V tem oziru prednjačijo Češkoslovaška, Nemčija, Holandska, Japonska, Brazilija i. dr. V Osijeku na Hrvaškem izdeluje neka tovarna kekse z napisom »Esperanto«.

8. Esperanto in filatelija

Zbiranje znamk je tudi šport svoje vrste, ki ga nikakor ni zametavati. Otroci imajo posebno veselje z raznovrstnimi znamkami, obenem pa spoznavajo države v zemljepisnem in zgodovinskem oziru. Toda kako težko je priti do vrednih znamk, ako znaš samo »kranjsko«. Zato so se filatelisti tudi prvi vrgli na učenje esperanta in sicer z dobrim uspehom, ker ravno po esperantu so prišli poceni do vrednih znamk. Že več filatelistov me je naprosilo, da naj objavim oglase v esperantskem jeziku. Filatelisti-esperantisti pa so tudi navadno najbolj pošteni.

Torej, kdor se zanima za znamke: nauči se naj esperanto, pa bo kmalu imel lepo zbirko. Jaz sem dobival toliko dopisov, da sem moral prenehati z dopisovanjem. Celó objavil sem, da ne zbiram več znamk, pa vseeno sem dobival ponudbe iz raznih dežel in krajev.

9. Esperanto in kongresi

Današnja doba je doba kongresov, paktov, banketov itd. Delegati raznih narodov prihajajo skupaj in se pogovarjajo v raznih jezikih. Srečen, kdor zna več jezikov, drugi pa le kimajo in ploskajo, akoravno ne vedo zakaj. Pred leti se je podalo več Jugoslovanov v Berlin študirat delovno metodo. Med njimi

je bilo tudi nekaj Srbov, ki niso razumeli nemško. Zato se tudi predavanj niso udeleževali, temveč so zahajali v gostilne. Ko so prišli domov, so rekli: »Boga ti, Svabi imajo dobro pivo!« Tako se zgodi tudi drugim, ki ne znajo jezika in imajo dolžnost, zastopati svojo državo.

Vse drugače je na esperantskih kongresih. Tu se pogovarjajo vsi samo v esperantu, narodnosti kar izginejo. Tako niti ne čutiš, da si sin majhnega naroda, pripadniki velikih narodov nimajo biti na kaj ponosni.

Zato je klic po upeljavi mednarodnega jezika vedno močnejši. Ko sem bil l. 1933 v Beogradu na esperantskem kongresu, je bil v častnem odboru tudi sedanjí ministrski predsednik dr. Stojadinović. Pravil nam je sledečo zgodnico: Neki perzijski trgovec je potoval s svojim oslom po Evropi. Pa so ga vprašali, kako kaj izhaja. Pa jim reče: »Meni se kaj slabo godi, ker ne znam več jezikov, a moj osel se izbornu počuti. Kamor pride, se takoj lahko razume z drugimi osli, ker osli govore povsod isti jezik: i-a.« Hotel je s tem reči, da so živali v tem oziru na boljšem, ker že imajo enoten jezik, le ljudje se ne moremo zediniti na en jezik. Še en primer: Nekoč so potovali trije potniki skupaj. Prvi je znal 6 jezikov, namreč bolgarski, romunski, turški, grški, srbski in hebrejski, drugi je razumel nemški, italijanski, francoski, holandski in ruski jezik, a tretji je govoril dobro švedski, angleški, španski in latinski jezik. In ti trije se niso mogli sporazumeti, akoravno so vsi trije skup obvladali 15 jezikov. Ali ni čudno? Na kongresih je to vsakdanji pojav. To se da odpraviti z vpeljavo esperanta. In kongresi bi bili res kongresi.

10. Esperanto in delavstvo

Koliko Slovencev se je že izselilo v druge države. Med njimi mnogo takih, ki niso znali nobenega drugega jezika, kakor svojega materinega. Kako težko stališče imajo taki, je razumljivo. Vse laže shajajo oni, ki znajo vsaj en tuj jezik. A učenje tujih jezikov je za delavca kaj težavno. Vse te težave pa odpadajo, če se loti esperanta. Ker je esperanto že tako razširjen, mu že takoj lahko koristi. V Rusiji namreč se esperanto zelo propagira med delavstvom, sam sem že dopisoval z ruskimi delavci iz Kieva, Moskve in Nowgoroda ter ruskega Turkeстана.

11. Esperanto in šola

Videli smo, kje se esperanto že z uspehom uveljavlja. Kaj pa šola? Ali ima esperanto za šolo tudi kaj pomena? Seveda. Znan vam je odluk o dopisovanju otrok. Toda to je možno samo v mejah države. Preko meje pa že ne gre več, ker otrok ne pozna drugih jezikov. Ako bi se pa hotel kateremu priučiti, bi preteklo precej časa, da bi bil zmožen dopisovati. Ako se pa nauči esperanto, si lahko dopisuje s celim svetom. Pa boste vprašali, koliko časa potrebuje za to. Pridni komaj nekaj mesecev, leni pa seveda več. Neki dijak iz Varaždina me je prosil za esperantsko slovnico. Poslal sem jo. Po preteku treh mesecev mi je že pisal pismo v esperantu. Dal sem mu nekaj naslovov. Odpisala mu je neka gospodična iz Japonske. Imenovani dijak je bil kar nor od veselja. Otroci s takim dopisovanjem precej pridobe.

Manjka pa seveda med učiteljstvom takih, ki bi znali esperanto. Tu je torej zelo hvaležno polje, kjer bi se dalo z uspehom delovati. Pa tudi učitelj sam laže pride v stik s svojimi tovariši v drugih državah.

Imamo že »Mednarodno združenje učiteljev esperantistov (T. A. G. E.)«. V Jugoslaviji pa je bila l. 1933 ustanovljena sekcija učiteljev esperantistov, ki je včlanjena v T. A. G. E.

Kdor se zanima za to sekcijo, naj se obrne na naslov: Golobič Peter, učitelj, Jesenice na Gorenjskem. G. P.

Beleške

† **Beloglavec-Krajnc Draga.** Dne 16. februarja je umrla Beloglavec-Krajnc Draga, učiteljica v Remšniku pri Marenbergu. Vse študije je dovršila z odličnim uspehom in bila ves čas voditeljica dijaških organizacij. Službovala je 5 let v Sv. Rupertu v Slov. goricah, nadalje pa v Remšniku. Mnogo je pisala v list »Vigred«, sicer se pa bavila s slikarstvom in zapustila dosti oljnatih in akvarelnih slik. Lepa je Madona in pa Kristus in sv. Peter (oba na morju; Peter dvomi, da bo prišel po valovih do Gospoda in pade v morje, Jezus pa ga prime za roko in ga dvigne iz valov). Lepa je tudi slika Remšnika in druge pokrajinske slike. Zelo se je udejevala pri šolskem odru, sama slikala kulise in prirejala prireditve. Pri vsaki prireditvi je bila kaka izvirna igra od Drage. Te so ljudem najbolj ugajale, bile so nekaj lepega in škoda, da le v Remšniku. Pokojnica je bila sploh zelo nadarjena, iz knjig si je cele odstavke dobesedno zapomnila, Enako je znala mnoga dela pesnikov na pamet. Umrla je na posledicah neke porodne operacije in hripe, stara šele 32 let. V dolgi bolezni je še soprogu narekovala nagrobni napis: Mladika — V grobnici: »Le eno je veliko, večni mir« itd. Pokopana je v Mariboru na pobrežkem pokopališču. Blag ji spomin! F. L.

Stanje narodnih šol v dravski banovini. V banovini je 119 enorazrednic, 174 dvorazrednic, 131 trirazrednic, 122 štirirazrednic, 109 petrazrednic, 151 šestrazrednic, 41 sedemrazrednic in 13 osemrazrednic, skupaj 860 narodnih šol. Od tega je 847 drž. narodnih šol in 13 zasebnih nar. šol. Izmed drž. narodnih šol jih je 5 za defektne deca (gluhonemnica, za slepe, vzgajališče in dve pomožni šoli). Dalje imamo 3 ambulantne šole, 22 šolskih stanic in 10 zasilnih narodnih šol. Otroških vrtcev je 54, od katerih je 11 zasebnih, in 18 zavetišč, všteti 7 zasebnih zavetišč. Gospodinjskih šol je 12 in sicer: 2 državni, 2 banovinski, 2 mestni in 6 zasebnih. Vseh šolskih edinic je 955. — Narodne šole obiskuje 92.498 dečkov in 91.181 deklic, skupaj

183.679 otrok. Lansko leto je bilo 185.327 otrok in opazimo pade 1648 otrok. — Stanje učiteljstva. Vseh učnih oseb je 4120, in sicer 1540 učiteljev, 258 učiteljic. Med temi je 16 kontraktualcev, 44 dnevničarjev, 64 zabavnih otroških vrtnaric, 63 učiteljic ž. roč. del in 24 držav. veroučiteljev. Raznim ustanovam je dodeljenih 189 učnih oseb.

Naši brezposelni intelektualci. Društvo brezposelnih proforskih kandidatov v Ljubljani je na svojem občnem zboru opozorilo javnost, da je v dravski banovini že nad 1000 stvarno brezposelnih. Med nje štejemo nad 800 brezposelnih učiteljev in okrog 200 brezposelnih profesorjev. Ti niso nikjer socialno zavarovani. Možnosti, da pridejo profesorji do kruha, so samo te-le: upokojitve dosluženi profesorjev, proračunska možnost, otvoritev novih oddelkov na gimnazijah zavoljo čedalje večjega naraščanja dotoka in slednjic smrtni primeri.

O brezposelnih učiteljih. Univ. prof. dr. Karel Ozvald je na neko vprašanje odgovoril: 1. Ali bi ustrezalo umnemu gospodarstvu, če si naročil iz tovarne tehnično dodelan plug in brano, pa nju-nih zemlje lačnih rezil in zob ne daš potegniti na njivo, temveč morata v brezdelju biti že v nekakšno napotje pri hiši ter po malem rjaveti kje na dežju in sta še nevarnost, da se kdo vanju zadene pa ob rji zastrupi? 2. Ali bi bilo po pameti, da vinogradnik spomladi, ko trta poganja in v svojih žilah tajno snuje za jesen ter je očitna potreba po njeni negi: ne najame mladih in urnih rok, ki se jim hoče dela in jela, da bi šle med bodeče mladje, tamkaj kopale, vezale, obrezovale, plele ter že ob sv. Jožefu pripravljale trgatev?

»Der Christ darf und soll...« V 1.—2. številki »Slov. Učitelja« 1937 stoji na strani 24. v članku Več narodne in domovinske vzgoje: Prof. Franc Spirago pravi: »Kristjan sme in more svoj narod bolj ljubiti nego tujega.« — V nemškem izvirniku se glasi ono mesto (Kath. Volks-Katechismus, 10. izdaja, 1927, stran 271): »Der Christ darf und soll seine Nation mehr lie-

ben als eine fremde. Wenn gesagt wird: Der Christ darf seine Nation lieben, so ist zu wenig gesagt. Man soll vielmehr sagen: Der Christ soll seine Nation lieben. Die Selbstliebe und die Elternliebe ist ja auch nicht etwa nur erlaubt, sondern geboten.«

Če rečemo: Kristijan sme in more svoj narod bolj ljubiti nego tujega, potem bi bila s tem izražena samo moralčna ali etična dovoljenost, da smemo svoj narod bolj ljubiti nego tujega. A ni dvoma, da Spirago ne govori samo o нравstveni dovoljenosti, marveč tudi o нравstveni dolžnosti. To sledi jasno iz besed: »Če rečemo: Kristijan sme ljubiti svoj narod, je rečeno premalo. Treba je marveč reči: Kristijan mora ljubiti svoj narod. Ljubezen do samega sebe in ljubezen do staršev tudi ni mogoče samo dovoljena, marveč je zapovedana.« — Spirago torej izrecno govori o dolžnosti ljubiti svoj narod.

Božje in cerkvene zapovedi so gotovo zapovedi, etične zapovedi, ki torej pomenijo: ti si dolžan, ti moraš. Vse te zapovedi izraža Nemeč z besedo »soll«, n. pr.: Du sollst allein am einen Gott glauben. Du sollst den Namen Gottes nicht verunehren. Du sollst den Tag des Herrn heiligen. Du sollst Vater und Mutter ehren. Itd.

Jasno je torej, da pomeni: du sollst = ti si dolžan, ti moraš!

Katoliški moralisti se tudi čisto jasno v tem smislu izražajo.

Celovski škof dr. Adam Heftler je pisal v svojem postnem pastirskem listu za l. 1934: »Naš bližnji je vsak človek, prijatelj ali sovražnik, iste vere ali druge, istega naroda ali drugega. S tem pa ni rečno, da morajo biti stopnje ljubezni do bližnjega povsod enake. Samo po sebi umevno bo ljubezen — in sicer na dovoljen način — večja od onih, ki so z vezmi narave, krvi tesneje zvezani z nami, kakor: oče, mati, bratje in sestre, sonarodnjaki.«

Avstrijski škofje so izjavili v svojem skupnem pastirskem listu od 21. decembra 1933: »Pravi krščanski nacionalizem je od Boga hoten in ga Cerkev odobrava; kajti ljubezen do lastnega naroda

in navezanost na domovino sta utemeljeni v človeški naravi.«

V knjigi: Učbenik moralne filozofije, Alfonz Lehmen S. J., 4. izd., izdal Viktor Cathrein S. J., stoji na strani 119: »Ljubezen do soljudi se mora držati gotovega reda: čim ožje je kak človek zvezan z drugim, tem več ljubezni mu je dolžan.«

Jezuit p. Noldin pravi: »Razumna narava sama nas sili, da one bolj ljubimo, ki so z nami tesneje zvezani. Milost pa narave ne uničuje marveč jo spopolnuje. Torej smemo in moramo tudi z nadnaravno ljubeznijo one bolj ljubiti, ki so z nami tesneje zvezani.«

Dr. Jos. Ries pravi v razlagi prilike o Usmiljenem Samarijanu: »Sicer so vsi ljudje naši bližnji; toda niso nam vsi enako blizu: čim bližji nam je kdo, tem bolj ga moramo ljubiti.«

Henrik Stieglitz pravi v svojih katehezah: »Naša ljubezen je splošna, če nobenega človeka, pa naj bo prijatelj ali sovražnik, ne izključimo od svoje ljubezni. Seveda, niso nam enako blizu. Starše in brate in sestre in prijatelje smemo in moramo bolj ljubiti nego druge ljudi.« V. Č.

Za analfabetske tečaje v Zagrebu. Šolski upravitelji v Zagrebu so sklenili ustanoviti brezplačne analfabetske tečaje na ljudskih šolah in so v ta namen s posebnim proglasom povabili vse delodajalce, da pošljejo svoje nepismene delavce in uslužbence v tečaje. Dasi ima Zagreb 12.000 analfabetov, se je javilo samo 80 oseb, kar kaže veliko omejenost prizadetih in njihovih delodajalcev.

Prošnja za podaritev knjig. Katoliško prosvetno društvo v Dolnji Lendavi ima namen ustanoviti dobro knjižnico za ljudstvo. V ta namen prosi, naj bi vsak učitelj, vsak duhovnik daroval kako dobro knjigo, ki bi bila vzgojna in obenem privlačna. Tudi za skioptični aparat nabira prostovoljne prispevke. Vsa darila se naproša poslati naravnost na društvo v Dolnji Lendavi. Poština za pošiljatev knjig je nekoliko nižja in je o tem vprašati pri poštnem uradu.

Opozarjamo na romarsko-izletna potovanja »Po božjem svetu«, ki se odlikujejo po skrbni pripravljenosti, cenečnosti in domačnosti. Letošnji spored je izredno pester in zanimiv. Marsikoga bo zanimalo prelepo potovanje na Sušak-Rab o binkoštih, v Južno Srbijo (ki je lani prav izvrstno uspelo), o velikih po-

čitnicah, potovanje po solnčni Dalmaciji (o počitnicah in jeseni), v Pariz, kakor tudi izleti v Gorico-Trst, Benetke-Padovo, Rim-Neapelj, na Koroško, v Maria-Zell itd. Interesenti dobe brezplačna pojasnila. Javití se je treba na naslov: »Po božjem svetu«, Ljubljana, Wolfova ulica 1.

Razglednik

Zapiranje verskih šol. V Nemčiji se zapirajo vse verske šole. Vse drž. šolstvo je poenoteno. S 1. januarjem t. l. je stopil v veljavo zakon, po katerem je povedano redovnim osebam učiti v javnih, od države priznanih šolah. Ob vpisu v novi semester 1937 so starši morali svojo deco vpisati v državnih skupnostnih šolah in jih vzeti iz zasebnih verskih katoliških šol. Stuttgart, Württemberg, Nürnberg in druga velika mesta v Nemčiji nimajo nobenih konfesionalnih šol več. Otroci iz drugih konfesionalnih šol se priglašajo v ta novi vsedrjavni tip nemške »Gemeinschaftsschule«.

Narodno-socialistična revolucija se je najradikalnejše izvršila baš v šolstvu.

E. D.

Vpis akademikov na univerzi. Vladni minister Rust narodno-soc. Nemčije je dne 22. februarja t. l. izdal ukaz, da se mora vsak akademik-novinec poprej vpisati na svoji ožji domači univerzi (Stammhochschule) in biti tam vpisan najmanj 3 semestre, potlej se more šele vpisati na kaki drugi univerzi v Nemčiji. — Rust utemeljuje ta svoj odlok s tem, da se mora vsak akademik najprej izkazati na svoji plemenski univerzi kot dober narodno-socialistični apologet ter svojo svetovnonazorsko nalogo čim popolneje na domači ožji univerzi vršiti. Vrhu tega je tudi ministrstvu delo olajšano, da lažje vrši kontrolo nad akademikom, kako je to svojo nalogo izpolnil in kako je napredoval v svoji svetovnonazorski narodno-soc. izobrazbi.

Nadalje je zaukazano vsem akademikom na nemških univerzah, da morajo gojiti čim tesnejše stike s svojo ožjo domačo univerzo.

E. D.

Smernice učiteljem. Totalitarna narodno-socialistična nemška država hoče vzgojo mladine v smislu poganške nemške rasne ideologije, zato je proti vsaki verski organizaciji ter je naročila učiteljem, da izvršujejo sistematično propagando za odpad mladine od katoliške Cerkve.

Tistim učiteljem, ki so še kolikor toliko verni in se nekako branijo vršiti tako satansko propagando, groze z odpuštom ter jim šepečejo na uho, »da je človek lahko veren, ne da bi bil navezan na religijo«. (Drž. komisar Grohe je tako govoril učiteljem v N. S. Lehrerbund-u). Za učiteljstvo, ki je kolikor toliko ponekod še verno, so izdali spomenico, »da prava pobožnost nikakor ni vezana na kako konfesijo«.

E. D.

Verska polnoletnost. Po zakonu iz leta 1921 je v Nemčiji vsakdo že s 14. letom versko polnoleten in se lahko izjavi za to ali ono konfesijo ali pa izstopi iz te ali one cerkve.

Ako hočejo krščanski starši sedaj svoje otroke siliti v verske šole, se jim nahujskani 14-letniki postavljajo po robu. Vrši se med nedozorelo 14-letno mladino obojeja spola najjačja propaganda, da podajo ti otroci uradno izjavo, da izstopajo iz katoliške Cerkve. E. D.

Državni katekizem. Ruski boljševizem ni nikako nasprotje narodnega socializma v Nemčiji, kajti oboje sta socialni idolatriji. Nemški narodni socializem si je podjarmil mladino, organizacijo, knjigo, tisk, film in vsa vzgojna sredstva. Tudi religija mora služiti njegovim smotrom.

Hitler je predpisal za državne šole poseben verski katekizem. »Verouk mo-

ra biti v skladu z narodnim socializmom, kajti obe ideji, krščanska vera in narodni socializem dobivata svojo pravno silo od Boga. Zakonodajatelj drž. socializma je le izraz tega večnega božjega reda.»

Iz starega zakona je Hitler predpisal, da se smejo prevzeti le oni izreki, ki soglašajo z narodnim socializmom ter se tako raztolmačijo. Stari testament je tipičen izraz židovskega duha, zato se morajo vsi izreki skrbno prereševati in izbrati ter jih mladini podati le v taki obliki, ki soglašajo z duhom narodnega socializma.

Osrednja točka novega testameta je Jezus Kristus.

Jezusa Kristusa je predstaviti samo kot »Junaka brez strahu«, ki se je neumorno in neustrašno boril proti židovskemu duhu. Zato Kristus ni žid z rasnega vidika.

Ta katekizem morajo učiti od Cerkve določeni in od države postavljeni katehetje, sicer pa državni verski učitelji. Drž. verski učitelji morajo vse psalme in cerkvene pesmi mladini skrbno raztolmačiti v državno-socialističnem duhu.

E. D.

Anti-noblova nagrada. Nemci ne smejo sprejemati v bodoče mirovnih Noblovih nagrad. Kot protiutež je ustanovil Hitler tako zvano »Nemško nacionalno nagrado za umetnost in znanost«. Vsako leto se podeli trem zaslužnim Nemcem nagrada po 100.000 RM vsakemu.

E. D.

Državni nemški raziskovalni oddelek za židovska vprašanja. Državni inštitut za zgodovinske pisane v Nemčiji je otvoril poseben državni oddelek za židovska vprašanja. Država je razpisala nagradno tekmo za zgodovino dvornega židovskega sistema (Hofjudensystem). Razpisane so tri nagrade v višini po 400 RM za zgodovinski opis dvornega židovskega sistema v območju Avstrije, 400 RM za opis židovskega sistema v južni Nemčiji ter za pokrajine v severni Nemčiji. To zgodovinsko delo je oddati najkasneje do 1. novembra 1940. leta. Delo mora biti prežeto s sovraštvom do judov; pisec mora razkrinkati njih peklenške načrte in nakane ter orisati ves sistem njihovega gospostva.

E. D.

Drž. šole v Mehiki. Krščanskim star-

šem so škofje v Mehiki zagrozili, da ne bodo dobili cerkvene odveze, ako bodo pošiljali svojo deco v državne brezverske šole. Država je na to grožnjo otovorila še 2000 novih ljudskih šol za solobvezno deco, v katerih šolah je brezverstvo veroučni predmet v šoli. — Država se baha, da navzlic pastirskemu pismu škofov prihaja čedalje več mladine v drž. šole; država izvaja najhujši pritisk na mladino, da mladina proti volji staršev pohaja v drž. brezverske šole.

E. D.

Učiteljske akademije. Kakor Nemčija, tako je tudi Avstrija po tem zgledu zasnovala državne učiteljske akademije.

Nemčija je spremenila učiteljske šole v učiteljske akademije. Poleg učiteljskih akademij je ustanovila Nemčija tudi Akademijo za izdajanje šolskih knjig in učil. Vse šolske knjige morajo biti spisane v narodno-socialističnem duhu. Država je prelomila popolnoma z dosedanja tradicijo in hoče, da se sestavijo popolnoma nove knjige, pisane v narodno-socialističnem duhu. Celotna matematične in fizikalne knjige morajo nositi ta pečat narodnega socializma. Drž. akademije za izdajanje šolskih knjig in učil so priključene učiteljskim akademijam, da se doseže čim enotnejša narodno-socialistična vzgoja.

Tudi Avstrija je izdala poseben zakon, da se ustanove na njenem področju učiteljske akademije. Dosedanje učiteljske šole v Avstriji se enostavno pretvorijo oz. preimenujejo v »Učiteljske akademije«. Studijska doba na teh akademijah traja 6 let. V prvih štirih letnikih dobijo kandidatje vseobčo vzgojo s posebnim oziranjem na njihov bodoči vzgojiteljski poklic, zadnja dva letnika (V. in VI.) pa sta določena pedagoško-didaktični izobrazbi ter oblikovanju osebnosti bodočih učiteljev. Kot nova predmeta sta vpeljana latinski jezik ter stenografija.

Dosedanje učiteljske šole se že s 1. junijem 1937 preimenujejo v učiteljske akademije in dosedanja študijska doba štirih let podaljša na šest let. V te akademije se bodo sprejemali le oni kandidatje, ki se odlikujejo po »domovinskem mišljenju« ter imajo dober glasbeni posluš.

E. D.

Šolske reforme v Franciji. Dne 3. marca 1937 je ministrski svet v Franciji izdal zakon o preosnovi vsega šolstva, in sicer osnovnega ter srednješolskega.

Vsa javnost je navdušeno sprejela ta zakon francoskega prosvetnega ministra Jeana Zaya, s katerim se uvedejo dalekosežne reforme v francoskem šolstvu.

Predvsem se vse šolstvo poenoti. Tipizacija se je izkazala kot škodljiva.¹

Ukinejo se vse višje écoles primaires, t. j. višje narodne šole. Te višje narodne šole so največ pripomogle k porasti proletarijata; zato »Temps« in drugi francoski listi z navdušenjem pozdravljajo tako ukinitvev šol ter poenotenje šolstva.

Nova reforma zahteva tudi, da mladina pred vstopom v srednjo šolo položi sprejemni izpit. Novo-reformirana srednja šola se bo otvorila že s prihodnjim šolskim letom, in sicer s prvim pripravljanim letnikom. Namen tega pripravljane letnika je, da srednješolski učitelji spoznavajo zmožnosti mladine, ocenjujejo in določajo, ako je učenec (učenka) za nadaljnje šolanje ter sporoče ta sklep staršem. — Francija ima ogromne industrijske centre, kjer bi lahko plasirala absolvirano mladino iz raznih tipiziranih šol, pa vendar je Francija premajhna, da bi mogla nuditi vsem absolventom takih tipiziranih šol eksistenco. In naš narod? Pri nas pa kar hitro kopiramo vse ono, kar imajo drugod brez obzira, ali se to prilega naravnim pogojem našega naroda, temveč vse po »tujem vzoru«. Francija je lahko vršila take eksperimente, Nemčija tudi, mi bi pa izkpravali.

E. D.

Univerze v Rumuniji zaprte. Vse univerze in dijaški domovi v Rumuniji so zaprti. Ministrski svet je sklenil, da se osnuje nov zakon za univerze in univerze depolitizirajo; dotlej pa naj bodo univerze zatvorjene. Slušateljem univerz je država izstavila brezplačne vozovnice, da se povrnejo domov, dijaške domove pa je zaprla. Slušatelji, ki so s svojimi študijami zaostali za 2 leti ter niso položili v tem roku kakih izpitov, se mo-

rajo exmatrikulirati. Vlada hoče z zatvarjanjem univerz doseči, da se poležejo študentovski nemiri, ki potekajo iz brezposelnosti absolviranih akademikov, ki ne morejo dobiti nikjer kakega nameščenja. Preostale diplomirane akademike bo država skušala zaposliti kjerkoli v državnih, industrijskih in drugih zasebnih obratih, da s tem prepreči vedne nemire in prodiranje komunizma. E. D.

Za sport niso slabi učenci. V Ameriki je deset velikih univerz sklenilo, da se ne sme nobenemu dijaku dovoliti sodelovanje pri sportu, ako ni dosegel predpisane mere znanja v šoli. S tem se hoče neločljivo spojiti duševne in telesne zmožnosti. V Ameriki je zanimanje za sport mnogo večje kakor v Evropi. Tudi pri nas bi bilo priporočljivo skupno delo, to bi prineslo prednosti sportu in učenju.

F. L.

Splošen katalog vseh javnih nemških knjižnic. V Nemčiji je državno vzgojno ministrstvo naznanilo, da je izšel prvi zvezek nemškega splošnega kataloga vseh knjižnic. Krog sto bibliotek Nemčije in Avstrije se je odločilo, da izda to veliko kulturno delo. Kako veliko nalogo so si knjižnice naložile, kaže dejstvo, da obsega prizadetih 100 bibliotek knjižni zaklad 35 milijonov zvezkov.

F. L.

Potrebne so kmečke izobraževalne šole. V prosvetnem domu Št. Martin pri Gradcu je bilo zborovanje voditeljev kmečkih izobraževalnih šol. Zborovanja se je udeležilo krog 1500 članov in mnogo uglednih gostov. Deželni glavar dr. Štepan je poudarjal nadaljnjo izobrazbo na deželi kot važen smoter. »V današnjih dneh,« je rekel, »se veliko govori, kako imajo narodi premalo prostora, da bi se razširili. Nastala je beseda »Narod brez prostora«, a kaže se bojazen, da pride narobe »Prostor brez naroda«. Število žensk, ki nočejo biti matere, se zelo širi. K tej nevarnosti naroda prihaja druga, kmet noče več kmet biti, ker ga pričinja čut za prijetnosti mesta obvladati. Nevarnost, ki se zelo po Evropi opazuje, da se selijo kmetje iz gora v doline, v mesta in da dajo prednost brezposelnosti pred blagrom dela, lahko odstranjuje s poukom posebno učiteljski stan.

F. L.

¹ Gl. članek: »Problem tipizacije šolstva« E. Deisinger v »Slov. Učitelju« št. 1—2.

